

جمهوری اسلامی ایران
وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

مشخصات کلی، برنامه و سرفصل دروس

دوره کارشناسی ارشد مدرّسی معارف اسلامی با ۵ گرایش

- مبانی نظری اسلام
- انقلاب اسلامی
- اخلاق اسلامی
- آشنایی با منابع اسلامی
- تاریخ و تمدن اسلامی

کمیته برنامه‌ریزی دروس معارف اسلامی

مصوب پانصد و سی و یکمین جلسه شورای گسترش آموزش عالی

مورخ ۱۳۸۳/۱۰/۵

فصل اول

مشخصات کلی

بسم الله الرحمن الرحيم

برنامه آموزشی دوره کارشناسی ارشد مدرسی معارف اسلامی

کمیته تخصصی برنامه‌ریزی معارف اسلامی

رشته: مدرسی معارف اسلامی گرایش‌های: ۱- مبانی نظری اسلامی ۲- اخلاق اسلامی

۳- تاریخ و تمدن اسلامی ۴- انقلاب اسلامی ۵- آشنایی با منابع اسلامی

دوره: کارشناسی ارشد کدرشته:

شورای گسترش آموزش عالی در پانصد و سی و یکمین جلسه مورخ ۱۳۸۳/۱۰/۵ بر اساس طرح دوره کارشناسی ارشد مدرسی معارف اسلامی را که توسط کمیته برنامه‌ریزی معارف اسلامی تهیه شده و به تأیید این کمیته رسیده است، برنامه آموزشی این دوره را در سه فصل (مشخصات کلی، برنامه و سرفصل دروس) به شرح پیوست تصویب کرده و مقرر می‌دارد: ماده (۱) برنامه‌ریزی آموزشی دوره کارشناسی ارشد مدرسی معارف اسلامی از تاریخ تصویب برای کلیه دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی کشور که مشخصات زیر را دارند لازم الاجرا است. الف: دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی که زیر نظر وزارت علوم، تحقیقات و فناوری اداره می‌شوند.

ب: مؤسساتی که با اجازه رسمی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و بر اساس قوانین تأسیس می‌شوند و بنابراین تابع مصوبات شورای گسترش آموزش عالی می‌باشند. ج: مؤسسات آموزش عالی دیگر که مطابق قوانین خاص تشکیل می‌شوند و باید تابع ضوابط دانشگاهی جمهوری اسلامی ایران باشند.

ماده (۲) این برنامه از تاریخ ۱۳۸۳/۱۰/۵ برای دانشجویانی که از این تاریخ به بعد در این رشته وارد دانشگاه می‌شوند لازم الاجرا است.

ماده (۳) مشخصات کلی، برنامه درسی و سرفصل دروس دوره کارشناسی ارشد مدرسی معارف اسلامی در سه فصل مشخصات کلی، برنامه و سرفصل دروس برای اجرا به معاونت آموزشی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری ابلاغ می‌شود.

رأی صادره پانصدوسی ویکمین جلسه شورای گسترش آموزش عالی

مورخ ۱۳۸۳/۱۰/۵

در خصوص برنامه آموزشی دوره کارشناسی ارشد مدرسی معارف اسلامی

(۱) برنامه آموزشی دوره کارشناسی ارشد مدرسی معارف اسلامی در گرایشهای ۱- مبانی نظری اسلام
۲- اخلاق اسلامی ۳- تاریخ و تمدن اسلامی ۴- انقلاب اسلامی ۵- آشنایی با منابع اسلامی که از طرف کمیته
برنامه ریزی معارف اسلامی پیشنهاد شده بود، با اکثریت آراء به تصویب رسید.
(۲) این برنامه از تاریخ تصویب قابل اجرا است.

رأی صادره پانصدوسی ویکمین جلسه شورای گسترش آموزش عالی

مورخ ۱۳۸۳/۱۰/۵

در مورد برنامه آموزشی دوره کارشناسی ارشد مدرسی معارف اسلامی

صحیح است و به مورد اجرا گذاشته شود

دکتر جعفر توفیقی
وزیر علوم، تحقیقات و فناوری

رونوشت: به معاونت محترم آموزشی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

خواهشمند است به واحدهای مجری ابلاغ فرمائید.

دکتر سعدان زکائی

دبیر شورای گسترش آموزش عالی

بسم الله الرحمن الرحيم

فصل اول مشخصات کلی

۱. تعریف و اهداف

دوره کارشناسی ارشد مدرسی معارف اسلامی در گرایشهای:

۱. مبانی نظری اسلامی

۲. اخلاق اسلامی

۳. تاریخ و تمدن اسلامی

۴. انقلاب اسلامی

۵. آشنایی با منابع اسلامی

یکی از دوره‌های آموزش عالی در سطح بالاتر از کارشناسی است که با برنامه آموزشی و درسی تصویب و با مجوز شورای گسترش آموزش عالی به مرحله اجرا گذاشته می‌شود. اهداف این دوره به شرح ذیل است:

۱. تربیت مدرس برای تدریس دروس معارف اسلامی در دانشگاهها و

مؤسسات آموزش عالی کشور

۲. تقویت و ارتقای سطح توانایی علمی و آموزشی داوطلبان تدریس دروس

معارف اسلامی

۳. تربیت فارغ‌التحصیلانی که بتوانند در گرایشهای معارف اسلامی ادامه

تحصیل دهند.

۴. تربیت پژوهشگرانی که برای تحقیق در حوزه اندیشه و معارف اسلامی و

موضوعات مرتبط با دروس معارف اسلامی در مراکز علمی و پژوهشی به کار

گرفته می‌شوند.

۲. ضرورت و اهمیت

قرار گرفتن دوازده واحد دروس معارف اسلامی در برنامه آموزشی مؤسسات آموزش

عالی، مقطع کارشناسی به منظور تعمیق باورها و آشنایی بیشتر دانشجویان کشور با معارف و آموزه‌های دینی، منابع اصیل اسلامی و چگونگی شکل‌گیری و به بار نشستن انقلاب اسلامی صورت گرفته است. توسعه دانشگاهها و مراکز آموزش عالی و به تبع آن، رشد چشمگیر تعداد دانشجویان در مقاطع آموزش عالی سبب شده است تا حجم ساعات ارائه این دروس نیز به شدت افزایش یابد.

از سوی دیگر، رشد روزافزون سئوالات و شبهات نسل جوان دانشگاهی در حوزه باورهای دینی، سیره و سنت نبوی ﷺ و علوی علیه السلام، ارزشهای اخلاقی، انقلابی و ملی و همچنین اشتیاق آنان به آگاهی عمیق و مستند در این حوزه‌ها، لزوم تقویت کیفی و توجه جدی به روزآمدی دروس و استادان معارف اسلامی را موجب شده است.

با توجه به این امور، تأسیس رشته دانشگاهی مدرسی معارف اسلامی در مقطع کارشناسی ارشد و دکتری برای تأمین و تربیت مدرسان متخصص کارآمد، روشمند و آگاه به فضای دانشگاه و نیازهای نسل جوان در زمینه معارف اسلامی ضرورت می‌یابد.

۳. طول دوره و شکل نظام

طول دوره کارشناسی ارشد مدرسی معارف اسلامی در هر یک از گرایشهای مبانی نظری اسلام، اخلاق اسلامی، تاریخ و تمدن اسلامی، انقلاب اسلامی و آشنایی با منابع اسلامی حداقل ۲/۵ سال است که براساس آئین‌نامه آموزشی دوره کارشناسی ارشد طی پنج نیمسال و هر نیمسال شانزده هفته ارائه می‌گردد. در این مدت دانشجویان باید پایان نامه خود را بگذرانند و از آن دفاع نمایند. زمان تدریس هر واحد نظری ۱۶ ساعت، عملی ۳۲ ساعت است.

تبصره: چنانچه به تشخیص گروه آموزشی مدت فوق برای گذراندن دروس جبرانی و یا اتمام پایان نامه کافی نباشد با موافقت گروه حداکثر ۲ نیمسال دیگر به مدت فوق اضافه می‌شود.

۴. تعداد واحد درسی

تعداد واحدهای درسی این رشته در هر گرایش ۳۲ واحد به شرح زیر است:

۱۴ واحد	دروس تخصصی (الزامی)
۲ واحد	دروس تخصصی (اختیاری)
۱۲ واحد	دروس اصلی برای کلیه گرایشها
۴ واحد	پایان نامه
۳۲ واحد	جمع:

تبصره: دانشجویانی که از رشته‌های نامتجانس وارد این دوره شده‌اند موظفند دروسی را که از سوی گروه آموزشی یا استاد راهنما از جدول «دروس جبرانی برای کلیه گرایشها» تعیین می‌شود الزاماً به صورت جبرانی بگذرانند و حداکثر دروس جبرانی برای هر گرایش ۱۶ واحد به شرح جدول «دروس جبرانی» است.^(۱)

۵. شرایط پذیرش

- (۱) قبولی کتبی پایه دهم^(۲) با قبولی شفاهی در پایه هشتم^(۳) حوزه‌های علمیه، با ارائه گواهینامه معتبر از شورای مدیریت حوزه علمیه قم یا مراکز حوزوی شهرستانهای مورد تأیید شورای مدیریت حوزه علمیه قم.
- (۲) قبولی در آزمون ورودی اختصاصی و مصاحبه شفاهی

تبصره: این آزمون با نظارت سازمان سنجش و به صورت متمرکز برای کلیه مراکز مجری برگزار خواهد شد.

(۳) برخورداری از شرایط عمومی لازم برای مدرسان معارف اسلامی به تشخیص و نظارت معاونت امور اساتید و دروس معارف اسلامی نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاهها.

۱. جدول دروس جبرانی در صفحه ۸ آمده است.

۲. پایه دهم در آموزشهای حوزوی عبارت است از: اتمام کفایتین

۳. پایه هشتم در آموزشهای حوزوی عبارت است از: اتمام رسائل و مکاسب

۶. مواد و ضرایب امتحانی برای ورود به رشته

ردیف	نام درس	مبانی نظری اسلام (۱)	اخلاق اسلامی (۲)	تاریخ و تمدن اسلامی (۳)	انقلاب اسلامی (۴)	آشنایی با منابع اسلامی (۵)
۱	کلام اسلامی	۳	۲	۲	۲	۲
۲	تفسیر قرآن	۳	۳	۳	۳	۴
۳	ادبیات فارسی	۲	۲	۲	۲	۲
۴	زبان خارجه	۲	۲	۲	۲	۲
۵	فلسفه	۲	۲	—	—	۲
۶	منطق	۲	—	۲	—	—
۷	تاریخ اسلام	۲	—	۲	—	—
۸	تاریخ معاصر	۱	—	—	۴	—
۹	اصول	—	۲	—	—	—
۱۰	اخلاق و تربیت اسلامی	—	۴	—	—	—
۱۱	اطلاعات عمومی	—	۱	—	—	—
۱۲	تاریخ و تمدن اسلامی	—	—	۴	—	—
۱۳	تاریخ عمومی جهان	—	—	۲	—	—
۱۴	تحولات اجتماعی و سیاسی ایران	—	—	—	۴	—
۱۵	اندیشه‌های سیاسی غرب	—	—	—	۲	—
۱۶	جامعه‌شناسی سیاسی	—	—	—	۲	—
۱۷	تفسیر نهج البلاغه	—	—	—	—	۳
۱۸	عنوان قرآن	—	—	—	—	۲
۱۹	ادبیات عرب	—	—	—	—	۲

فصل دوم

برنامه و جداول دروس معارف

الف) جدول دروس جبرانی برای کلیه گرایشها

کد	عنوان درس	واحد	ساعت		پیش نیاز
			جمع	نظری / عملی	
۱	تاریخ تصوف و عرفان در اسلام	۲	۳۲	۳۲	تاریخ ادیان ۱
۲	تاریخ ادیان (۱)	۲	۳۲	۳۲	
۳	تاریخ ادیان (۲)	۲	۳۲	۳۲	
۴	اصول و مبانی مشاوره	۲	۳۲	۳۲	
۵	تاریخ فلسفه غرب	۲	۳۲	۳۲	
۶	زبان انگلیسی تخصصی	۲	۳۲	۳۲	
۷	مبانی جامعه‌شناسی	۲	۳۲	۳۲	
۸	تاریخ فلسفه اسلامی	۲	۳۲	۳۲	
۹	فلسفه علم	۲	۳۲	۳۲	
۱۰	زبان و ادبیات فارسی	۲	۳۲	۳۲	
۱۱	تاریخ سیاسی اسلام	۲	۳۲	۳۲	
۱۲	علوم قرآن	۲	۳۲	۳۲	
	جمع	۲۴	۳۸۴	۳۸۴	۲

۳. دانشجویانی که در مقطع کارشناسی و یا تخصصی سطح دو برخی از این عناوین را گذرانیده باشند به تشخیص گروه آموزش، از گذراندن آن درس معاف خواهند بود.

ب) جدول دروس اصلی برای کلیه گرایشها

کد	عنوان درس	واحد	ساعت		پیش نیاز
			جمع	نظری / عملی	
۱	فلسفه اسلامی (۱)	۲	۳۲	۳۲	فلسفه ۱
۲	فلسفه اسلامی (۲)	۲	۳۲	۳۲	
۳	کلام عمومی	۲	۳۲	۳۲	
۴	روش تدریس و تحقیق (با توجه به گرایش)	۲	۳۲	۳۲	
۵	آشنایی با قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران	۲	۳۲	۳۲	
۶	تاریخ و تمدن اسلامی (کلیات)	۲	۳۲	۳۲	
	جمع	۱۲	۱۹۲	۱۹۲	۲

ج) جدول دروس گرایشها

۱. گرایش مبانی نظری اسلام

۱-۱. دروس تخصصی الزامی

کد	عنوان	واحد	ساعت		پیش نیاز
			جمع	نظری / عملی	
۱-۱	فلسفه اسلامی (۳)	۲	۳۲	۳۲	فلسفه ۱ و ۲
۱-۲	کلام تخصصی	۲	۳۲	۳۲	
۱-۳	کلام جدید	۲	۳۲	۳۲	
۱-۴	آشنایی با مبانی عرفان نظری	۲	۳۲	۳۲	
۱-۵	حقوق اجتماعی - سیاسی در اسلام	۲	۳۲	۳۲	
۱-۶	انسان در اسلام (با نگاهی به انسان‌شناسی تطبیقی)	۲	۳۲	۳۲	
۱-۷	زبان انگلیسی تخصصی	۲	۳۲	۳۲	زبان چهرانی
	جمع	۱۴	۲۲۴	۲۲۴	۴

۱-۲. دروس تخصصی اختیاری

کد	عنوان	واحد	ساعت		پیش نیاز
			جمع	نظری / عملی	
۱-۸	معارف قرآن (اعتقادات و جهان‌بینی)	۲	۳۲	۳۲	
۱-۹	الهیات تطبیقی	۲	۳۲	۳۲	
۱-۱۰	امامت و ولایت	۲	۳۲	۳۲	
۱-۱۱	نظام سیاسی اسلام	۲	۳۲	۳۲	
	جمع	۸	۱۲۸	۱۲۸	

*. دانشجویان موظفند ۲ واحد از دروس این جدول را به اختیار خود در طول دوره

انتخاب و الزاماً بگذرانند.

۲. گرایش اخلاق اسلامی

۲-۱. دروس تخصصی الزامی

پیش نیاز	ساعت		واحد	عنوان درس	کد	
	عملی	نظری				جمع
کد ۲-۱		۳۲	۳۲	۲	حکمت عملی (۱) (علم اخلاق اسلامی)	۲-۱
		۳۲	۳۲	۲	حکمت عملی (۲) (علم اخلاق اسلامی)	۲-۲
		۳۲	۳۲	۲	اخلاق در قرآن	۲-۳
		۳۲	۳۲	۲	فلسفه اخلاق	۲-۴
		۳۲	۳۲	۲	آشنایی با مبانی عرفان نظری	۲-۵
زبان جبرانی		۳۲	۳۲	۲	عرفان عملی	۲-۶
		۳۲	۳۲	۲	زبان انگلیسی تخصصی	۲-۷
۴		۲۲۴	۲۲۴	۱۴	جمع	

۲-۲. دروس تخصصی اختیاری

پیش نیاز	ساعت		واحد	عنوان درس	کد	
	عملی	نظری				جمع
		۳۲	۳۲	۲	متون اخلاقی و عرفانی	۲-۸
		۳۲	۳۲	۲	اخلاق اجتماعی اسلام	۲-۹
		۳۲	۳۲	۲	آشنایی با مهم ترین مکاتب اخلاقی غرب	۲-۱۰
		۳۲	۳۲	۲	اخلاق تطبیقی (بین الادیان)	۲-۱۱
		۱۲۸	۱۲۸	۸	جمع	

* دانشجویان موظفند ۲ واحد از دروس این جدول را به اختیار خود در طول دوره انتخاب و الزاماً بگذرانند.

۳. گرایش تاریخ و تمدن اسلامی

۳-۱. دروس تخصصی الزامی

پیش نیاز	ساعت		واحد	عنوان درس	کد	
	عملی	نظری				جمع
زبان جبرانی		۳۲	۳۲	۲	زبان انگلیسی تخصصی	۳-۱
		۳۲	۳۲	۲	مکاتب تاریخ نگاری مسلمانان و منابع تاریخ اسلام	۳-۲
		۳۲	۳۲	۲	تاریخ تشیع (پیدایش و گسترش)	۳-۳
		۳۲	۳۲	۲	تاریخ فرهنگ و تمدن ایران پس از اسلام (۱) (تا عصر صفویه)	۳-۴
کد ۳-۴		۳۲	۳۲	۲	تاریخ فرهنگ و تمدن ایران پس از اسلام (۲) (پس از صفویه)	۳-۵
		۳۲	۳۲	۲	تاریخ فرق و مذاهب اسلامی	۳-۶
کلیات تاریخ		۳۲	۳۲	۲	تاریخ فرهنگ و تمدن اسلامی	۳-۷
۶		۲۲۴	۲۲۴	۱۴	جمع	

۳-۲. دروس تخصصی اختیاری

پیش نیاز	ساعت		واحد	عنوان درس	کد	
	عملی	نظری				جمع
		۳۲	۳۲	۲	تاریخ و ادوار امامت و تشیع	۳-۸
		۳۲	۳۲	۲	تاریخ انبیاء	۳-۹
		۳۲	۳۲	۲	جغرافیای تاریخی سرزمینهای اسلامی	۳-۱۰
		۳۲	۳۲	۲	تاریخ فرهنگ و تمدن ایران قبل از اسلام	۳-۱۱
		۳۲	۳۲	۲	اندیشه اجتماعی و سیاسی متفکران مسلمان	۳-۱۲
		۳۲	۳۲	۲	تاریخ فرق منشعب از اسلام (دوره معاصر)	۳-۱۳
		۱۹۲	۱۹۲	۱۲	جمع	

* دانشجویان موظفند ۲ واحد از دروس این جدول را به اختیار خود در طول دوره انتخاب و الزاماً بگذرانند.

۴. گرایش انقلاب اسلامی

۴-۱. دروس تخصصی الزامی

کد	عنوان درس	واحد	ساعت		پیش نیاز
			جمع	نظری / عملی	
۴-۱	جامعه‌شناسی سیاسی ایران (با تأکید بر مشروطه و انقلاب اسلامی)	۲	۳۲	۳۲	مبانی جامعه‌شناسی
۴-۲	اندیشه سیاسی اسلام (دوره معاصر)	۲	۳۲	۳۲	
۴-۳	تحلیل تحولات اجتماعی - سیاسی ایران (از مشروطه تا انقلاب اسلامی)	۲	۳۲	۳۲	
۴-۴	تحلیل تحولات اجتماعی - سیاسی جمهوری اسلامی	۲	۳۲	۳۲	کد ۴-۳
۴-۵	تحلیل اندیشه‌های سیاسی امام خمینی <small>ره</small>	۲	۳۲	۳۲	
۴-۶	زبان انگلیسی تخصصی	۲	۳۲	۳۲	زبان جبرانی
۴-۷	تحلیل قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران	۲	۳۲	۳۲	آشنایی با قانون اساسی
	جمع	۱۴	۲۲۴	۲۲۴	۸

۴-۲. دروس تخصصی اختیاری

کد	عنوان درس	واحد	ساعت		پیش نیاز
			جمع	نظری / عملی	
۴-۸	جریانه‌ها و جنبش‌های اسلامی معاصر	۲	۳۲	۳۲	کد ۴-۲
۴-۹	سنت، مدرنیته، پست مدرنیته	۲	۳۲	۳۲	
۴-۱۰	اندیشه‌های سیاسی قرن بیستم	۲	۳۲	۳۲	
۴-۱۱	سمینار افکار سیاسی در ایران و اسلام	۲	۳۲	۳۲	
۴-۱۲	سمینار مسایل سیاسی روز	۲	۳۲	۳۲	
	جمع	۱۰	۱۶۰	۱۶۰	۲

* دانشجویان موظفند ۲ واحد از دروس این جدول را به اختیار خود در طول دوره

انتخاب و الزاماً بگذرانند.

۵. گرایش آشنایی با منابع اسلامی

۵-۱. دروس تخصصی الزامی

پیش نیاز	ساعت		واحد	عنوان درس	کد
	نظری	عملی			
کد ۵-۱	۳۲	۳۲	۲	تفسیر موضوعی قرآن کریم (۱)	۵-۱
	۳۲	۳۲	۲	تفسیر موضوعی قرآن کریم (۲)	۵-۲
	۳۲	۳۲	۲	قرآن و شبهات مستشرقان	۵-۳
	۳۲	۳۲	۲	روشها و گرایشهای تفسیر قرآن	۵-۴
	۳۲	۳۲	۲	تاریخ و منابع حدیث (نهج البلاغه و جوامع حدیثی)	۵-۵
زبان جبرانی	۳۲	۳۲	۲	تفسیر موضوعی نهج البلاغه (۱) با توجه به شبهات	۵-۶
	۳۲	۳۲	۲	زبان انگلیسی تخصصی	۵-۷
۴	۲۲۴	۲۲۴	۱۴	جمع	

۵-۲. دروس تخصصی اختیاری

پیش نیاز	ساعت		واحد	عنوان درس	کد
	نظری	عملی			
کد ۵-۴	۳۲	۳۲	۲	تفسیر مقارن	۵-۸
	۳۲	۳۲	۲	قرآن و عهدین	۵-۹
	۳۲	۳۲	۲	مبانی و قواعد تفسیر	۵-۱۰
کد ۵-۶	۳۲	۳۲	۲	تفسیر موضوعی نهج البلاغه (۲)	۵-۱۱
	۳۲	۳۲	۲	رجال و درایه	۵-۱۲
۴	۱۶۰	۱۶۰	۱۰	جمع	

*. دانشجویان موظفند ۲ واحد از دروس این جدول را به اختیار خود در طول دوره انتخاب و الزاماً بگذرانند.

فصل سوم

سرفصل دروس

تاریخ تصوف و عرفان در اسلام

نوع درس: جبرانی برای کلیه گرایشها

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: —

اهداف: آشنایی دانشجویان با پیدایش تصوف در اسلام و سیر اجمالی آن تا عصر حاضر.

سرفصل درس

کلمه صوفی، وجوه اشتقاق و تعریف آن، تعریف عرفان و تفاوت آن با تصوف، منابع افکار عرفانی در آیات قرآن و احادیث، رفتار پیغمبر اکرم ﷺ و صحابه، پیدایش زهد در صدر اسلام، نخستین عرفای مسلمان (حسن بصری، رابعه عدویه، ابراهیم ادهم، بایزید بسطامی، ذوالنون مصری، جنید، حلاج و ...، منابع غیر اسلامی تصوف (زهد مسیحیت، دین بودا و هندو، فلسفه نوافلاطونی)، آثار اولیه عرفانی - اسلامی (آثار ابوطالب مکی، کتاب اللمع ابونصر سراج، رساله قشیریه، کشف المحجوب هجویری و ...)، رشد تصوف در خراسان (ابوسعید ابوالخیر، خواجه عبدالله انصاری)، سیر و سلوک عرفانی، مقامات و حالات (توبه، ورع، زهد و ...)، ابن عربی و وحدت وجود، شارحان آثار ابن عربی، عرفان اسلامی در شبه قاره هند، عرفای مشهور این دوره (جلال‌الدین محمد بلخی، فخرالدین عراقی، نورالدین جامی و ...)، تشکیل سلسله‌های صوفیه (طیفوریه، قادریه، سهروردیه، کبرویه، مولویه و ...)، مرید و مراد و رابطه آنها با یکدیگر، بررسی آثار عارفانه از قرن پنجم تا

دوره صفویه، بررسی آثار دوره صفویه (مصباح الهدایة کاشانی، احیاء العلوم غزالی، آثار مولانا، حافظ و...)، عرفان و تصوف در دوره زندیه و قاجاریه، سیر نزولی تصوف از قرن نهم تا عصر حاضر، رابطه فقها و صوفیه، تحقیقات مستشرقین درباره تصوف.

منابع

۱. تاریخ ادبیات (برخی از فصول)، صفا
۲. تاریخ تصوف در اسلام، قاسم غنی
۳. تاریخ تصوف در هند، سید عباس رضوی، ترجمه منصور معتمدی
۴. تاریخ فلسفه در اسلام، م.م شریف
۵. جستجو در تصوف ایران، عبدالحسین زرین کوب
۶. رساله قشیریه، ابوالقاسم قشیری
۷. زهد و تصوف در اسلام، نیکلسن
۸. سرچشمه تصوف در ایران، سعید نفیسی
۹. طرائق الحقایق، نایب الصدر شیرازی
۱۰. مرصاد العباد، نجم‌الدین کبری
۱۱. مصباح الهدایة، عزالدین کاشانی
۱۲. آثار عطار، غزالی، مولانا و سنائی.

تاریخ ادیان (۱)

نوع درس: جبرانی برای کلیه گرایشها

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: —

اهداف: شناخت و بررسی مختصری از ادیان ابتدایی و شرق.

سرفصل درس

۱. مقدمات و تعاریفات (اصطلاحات دین، تقسیم‌بندی ادیان، تعریف و برداشت جامعه‌شناسان از دین)

۲. ادیان ابتدائی (تابو، آنیمیزم، توتیمیزم، فتیش و ...)

۳. اشاره‌ای به ادیان قدیم (مصر، بابل، یونان، روم)

۴. شناخت تاریخ مختصری از ادیان شرق

- هند: بومیان اولیه، آمدن آریائی‌ها، وداها، خدایان ودائی، پیدایش مذاهب جایی و شینتوئی و شیوایی، اوپانیشاده‌ها، مذهب سیکه و اصول عقاید آنها، هندوها در قرون جدید

- دین بودا: ظهور بودا، اصول تعلیمات بودا، تقسیم‌بندی بودائی‌ها به دو فرقه مهاییانا و هینایانا، اصول مذهب آنها، ورود دین بودا به چین، تبت و ژاپن

- دین ایرانیان قدیم: ایرانیان قبل از زرتشت، تعالیم زرتشت، شرح کتب دینی زرتشت، دین زرتشتی در عهد ساسانیان و پس از اسلام، کوچ زرتشتیان به هندوستان، موقعیت فعلی زرتشتیان.

منابع

۱. ادیان و مکتبهای فلسفی هند، داریوش شایگان
۲. ایران در زمان ساسانیان، کریستین سن، ترجمه رشید یاسمی
۳. تاریخ تمدن (هند و همسایگان، چین و ژاپن، ویل دورانت
۴. تاریخ جامع ادیان، جان بی ناس
۵. دایرة المعارف ادیان، میرچا الیاده
۶. دینهای ایرانی، ینبرگ، ترجمه نجم آبادی
۷. کتاب اوستا و منابع خارجی در صورت نیاز مانند:
Encyclopedia of Religion And Ethics Edited By James Hastings London - 1988
۸. مقارنۀ الادیان (بخش هند و بودا)، احمد شبلی.

تاریخ ادیان (۲)

نوع درس: جبرانی برای کلیه گرایشها

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: تاریخ ادیان (۱)

اهداف: شناخت تاریخ مختصر ادیان سامی.

سرفصل درس

دین یهود از ابراهیم تا موسی علیه السلام، مهاجرت به فلسطین و کنعان، مهاجرت به مصر، اوضاع قوم بنی‌اسرائیل در مصر، ظهور موسی، خروج از مصر، احکام عشره موسی علیه السلام، بنی‌اسرائیل در دوران داود و سلیمان، دوران انبیاء (عاموس نبی، ارمیا، اشعیا نبی و ...)، جداسدن اسرائیل و یهودا و علل آن، اسارت بابل و علل آن، نتایج اسارت، عهد عتیق، بنی‌اسرائیل در دوران هلنستی، پیدایش کنیسه و مدرائشها، تدوین تلمود، دین یهود در قرون وسطی، دین یهود پس از رنسانس، دین یهود در دوران جدید، مسیحیت، ظهور مسیح، کلیسای اولیه، تدوین کتاب عهد جدید و اجزاء تشکیل دهنده آن، آباء کلیسا، کلیسا در قرون وسطی، کلیسا در رنسانس، اصلاح کلیسا، کلیسای کاتولیک، ارتودکس و پروتستان، کلیسا بعد از اصلاح و در دوران جدید.

منابع

۱. تاریخ تمدن (بخش اصلاح مذهب و عصر ایمان)، ویل دورانت

جان بی ناس

احمد شبلی

۲. تاریخ جامع ادیان،

۳. مقارنه الادیان (بخش یہود و مسیحیت)،

4. *A Concise Encyclopedia of Living Faiths* By R.e.

5. *Zeahner. Judaism And Christianity, Edited by Leslie Houlden, London, 1991.*

اصول و مبانی مشاوره

نوع درس: جبرانی برای کلیه گرایشها

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: —

اهداف: آشنایی با اصول و مبانی مشاوره و ضرورت بکارگیری در محیط آموزشی.

سرفصل درس

- کلیات: تعریف، هدف و اهمیت مشاوره، جایگاه مشاوره در دنیای مدرن و ...
- ۱. فنون راهنمایی و مشاوره: مشاهده، واقع‌نویسی، درجه بندی رفتار، گروه‌سنجی، مصاحبه و ...
- ۲. رویکردهای مشاوره
 - روان‌تحلیل‌گری (تعریف، هدف، فرآیند)
 - مشاوره آدلری (تعریف، هدف، فرآیند)
 - مشاوره‌های انسان‌گرا (تعریف، هدف، فرآیند)
 - گشتالت‌درمانی (تعریف، هدف، فرآیند)
 - واقعیت‌درمانی (تعریف، هدف، فرآیند)
 - رفتار‌درمانی (تعریف، هدف، فرآیند)
 - مشاوره شناختی - رفتاری (تعریف، هدف، فرآیند)
 - مکتب‌التقاطی (تعریف، هدف، فرآیند)
- ۳. خانواده‌درمانی (تعریف، هدف، فرآیند)

۴. مشاوره دینی: مشاوره در ادیان (یهودیت و مسیحیت)

۵. مشاوره در اسلام، (اصول، اهداف، فرآیند).

منابع

۱. اصول و روش‌های راهنمایی و مشاوره، حسن پاشا شریفی،

سید مهدی حسینی

۲. تغییر رفتار و رفتار درمانی، (نظریه‌ها و روش‌ها)، علی‌اکبر سیف

۳. راههای سنجش روانی (جلد ۱ و ۲)، گری گراث و مارنات، ترجمه و

ویرایش حسن پاشا شریفی

۴. روان سنجی کاربردی، رابرت ال. ترندایک، ترجمه دکتر حیدرعلی هومن

۵. فنون و روش‌های مشاوره، عبدالله شفیع آبادی

۶. مبانی مشاوره و راهنمایی، باقر ثنائی

۷. مشاوره، دیوید گلارد، ترجمه سیمین حسینیان

۸. مشاوره (مبانی روان‌شناسی)، محمد خدایاری فرد

۹. مشاوره و راهنمایی از دیدگاه اسلام، دکتر علی قائمی

تاریخ فلسفه غرب

نوع درس: جبرانی برای کلیه گرایشها

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: —

اهداف: آشنایی با مکاتب مهم فلسفی غرب و زمینه پیدایش آنها.

سرفصل درس

۱. یونان باستان (تالس، فیثاغورث، سوفسطائیان، سقراط، افلاطون، ارسطو)
۲. فلسفه در قرون وسطی (فلوپین، آگوستین، آنسلم، توماس آکوئیناس)
۳. فلسفه در دوران جدید (دکارت، اسپینوزا، لاک، بارکلی، هیوم، کانت، هگل، شوپنهاور ...)
۴. مکاتب فلسفی معاصر (پوزیتیویسم، اگزیستانسیالیسم، فلسفه تحلیلی و زبانی، پست مدرنیسم و سنت‌گرایی)

منابع

۱. پوزیتیویسم منطقی،	بهاء‌الدین خرمشاهی
۲. تاریخ فلسفه،	فردریک کاپلستون
۳. تاریخ الفلسفة الحدیثة،	یوسف کرم
۴. تأملات در فلسفه اولی،	دکارت
۵. روح فلسفه قرون وسطی،	اتین ژیلسون

محمد علی فروغی

ترجمه حمید عنایت

افلاطون

اتین ژیلسون.

۶. سیر حکمت در اروپا،

۷. فلسفه هگل،

۸. مجموعه آثار،

۹. نقد تفکر فلسفی غرب،

زبان انگلیسی تخصصی

نوع درس: جبرانی برای کلیه گرایشها

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: —

اهداف: آشنایی با متون کلامی و فلسفی به زبان انگلیسی.

سرفصل درس

برگزیده‌ای از متون فلسفی و کلامی در حد استفاده از دایرة المعارف پل ادواردز و دایرة المعارف اسلام، متناسب با استعداد و توانایی دانشجویان.

منابع

۱. دایرة المعارف اسلام،
۲. دایرة المعارف پل ادواردز.
۳. منابع پیشنهادی و مصوب گروه مربوطه.

مبانی جامعه‌شناسی (۱)

نوع درس: جبرانی برای کلیه گرایشها

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: —

اهداف: آشنایی با مبانی، کلیات و مفاهیم جامعه‌شناسی و تقویت نگرش اجتماعی دانشجویان نسبت به مسائل.

سرفصل درس

الف) آشنایی با مفاهیم اساسی جامعه‌شناسی

تعاریف مختلف از جامعه‌شناسی، فرد، جامعه، نابرابری اجتماعی، گروه‌ها، قشرها، ارزشها و هنجارهای اجتماعی و...

ب) روشهای جامعه‌شناسی

۱. روشهای معمول در تحقیقات جامعه‌شناسی

۲. شیوه‌های معمول تحقیقات اجتماعی در ایران و اسلام

ج) نظریه‌ها و مکاتب مختلف جامعه‌شناسی

۱. مکتب اصالت فرد

۱. این عنوان درسی، قبلاً در شورای عالی برنامه‌ریزی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری تصویب شده است.

۲. مکتب اصالت جمع

۳. نظریات پدیدار شناسی و ...

(د) حوزه‌های جامعه شناسی

۱. جامعه شناسی شهری

۲. جامعه شناسی اقتصادی

۳. جامعه شناسی فرهنگی

۴. جامعه شناسی سیاسی.

منابع

۱. جامعه شناسی عمومی،

۲. مبانی جامعه شناسی،

۳. مفاهیم اساسی جامعه شناسی،

۴. نظریه‌های جامعه شناسی،

۵. نظریه‌های جامعه شناسی،

پژوهشکده حوزه و دانشگاه

بروس کوئن

ریمون آرون

جورج ریتزر

لوئیس کوزر.

تاریخ فلسفه اسلامی

نوع درس: جبرانی برای کلیه گرایشها

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: —

اهداف: آشنایی با تاریخ اجمالی فلسفه اسلامی.

سرفصل درس

۱. خاستگاههای فلسفه اسلامی: میراث یونان و روم، میراث خاور زمین (خاور نزدیک و دور)، میراث قرآن و روایات، منازعات دینی و مذهبی (از منظر کلامی)، مواجهه با مبتدعه و کفار
۲. حکمت مشاء (مکتب نو افلاطونی اسلامی): کندی، فارابی، ابن سینا
۳. اخوان الصفا (مکتب نوفیثاغوری اسلامی)
۴. مبارزه طلبی با اعتقادات اسلامی: ابن راوندی، رازی
۵. مناسبات فلسفه با دین: غزالی، ابن رشد، فخر رازی، خواجه نصیرالدین طوسی
۶. مناسبات فلسفه با عرفان: ابن عربی
۷. احیای حکمت مشاء در غرب جهان اسلام: ابن باجه، ابن طفیل
۸. حکمت اشراق: شیخ اشراق

۹. حکمت متعالیه و مکتب اصفهان: ملاصدرا، شیخ بهایی، میرداماد، فیض

کاشانی، میرفندرسکی، حاج ملاهادی سبزواری

۱۰. فلسفه اسلامی معاصر: سید محمد حسین طباطبایی و ...

منابع

۱. تاریخ فلسفه اسلامی، م. م. شریف

۲. سیر فلسفه در جهان اسلام، ماجد فخری، ترجمه گروهی از مترجمان،

زیر نظر نصرالله پور جوادی

۳. منابع پیشنهادی و مصوب گروه مربوطه.

فلسفه علم

نوع درس: جبرانی برای کلیه گرایشها

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: —

اهداف: آشنایی با تعاریف علم، تحولات و محدودیتهای علم مدرن و آشنایی به نسبت علم با فرهنگ و دین.

سرفصل درس

الف) تعاریف علم، فلسفه، روش علمی، فلسفه علم

ب) جریانهای مهم علم‌شناسی فلسفی

۱. استقراء گرایی (تبیین استقراء گرایی، یکنواختی طبیعت و اصل استقراء، نقد

استقراء گرایی، پاسخگویی به برخی از اشکالات از طریق قانون احتمالات)

۲. اثبات گرایی (تبیین اثبات گرایی، حلقه وین و اثبات گرایی، اثبات گرایی افراطی،

نقد اثبات گرایی)

۳. ابطال گرایی (تبیین ابطال گرایی، رفع پاره‌ای از نواقص استقراء گرایی توسط

ابطال گرایی، ابطال گرایی و پیشرفت علم، ابطال گرایی مطلق و نسبی، مقایسه

«تأیید» در نظریه استقراء گرایان و ابطال گرایان، تمایز میان کشف فرضیات علمی

و توجیه آنها، محدودیتهای نظریه ابطال گرایی، ابطال گرایی پیشرفته (نظریه

لاکاتوش)

۴. قرارداد گرایی (تبیین قرارداد گرایی، قرارداد گرایی و فلسفه هندسه، قرارداد گرایی

و مکانیک نیوتنی، محدودیتهای قرارداد گرایی)

۵. عینی گرایی (تبیین عینی گرایی، عینی گرایی در مقابل فرد گرایی، علم به منزله

پدیداری اجتماعی، پوپر، لاکاتوش و مارکس، محدودیتهای عینی گرایی)

۶. پراگماتیسم، عرف گرایی، رئالیسم و دیدگاههای پست مدرن

۷. معرفت شناسی هرج و مرج طلبانه (فایرانت)

۸. صدق تئوری های علمی (ابزار گرایی، واقع گرایی، واقع گرایی غیر توصیفی)

ج) رابطه علم با ایدئولوژی، اخلاق، فرهنگ و مابعدالطبیعه

د) نسبت علم مدرن با فرهنگ و تمدن غرب: ماهیت علم مدرن و تمدن غرب، رابطه این دو

ه) علم در فرهنگ و تمدن اسلامی.

منابع

۱. اصول فلسفه و روش رئالیسم (ج ۱، ۲)، سید محمد حسین طباطبایی،

پاورقی و تعلیقات از مرتضی مطهری

۲. افسانه نجات بخشی علم، ماری میجلی، ترجمه عبدالرحیم گواهی

۳. تاریخ و فلسفه علم، لوئیس ویلیام هلزی هال، ترجمه عبدالحسین آذرنگ

۴. تحقیقی در فلسفه علم، محمد تقی جعفری

۵. جستجوی ناتمام، کارل پوپر، ترجمه ایرج علی آبادی

۶. چیستی علم (درآمدی بر مکاتب علم شناسی فلسفی)، آلن. اف. چالمرز،

ترجمه سعید زیباکلام

۷. خدمها و ابطالها، کارل پوپر، ترجمه احمد آرام

۸. زبان منطق - حقیقت، آیر

۹. سنت، ایدئولوژی و علم، حمید پارسانیا

۱۰. شبکه باور، دابلیو. وی. کواين و جی. اس. اولیان، ترجمه امیر دیوانی

۱۱. ضد روش،

فایرابت، ترجمه صفری

۱۲. علم و دین،

ایان باربور، ترجمه بهاءالدین خرمشاهی

۱۳. علم و فلسفه،

حمید پارسانیا

۱۴. فلسفه،

نیکلاس کاپلیدی، ترجمه علی حقی

۱۵. فلسفه علم در قرن بیستم،

دانالد گیلیس، ترجمه حسن میاننداری

۱۶. قوانین طبیعت،

امیر دیوانی

۱۷. مقدمه‌ای بر فلسفه علم،

ردلف کارنپ، ترجمه یوسف عقیفی.

زبان و ادبیات فارسی

نوع درس: جبرانی برای کلیه گرایشها

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: —

اهداف:

۱. ایجاد تسلط بیشتر دانشجویان به زبان و ادبیات فارسی در سطحی مناسب نیاز دانشگاه
۲. آشنایی اجمالی با روند کلی تحوّل زبان و نثر فارسی، به ویژه آشنایی با خصوصیات نثر فارسی مطلوب معاصر
۳. آشنایی با قواعد و شیوه‌های نگارش، به گونه‌ای که دانشجو بتواند از عهده بیان و تحریر مقالات و رسالات دانشگاهی به زبانی ساده و صحیح بر آید.

سرفصل درس

الف) آئین نگارش

- آشنایی با آئین نگارش
- ساده نویسی، درست نویسی، زیبانویسی
- اشتباهات مهم در نگارش
- رسم الخط درست کلمات و املاي صحیح آنها
- یادداشت برداری ضمن مطالعه و فیش برداری

- روش تلخیص و علامت گذاری
- شیوه نامه نگاری، انواع نامه‌ها (اداری و خصوصی) و خصوصیات هر یک
- گزارش نویسی
- نحوه مراجعه به کتابخانه‌های عمومی و کیفیت استفاده از آنها
- آشنایی با مراجع تحقیق و طرز استفاده از کتابهای مرجع و روش پیدا کردن مأخذ و
- آدرس آیات و احادیث
- اصول ترجمه و روش آن و چگونگی نوشتن مقالات تحقیقی
- طرز تهیه فهرست اعلام و اصطلاحات
- آشنایی با انواع چاپ، حروفچینی، غلطگیری و آنچه بدانها وابسته است

ب) مسائل کلی ادبیات

- انواع نثر و نظم
- معرفی برخی متون و صنایع ادبی (بدیع، معانی، بیان و ...)
- سبکهای شعر فارسی
- بحثی در سیر تحول و تطور نظم و نثر فارسی از آغاز تا کنون

ج) آشنایی با نمونه‌های نظم و نثر

در این بخش که از لحاظ کمیت، معادل مجموع دو بخش «الف» و «ب» است، دانشجویان با مجموعه‌ای از آثار نظم و نثر پیشینیان و معاصران آشنا خواهد شد و مصادیق آنچه را که در دو بخش قبلی خوانده در این نمونه‌ها می‌یابند. نیمی از این مجموعه به آثار متقدمان و نیمی دیگر به معاصران اختصاص خواهد داشت.

منابع

۱. آیین نگارش، علی سلطانی کرد فرامرزی
۲. آیین نگارش پیشرفته و مقدماتی، احمد احمدی گیوی

مرکز نشر دانشگاهی

یاحقی و ناصح

ایرج جهانشاهی

محمد تقی بهار

جلال‌الدین همایی

ماحوزی

حبیب تبرا

رضا سید حسینی

۳. درباره ترجمه (نشر دانش)،

۴. راهنمای نگارش و ویرایش،

۵. راهنمای نویسندگان و ویراستار،

۶. سبک‌شناسی،

۷. صناعات ادبی،

۸. گزارش نویسی،

۹. گزارش نویسی،

۱۰. مکتبهای ادبی،

۱۱. نثر فارسی (همچون گلستان، اخلاق ناصری، کیمیای سعادت و متون فارسی

پس از دوره مشروطیت)

۱۲. نظم فارسی (از شاعرانی چون حافظ، سعدی، مولوی و ...).

تاریخ سیاسی اسلام

نوع درس: جبرانی برای کلیه گرایشها

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: —

اهداف: آشنایی دانشجویان با اوضاع و تحولات سیاسی - اجتماعی صدر اسلام و تحلیل پدیده‌های گوناگون تاریخی در حیات سیاسی - اجتماعی جهان اسلام.

سرفصل درس

- وضع سیاسی - اجتماعی جهان در زمان ظهور اسلام
- بررسی آثار دعوت پیامبر اسلام ﷺ از لحاظ سیاسی و اجتماعی در بین اعراب
- اوضاع سیاسی - اجتماعی مسلمین در دوران خلفای راشدین
- وقایع سیاسی بعد از شهادت حضرت علی علیه السلام و تبدیل خلافت به سلطنت موروثی
- امویان و نهضت‌های مخالف
- تشکیلات نظامی - سیاسی و اداری امویان
- اوضاع سیاسی مسلمین در عصر عباسیان
- نهضت‌های استقلال طلب در دوره بنی عباس
- روابط بین الملل در عصر عباسیان

- روابط مسلمانان با کفار و جنگهای صلیبی

- پیدایش خلافت عثمانی

- روابط سیاسی عثمانیان با دولت صفوی.

منابع

ابن جریر طبری	۱. تاریخ الامم و الملوک،
سید جعفر شهیدی	۲. تاریخ تحلیلی اسلام،
حسن ابراهیم حسن	۳. تاریخ سیاسی اسلام،
ابن هشام	۴. سیره ابن هشام،
	۵. منابع پیشنهادی و مصوب گروه مربوطه.

علوم قرآن

نوع درس: جبرانی برای کلیه گرایشها

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: —

اهداف: آشنایی با مهمترین مباحث علوم قرآنی.

سرفصل درس

کلیات: تعریف علوم قرآن، جایگاه، اقسام و کتابشناسی آن

۱. وحی و اقسام آن

۲. نزول و اقسام آن (اولین و آخرین آیه نازل شده و...)

۳. اسباب النزول (اشاره‌ای به اقسام و اعتبار آن)

۴. مکی و مدنی بودن آیات و سوره‌ها (اشاره‌ای به معیارها)

۵. جمع، کتابت و تدوین قرآن در زمان پیامبر ﷺ، مصحف امام علی علیه السلام، توحید

مصاحف در عصر عثمان

۶. قرائات قرآن (اشاره‌ای به اعتبار آنها با تأکید بر اعتبار قرائت متواتر و عوامل

اختلاف قرائات در قرآن)

۷. اعجاز قرآن و ابعاد آن (اعجاز بیان، اعجاز محتوایی و پاسخگویی به نیازهای

همه عصرها)

۸. تحریف ناپذیری قرآن (اشاره‌ای به دلایل)

۹. نسخ در قرآن

۱۰. محکم و متشابه

۱۱. قرآن و فرهنگ عصر نزول

۱۲. وحيانی بودن الفاظ قرآن

۱۳. روشهای فهم قرآن.

منابع

۱. الاتقان،

۲. البرهان،

۳. البيان في تفسير القرآن،

۴. التمهيد،

۵. علوم قرآن،

۶. مناهل العرفان،

جلال الدين سيوطي

بدرالدين محمد بن عبدالله زركشي

سيد ابوالقاسم خويي

محمد هادي معرفت

سيد محمد باقر حكيم

زرقاني.

فلسفه اسلامی (۱)

نوع درس: اصلی برای کلیه گرایشها

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: —

اهداف: آشنایی با فلسفه اسلامی به صورت عمیق و دقیق.

سرفصل درس

۱. نیاز به فلسفه

۲. علم و ادراک

- اقسام علم: حسی، خیالی، عقلی

- تجرد علم و ادراک: نظریات دیگر

- علم حضوری نفس به خود (تجرد نفس)

۳. ارزش معلومات (حقیقی بودن و مطابقت آنها با واقع)

- معنای حقیقی بودن معلومات، معنای حقیقت

- معیارهای تشخیص حقیقت از خطا

- ویژگی‌های امر حقیقی (دوام، اطلاق، ...)

- نظریات فیلسوفان غرب (دکارت، کانت، ...)

- علم حضوری، خطا در علم حضوری

- ویژگی‌های علم حسی، خطا در علم حسی

۴. راه حصول علم (پیدایش کثرت در ادراکات)

- منشأ پیدایش تصورات (نظریه حسی، نظریه عقلی، نظریه فلسفه اسلامی)

- نقش ذهن در پیدایش تصورات، بدیهیات اولیه

- چگونگی پیدایش مفاهیم عمومی در ذهن، (وجود و عدم، علت و معلول)

۵. منبع احکام و تصدیقات (نظریه تعقلی، نظریه تجربی)

- منبع احکام و تصدیقات بدیهی اولی

- روش قیاس (سیر از کلی به جزئی)

- روش استقراء.

منابع

۱. آموزش فلسفه،	محمد تقی مصباح یزدی
۲. اصول فلسفه و روش رئالیسم،	سید محمد حسین طباطبایی با تعلیقات
و پاورقی مرتضی مطهری
۳. شرح مبسوط منظومه،	مرتضی مطهری
۴. فلسفه عمومی (مابعدالطبیعه)،	پل فولکیه، ترجمه یحیی مهدوی
۵. فلسفتنا،	سید محمد باقر صدر
۶. نهاية الحکمة،	سید محمد حسین طباطبایی.

فلسفه اسلامی (۲)

نوع درس: اصلی برای کلیه گرایشها

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: فلسفه اسلامی (۱)

اهداف: آشنایی عمیق با فلسفه اسلامی.

سرفصل درس

۱. تمایز ادراکات حقیقی و اعتباری: (حد وسط در ادراکات حقیقی (برهان) و اعتباری)

- کیفیت پیدایش ادراکات اعتباری و رابطه آن با ادراکات حقیقی (تولید یا ...)

- اقسام اعتباریات: اعتباریات بالمعنی الاعم و بالمعنی الأخص

- اعتباریات و تفسیر

- اعتباریات ثابت و متغیر

- اعتبار حسن و قبح

۲. دو اصل آغازین در فلسفه: (اصل «امتناع و تناقض» و اصل «اثبات واقعیت»)

- معنی واحد، واقعیت هستی

- تفاوت واقعیت هستی با ماهیت و مفهوم

- اصالت واقعیت

- تشکیک بدون واقعیت

- ویژگی‌های واقعیت (معدوم نشدن، ...)

۳. ضرورت و امکان

- معنای ضرورت و امکان و معقول بودن آن
- بستگی ضرورت معلول به علت (جبر علی و معلولی)
- اقسام ضرورت:
 ۱. ضرورت بالذات و بالغير
 ۲. ضرورت نظام هستی
 ۳. امکان فقری موجودات
 ۴. جبر و اختیار

۴. علت و معلول

- معنی و مفهوم «رابطه علت» و علیت و معلولیت
- حقیقی بودن رابطه علیت و معلولیت
- پیامدها و نتایج قانون علیت (نظام قطعی حاکم بر روابط موجودات)
- اصل سنخیت علت و معلول، منکران قانون علیت (متکلمین، عرفا)
- نظریات درباره علیت (علت نیاز به علت)، نظریه حسی، حدوثی، ماهوی، فقر وجودی
- اقسام علت (علل اربعه)
- اصل عالیت در هستی
- رابطه غایت و شهود، علت غایی و علت فاعلی، تضاد و اتفاق در هستی.

منابع

۱. آموزش فلسفه، محمد تقی مصباح یزدی
۲. اصول فلسفه و روش رئالیسم، سید محمد حسین طباطبایی با تعلیقات و پاورقی مرتضی مطهری
۳. شرح مبسوط منظومه، مرتضی مطهری
۴. فلسفتنا، سید محمد باقر صدر
۵. نهاية الحکمة، سید محمد حسین طباطبایی.

کلام عمومی

نوع درس: اصلی برای کلیه گرایشها

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: —

اهداف: آشنایی با مباحث پایه و استدلالی در مبدأ و معاد.

سرفصل درس

کلیات: تعریف، روش، هدف، و قلمرو علم کلام

۱. نگاهی به تاریخ، پیدایش و تطوّر کلام اسلامی: کلام معتزلی، اشعری، شیعی

۲. سیری در مباحث کلام اسلامی: توحید، صفات و افعال الهی، نبوت، امامت، معاد

۳. نگاهی به مباحث کلام جدید

۴. معاد: حقیقت انسان، مرگ، برزخ، قیامت.

منابع

۱. اصول فلسفه و روش رئالیسم (ج ۵)، سید محمد حسین طباطبایی، با

تعلیقات و پاورقی مرتضی مطهری

شیخ طوسی

امام فخر رازی

قاضی عضدالدین ایجی

خواجه نصیرالدین طوسی

۲. التمهید فی علم الکلام،

۳. المطالب العالیة من العلم الالهی،

۴. المواقف فی علم الکلام،

۵. تجرید الاعتقاد،

خواجه نصیرالدین طوسی
عبدالله جوادی آملی
مولی عبدالرزاق لاهیجی
علامه حلی
هادی صادقی
مولی عبدالرزاق لاهیجی.

۶. تلخیص المحصل،
۷. شریعت در آئینه معرفت،
۸. شوارق الالهام،
۹. کشف المراد،
۱۰. کلام جدید،
۱۱. گوهر مراد،

روش تدریس و تحقیق (با توجه به گرایش)

نوع درس: اصلی برای کلیه گرایشها

تعداد واحد: ۲ واحد (هر کدام یک واحد)

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: —

اهداف: آشنایی با روش تدریس و تحقیق معارف اسلامی در دانشگاهها.

سرفصل درس

الف) بخش نظری

۱. روشها و مهارتهای تدریس (اصول و فنون)
۲. روشهای تحقیق کمی و کیفی در علوم اجتماعی
۳. دیدگاههای روش شناسانه در علوم اجتماعی: تجربه گرایی دیالکتیکی انتخابی (مکتب فرانکفورت)، عقل گرایی انتقادی (پوپر)، قانون استنباطی (ماکس وبر)
۴. تئوری سازی در علوم اجتماعی: انواع تعاریف، تعریف عملی متغیرها و ساختن معرفهای مناسب برای متغیرها
۵. سنجش: سطوح سنجش و طیف بندی، روش پرس و جو (انواع روش طرح سؤال، طرز تنظیم و ساخت و پرسش نامه)، نمونه گیری (تعیین حجم نمونه، انواع شیوههای نمونه گیری)، استخراج (آمادگی یافتههای استخراج با کامپیوتر، جداول یک بعدی، جداول دو بعدی، آزمون جداول دو بعدی)

ب) بخش عملی

۱. کاربرد آمار در علوم اجتماعی (SPSS)
۲. تهیه گزارش: در بخش عملی می‌بایست یک مسأله از سوی دانشجویان به صورت جمعی یا فردی و راهنمایی استاد به صورت عملی بررسی و مراحل ذکر شده در عمل تعیین شود.
۳. روش تحقیق موضوع محور و چگونگی تهیه و تألیف مقالات علمی - پژوهشی.

منابع

۱. برنامه‌ریزی درسی، علی شریعتمداری
۲. پیمایش در علوم اجتماعی، دوآس
۳. تبیین در علوم اجتماعی، دانیل لیتل
۴. تبیین در علوم اجتماعی، دانیل لیتل
۵. تعلیم و تربیت، محمدعلی بطحایی
۶. روشهای تحقیق در علوم اجتماعی، کاپن هود، ریمون کیوی
۷. روشهای تحقیق در علوم اجتماعی (اصول و مبانی)، باقر ساروخانی
۸. شاه راه تدریس، بازارگاد علاءالدین
۹. کلیات روشها و فنون تدریس، ترجمه، تألیف و گردآوری امان‌اله صفوی
۱۰. کند و کاوها و پنداشته‌ها، فرامرز رفیع‌پور
۱۱. مهارت‌های آموزشی و پرورشی (روشها و فنون تدریس)، حسن شعبانی

آشنایی با قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران

نوع درس: اصلی برای کلیه گرایشها

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: —

اهداف: آشنایی با قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران.

سرفصل درس

۱. قانون اساسی و تاریخچه آن
۲. قانون اساسی مشروطه و زمینه‌های فرهنگی و اجتماعی آن
۳. مبانی فقهی - نظری قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران
۴. ریشه‌های تاریخی - اجتماعی قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران
۵. بخشها و محورهای اصلی قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران
۶. مقایسه قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران با سایر قوانین اساسی.

منابع

۱. آشنایی با قانون اساسی جمهوری اسلامی، محمد جواد ارسطا
۲. حقوق اساسی تطبیقی، جلال الدین مدنی
۳. حقوق اساسی جمهوری اسلامی ایران، محمدرضا مرندی و جمعی از نویسندگان
۴. حقوق اساسی جمهوری اسلامی ایران، محمد هاشمی
۵. فقه سیاسی، عباسعلی عمید زنجانی.

تاریخ و تمدن اسلامی (کلیات)

نوع درس: اصلی برای کلیه گرایشها

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: —

اهداف: مطالعه و نقد و بررسی ریشه‌های تکوین تمدنها و عوامل پیدایش و تأثیر آن در زندگی انسان و آشنایی با کلیاتی از علل و عوامل تعالی و رکود تمدن اسلامی.

سرفصل درس

۱. تعاریف تمدن، رابطه تمدن با فرهنگ، عوامل پیدایش تمدن: محیط، انواع محیط، نژاد، کار و کوشش
۲. عوامل مؤثر در ترقی یا انحطاط تمدنها: عوامل داخلی و خارجی، اقتصاد، سیاست، فرهنگ و ...
۳. انواع تمدنها
۴. تمدنهای زنده و مرده و ...
۵. مراحل و منازل تمدن بشری
۶. آراء و اندیشه‌های متفکران بزرگ در باره تمدن (ابن خلدون و ...)
۷. جایگاه تمدنهای مشرق زمین در تمدن بشری
۸. جایگاه تمدنهای مغرب زمین در تمدن بشری
۹. پیش‌بینی در مورد آینده تمدن: موارد اولیه، محیط زیست، انرژی، ارتباطات

۱۰. جایگاه تمدنهای اسلامی، اروپایی و ... در تمدن جهانی
۱۱. بن‌مایه‌های قرآنی و حدیثی تمدن اسلامی
۱۲. علل و عوامل تعالی و انحطاط تمدن اسلامی
۱۳. تاریخ و طبقه‌بندی علوم در اسلام
۱۴. خدمات متقابل اسلام و ایران.

منابع

۱. اسلام و تمدن اسلامی، آندره میکل، ترجمه فروغی
۲. التفهیم لاوائل صناعة التنجیم، ابوریحان بیرونی
۳. پویایی فرهنگ و تمدن اسلام و ایران، علی‌اکبر ولایتی
۴. تاریخ ادبیات زبان عربی، حنا الفاخوری، ترجمه آیتی
۵. تاریخ تمدن، هنری لوکاس، ترجمه عبدالحسین آذرنگ
۶. تاریخ تمدن اسلام، جرجی زیدان، ترجمه جواهر الکلام
۷. تاریخ علوم عقلی، ذبیح الله صفا
۸. تاریخ و فرهنگ، مجتبی مینوی
۹. خدمات متقابل اسلام و ایران، مرتضی مطهری
۱۰. دائرةالمعارف بزرگ اسلامی، زیر نظر بجنوردی.

فلسفه اسلامی (۳)

نوع درس: اختصاصی الزامی گرایش مبانی نظری اسلام

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: فلسفه اسلامی (۱) و (۲)

اهداف: .

سرفصل درس

۱. امکان تصور خدای نامتناهی
۲. بساطت واجب الوجود (براهین وجود خدا، برهان صدیقین، برهان امکان و وجوب ابن سینا)
۳. عقیده توحید فطری و بت‌پرستی انحراف متأخر در اندیشه بشر است
- خدا جامع همه کمالات هستی است
۴. اثبات علم خدا
- کیفیت صدور کثرات از واحد
- مراتب سه‌گانه جهان آفرینش (عقل، مثال، ماده)
- ترتیب ایجاد عالم از عقل به مثال و از مثال به ماده
۵. قضا و قدر در آفرینش
۶. خیر و شر و سعادت و شقاوت انسان
۷. پایان و مقصد جهان

- ادله اثبات معاد

- ابطال تناسخ

- معاد جسمانی و روحانی

- شمول رحمت در آخرت

منابع

۱. اشارات ،

شیخ الرئيس بوعلی سینا

۲. شرح منظومه، (بحث حکمت)،

ملاهادی سبزواری

۳. شواهد الربوبیه،

ملا صدرا

۴. نهاية الحکمة،

سید محمد حسین طباطبایی

کلام تخصصی

نوع درس: اختصاصی الزامی گرایش مبانی نظری اسلام

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: زبان تخصصی جبرانی

اهداف: شناخت تحلیلی مبانی کلام اسلامی، بررسی و نقد شبهات القائی از سوی

مخالفین در مباحث کلام اسلامی.

سرفصل درس

۱. ادله اثبات ذات باری تعالی

۲. صفات الهی، عدل الهی، شرور و نظام احسن

۳. افعال الهی

۴. قضاء و قدر، جبر و اختیار و توحید افعالی.

منابع

۱. اللوامع الالهية في المباحث الكلامية، جمال الدين مقداد اسدی سیوری حلی

۲. المطالب العالیة من العلم الالهی، امام فخر رازی

۳. المواقف في علم الکلام، قاضی عضدالدین ایجی

۴. تبیین براهین اثبات خدا، عبدالله جوادی آملی

خواجه نصير الدين طوسى

خواجه نصيرالدين طوسى

مولى عبدالرزاق لاهيجى

علامه حلى

مولى عبدالرزاق لاهيجى.

۵. تجريد الاعتقاد،

۶. تلخيص المحصل،

۷. شوارق الالهام،

۸. كشف المراد،

۹. گوهر مراد،

کلام جدید

نوع درس: اختصاصی الزامی گرایش مبانی نظری اسلام

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: —

اهداف: بررسی و تحلیل مسائل اساسی دین و پاسخگویی به اساسی‌ترین پرسشها و ابهامات موجود در مسائل کلامی.

سرفصل درس

مدخل (مباحث مقدماتی)

تعریف علم «کلام»، تعیین موضوع، روش و غایت «کلام»، ربط و نسبت «کلام» با «فلسفه دین»، تفاوت «کلام» و «فلسفه مابعدالطبیعه»، کلام عقلی و کلام نقلی، وجه حاجت به کلام به ویژه در دوره معاصر، نسبت کلام جدید با فلسفه‌های مدرن، زمینه‌ها و بسترهای فرهنگی - اجتماعی کلام جدید

الف) ادله اثبات وجود خدا

ادله جهان‌شناختی (برهان حرکت، برهان علیت، و برهان امکان و وجوب)، ادله غایت‌شناختی (از راه نظم و هدفداری)، ادله وجودشناختی، ادله از راه تجربه دینی و عرفانی، ادله از راه اجماع عام (که بخشی از آنها ادله فطرت است)، ادله اخلاقی، دلیل درجات کمال (از توماس آکویناس)

ب) وحی و نبوت و قلمرو دین

ماهیت وحی، وجوه حاجت بشر به نبوت، ضرورت نبوت، سکولاریزم، معجزه،
تنصیف کتب آسمانی سابق، و جمع شواهد و قرائن، فرق پیامبر و عارف، خاتمیت،
پلورالیسم و مسأله نجات

ج) معرفت دین

امکان شناخت دین، روش فهم دین، قداست فهم دینی، بررسی پلورالیسم معرفتی
و فهم دین، جایگاه عقل و وحی در شناخت دین

د) ایمان و تعقل، دین و علم

ماهیت ایمان، ایمان و کفر، ایمان و گناه، ایمان و معرفت، ایمان و خوف، ایمان و
محبت، ایمان و امید، ایمان و عمل، ازدیاد ایمان، اقوال گوناگون در باب ارتباط
ایمان و تعقل (بی ارتباطی، ارتباط سازگارانه جزئی، ارتباط سازگارانه کلی و ارتباط
ناسازگارانه)، راههای مختلف حل تعارض ظاهری دین و علم.

منابع

1) Louis p.pojman(ed.) , *philosophy of Religion: An Anthology*,
(Belmont, California: Wadsworth Publishing Company, 1987)

۲. احیاء فکر دینی در اسلام، محمداقبال لاهوری، ترجمه احمد آرام

۳. چگونه در باره خدا بیندیشیم، مورتیمر ج. ادلر، ترجمه احمد آرام

۴. خدا در فلسفه (برهانهای فلسفی اثبات وجود باری)، دائرةالمعارف پل ادواردز،

ترجمه بهاءالدین خرمشاهی

۵. راهنمای الهیات پروتستان، ویلیام هوردن، ترجمه طاطه‌وس میکائیلیان

۶. عقل و وحی در اسلام، آ.ح. آربری، ترجمه حسن جوادی

۷. عقل و وحی در قرون وسطی، اتین ژیلسون، ترجمه شهرام پازوکی

۸. علم و دین، آیان باربور، ترجمه بهاء‌الدین خرمشاهی

۹. فلسفه دین، جان هیک، ترجمه بهرام راد.

آشنایی با مبانی عرفان نظری

نوع درس: اختصاصی الزامی گرایش مبانی نظری اسلام

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: —

اهداف: آشنایی با اصول عرفان نظری، منشأ پیدایش عرفان و سیر تکاملی آن.

سرفصل درس

چیستی عرفان و تصوف (پیدایش و انواع)، عرفان نظری و رابطه آن با عرفان عملی، ریشه‌های عرفان نظری در کتاب و سنت، عرفان نظری و فلسفه، سیر تکاملی عرفان و تصوف، حقیقت وجود و مراحل آن در عرفان نظری، وحدت شخصیه وجود، مراتب وجود، ظهور و تجلی، قوس صعود و نزول، ولایت و ختم ولایت، انسان کامل، نبوت و رسالت، انسان کامل و مراتب تجلیات اسماء و صفات الهی.

منابع

۱. تجلی و ظهور در عرفان نظری، سعید رحیمیان
۲. تمهید القواعد، ابن ترکه اصفهانی
۳. جامع الاسرار و منبع الانوار، سید حیدر آملی
۴. رساله سیر و سلوک، محمد مهدی بحر العلوم
۵. شرح مقدمه قیصری بر فصوص الحکم، جلال‌الدین آشتیانی

۶. عرفان نظری تحقیقی در سیر تکاملی اصول و مسائل عرفان و تصوف،

سید یحیی یثربی

سید یحیی یثربی

محمد بن حمزه فناری

خواجه عبدالله انصاری

عبدالرحمن جامی.

۷. فلسفه عرفان،

۸. مصباح الانس،

۹. منازل السائرين،

۱۰. نقد النصوص،

حقوق اجتماعی - سیاسی در اسلام

نوع درس: اختصاصی الزامی گرایش مبانی نظری اسلام

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: —

اهداف: آشنایی با نظام حقوق اجتماعی اسلام با نگاه به مکاتب حقوقی معاصر و با تأکید بر مباحث مربوط به حقوق بشر (حقوق زن، حقوق و آزادی‌های فردی و سیاسی و ...).

سرفصل درس

مفاهیم اولیه و کلیات

۱. مفهوم و انواع حق (حق تکوینی، تشریحی، حق الناس، حق الله و...)
۲. منشأ و خاستگاه حق

الف) مبانی و ویژگی‌های نظام حقوقی اسلامی در مقایسه با سایر نظامها

۱. مبانی حقوق اسلامی
۲. حقوق طبیعی و حقوق فطری
۳. رابطه متقابل حق و تکلیف
۴. جایگاه عدالت در نظام حقوقی اسلام
۵. مفهوم، مبانی و انواع آزادی در اسلام (آزادی تکوینی و تشریحی)
۶. نسبت حقوق فرد و جامعه

ب) حقوق مدنی و اجتماعی در اسلام

۱. حق حیات، تکامل و پیشرفت انسان
۲. آزادی تفکر و عقیده و آزادی بیان و قلم
۳. حقوق خصوصی و عمومی
۴. حق امنیت قضایی و عدالت اجتماعی

ج) حقوق سیاسی

۱. حق مشارکت در امور سیاسی
۲. حق نظارت عمومی و حق حاکمیت ملی و ...

د) حقوق زن

۱. مبانی حقوق زن
۲. تفاوت‌های حقوق زن و مرد و علل آن
۳. اسلام و فمینیسم

ه) حقوق کودک در اسلام

و) حقوق اقلیتها در اسلام

ز) حقوق و روابط بین‌الملل در اسلام.

منابع

۱. آزادیهای عمومی در حکومت اسلامی، راشد عنوشی، ترجمه حسین صابری
۲. حقوق اسلامی، دفتر همکاری حوزه و دانشگاه
۳. حقوق بشر (نظریه‌ها و رویه‌ها)، حسین شریفی
۴. حقوق و وظائف، سید جواد ورعی
۵. حکمت اصول سیاسی اسلام، محمد تقی جعفری

۶. فلسفه حقوق، مصطفی دانش‌پژوه، قدرت‌الله خسروشاهی

۷. فلسفه حقوق بشر، عبدالله جوادی آملی

۸. مباحثی از حقوق زن، حسین مهرپور

۹. مبانی حقوق بشر، ترجمه فریدون مجلسی

۱۰. نظام حقوق بشر در اسلام و غرب، محمد تقی جعفری

۱۱. نظام حقوق زن در اسلام، مرتضی مطهری

۱۲. نظام‌های بزرگ حقوقی معاصر، رنه داوید، ترجمه حسین صفایی، محمد

آشوری، عزت‌الله عراقی.

انسان در اسلام (با نگاهی به انسان‌شناسی تطبیقی)

نوع درس: اختصاصی الزامی گرایش مبانی نظری اسلام

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: —

اهداف: آشنایی با دیدگاه اسلام و سایر مکاتب درباره انسان، انسان در جایگاه نظام هستی، استعدادها و مسئولیت‌های او.

سرفصل درس

کلیات و مفاهیم

- رویکردهای مختلف در انسان‌شناسی (رویکرد تجربی، فلسفی، عرفانی،

اسطوره‌ای و...)

- ساختهای وجودی انسان (مادی، معنوی، عقل و آگاهی، اراده و مسئولیت)

۱. سرشت انسان

۲. انسان، آزادی و مسئولیت

۳. کمال انسان و انسان کامل

۴. از خودبیگانگی انسان.

منابع

۱. المیزان فی تفسیر القرآن،

سید محمد حسین طباطبایی

۲. انسان از آغاز تا انجام،

سید محمد حسین طباطبایی

۳. انسان از دیدگاه اسلام، احمد واعظی
۴. انسان در اسلام و مکاتب غربی، علی اصغر حلبی
۵. انسان شناسی فلسفی، هانس دیرکس، ترجمه محمدرضا بهشتی
۶. انسان شناسی، محمود رجبی
۷. تفسیر موضوعی قرآن کریم (ج ۱۲، ۱۴، ۱۵)، عبدالله جوادی آملی
۸. حیات معقول، محمد تقی جعفری
۹. مبانی انسان شناسی در اسلام، عبدالله نصری
۱۰. معارف قرآن (انسان شناسی)، محمدتقی مصباح یزدی
۱۱. هستی و هبوط، حمید پارسانیا.

زبان انگلیسی تخصصی

نوع درس: اختصاصی الزامی گرایش مبانی نظری اسلام

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: زبان انگلیسی جبرانی

اهداف: آشنایی با زبان انگلیسی و توانایی استفاده از متون کلامی و فلسفی.

سرفصل درس

برگزیده‌ای از متون انگلیسی دائرةالمعارفی به انتخاب استاد و به فراخور سطح دانشجو.

منابع

۱. دائرةالمعارف، پل ادواردز
۲. دائرةالمعارف، راتلج
۳. منابع پیشنهادی و مصوب گروه.

معارف قرآن (اعتقادات و جهان بینی)

نوع درس: اختصاصی اختیاری گرایش مبانی نظری اسلام

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: —

اهداف: آشنایی با اهم مباحث کلامی و معرفتی در قرآن.

سرفصل درس

الف) شناخت در قرآن

ارزش شناخت در قرآن، وسایل و ابزار شناخت (حواس، عقل، دل، علم لدنی و وحی)، منابع شناخت (طبیعت، انسان، تاریخ و...)، آفات و موانع شناخت (هوا و هوس، تکبر، گناه...)

ب) مبدأشناسی و براهین قرآنی آن

فطری بودن خداشناسی در قرآن، توحید و مراتب آن، شرک و علل آن، امکان شناخت اوصاف الهی در قرآن، بی‌نیازی مطلق خدا و نیازمندی عالم امکان به او، علم و قدرت الهی در قرآن، اراده و مسأله قضا و قدر در قرآن، هدفمندی افعال الهی از منظر قرآن، خدای بخشنده و مهربان، خدای ازلی و ابدی (برتر از زمان)، خدا در همه جا (برتر از مکان)

ج) انسان در قرآن

ویژگی‌های انسان از نگاه قرآن، آفرینش انسان در قرآن، ابعاد وجودی انسان در قرآن، ویژگی‌های طبیعی و فطری انسان در قرآن (خودآگاهی، خداجویی، بی‌نهایت‌طلبی، وجدان، نفس اماره، مجادله‌گر، حریص، ضعیف، بخیل، ناسپاس و...)، کمال‌شناسی در قرآن (سعادت و کمال انسان، عوامل و موانع آن)، تکلیف‌شناسی در قرآن (انواع مسئولیتهای انسان در قبال خود، خدا، دیگران و طبیعت)

د) جهان آفرینش در اسلام

مراتب عالم وجود، غیبت و شهادت، حق‌مداری جهان هستی، سنتهای الهی در جهان آفرینش، نظام احسن آفرینش، تسبیح موجودات و شعور باطنی، جهان طبیعت (آسمانها و زمین، گیاهان و جانوران، پدیده‌های زمینی و...)، جهان ماورای طبیعت (فرشته، جن، شیطان)

ه) پیامبرشناسی در قرآن

لزوم بعثت انبیاء از دیدگاه قرآن، اوصاف پیامبران در قرآن (حسن خلق و محبت، صدق، احسان و نیکوکاری، اخلاص، خشیت، از خودگذشتگی و...)، علم غیب انبیاء، عصمت انبیاء، وحی و ارتباط با عالم ملکوت (حقیقت وحی، تفاوت وحی انبیاء با سایر انواع وحی)، هدف بعثت انبیاء (هدفهای دنیوی و اخروی)، معجزات (حقیقت و ضرورت معجزه، معجزات انبیاء)

و) امام‌شناسی در قرآن

ضرورت وجود امام از منظر قرآن، جایگاه امامت در قرآن، رابطه امامت و نبوت، انواع ولایت در قرآن، عصمت امام علیه السلام در قرآن، معرفی جانشین پیامبر صلی الله علیه و آله در قرآن

ز) معادشناسی در قرآن

اصل جاودانگی انسان در قرآن، تعبیر معاد در قرآن، ادله معاد در قرآن، علل انکار معاد از منظر قرآن، مرگ و خصوصیات آدمی به هنگام مرگ از نظر قرآن، برزخ و قیامت در قرآن (نفخ صور، حسابرسی، بهشت و جهنم)، ظهور حقایق در قیامت (حقیقت انسان و اعمال او)، ابدی بودن انسان در بهشت یا جهنم.

منابع

۱. المیزان فی تفسیر القرآن، سید محمد حسین طباطبایی
۲. پیام قرآن (ج ۱ تا ۱۰)، ناصر مکارم شیرازی
۳. تفسیر قرآن، صدرالمتألهین شیرازی
۴. تفسیر موضوعی قرآن کریم (ج ۱ تا ۵ و ۱۲ تا ۱۴)، عبدالله جوادی آملی
۵. خدا از دیدگاه قرآن، سید محمد حسین بهشتی
۶. عقاید اسلام در قرآن (ج ۱ و ۲)، سید مرتضی عسکری
۷. مبانی جهان‌شناسی در قرآن، عبدالله نصری
۸. معارف قرآن (ج ۱ تا ۵)، محمد تقی مصباح یزدی
۹. منشور جاوید (ج ۲، ۵، ۶، ۸ و ۱۰)، جعفر سبحانی.

الهیات تطبیقی

نوع درس: اختصاصی اختیاری گرایش مبانی نظری اسلام

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: معارف قرآن

اهداف: آشنایی با جهان بینی یهودیت، مسیحیت، اسلام، زرتشت و ... و مقایسه آنها با یکدیگر.

سرفصل درس

الف) علم و ایمان

ارزش علم و آگاهی، عقل و علم و ایمان، ایمان گروهی، عقل گروهی

ب) خداشناسی

مفهوم خدا، امکان شناخت خدا، براهین اثبات وجود خدا

ج) اسماء و صفات الهی

تاریخچه بحث اسماء و صفات الهی، تقسیم‌بندی‌های اوصاف الهی، صفات مشترک، تشبیه و تنزیه، توحید، تثلیث (تثلیث در سنت مسیحی و سعی در جمع آن با توحید، تثلیث در قرآن، تثلیث مسیحی و نظریه صفات)، عشق و محبت الهی

د) وحی و پیامبری

مفهوم وحی در عهدین و قرآن، مفهوم رسالت، اهداف رسالت، اوصاف پیامبران در قرآن و عهدین، مسیح‌شناسی عهدین و قرآن

ه) انسان و نجات

سرشت انسان، هدف از خلقت انسان، اراده و اختیار انسان (فیص مسیحی، قدرت مطلق الهی و اراده انسان)، ایمان و عمل، شرط رستگاری

و) اخلاقیات و عبادات

اهم فضایل و رذایل، هدف عبادات، مشکل عبادات

ز) فرجام‌شناسی

اهمیت به جهان پس از مرگ در عهدین و قرآن، ماهیت مرگ، از مرگ تا رستاخیز - رستاخیز و زنده شدن مردگان، معاد جسمانی یا روحانی، پاداش و عقاب الهی.

منابع

۱. ادیان و مکتبهای فلسفی هند، داریوش شایگان
۲. المیزان فی تفسیر القرآن، سید محمد حسین طباطبایی
۳. الهیات مسیحی، هنری تیس، ترجمه طاطه‌وس میکائیلیان
۴. بررسی تطبیقی اسمای الهی، مرضیه شنکایی
۵. تاریخ جامع ادیان، جان بی ناس
۶. دایرة المعارف، جودائیکا
۷. دایرة المعارف، میرچا الیاده
۸. دایرة المعارف، هستینگ

۹. درآمدی بر الهیات تطبیقی اسلام و مسیحیت، عبدالرحیم سلیمانی اردستانی

۱۰. دیدی نو از دینی کهن، فرهنگ مهر

۱۱. دین‌شناسی تطبیقی، کدارنات تیواری، ترجمه مرضیه شنکایی

۱۲. عهدین، قرآن و علم، موریس بوکانی، ترجمه حسن حبیبی

۱۳. کیش زردشتی، مریس بویس، ترجمه صنعتی‌زاده

۱۴. مبانی فلسفه مسیحیت، اتین ژیلسون، ترجمه محمد محمدرضایی

و سید محمود موسوی

۱۵. واژه‌های فرهنگ یهود، جمعی از نویسندگان، ترجمه جمعی از مترجمان

۱۶. بخشهایی از اوستای معاصر.

امامت و ولایت

نوع درس: اختصاصی اختیاری گرایش مبانی نظری اسلام

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: —

اهداف: آشنایی عمیق با اهم مباحث امامت، و بررسی دلایل طرفین و شبهات اهل سنت در این زمینه.

سرفصل درس

کلیات

واژه امام، تعریف امام و امامت، شئون امامت، تصویر کلی شیعه و اهل سنت از مسأله امامت، براهین و رویکردهای مختلف در تبیین ضرورت امامت

الف) ویژگی‌های امام

ویژگی‌های امام از منظر اهل سنت، ویژگی‌های امام از دیدگاه شیعه (علم لدنی، عصمت، منصوص بودن و ...)، شمه‌ای از سیره ائمه اطهار علیهم‌السلام، ولایت معنوی آنها

ب) بررسی نصوص مربوط به تعیین جانشین پیامبر اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم

آیات قرآنی با تأکید بر تفاسیر اهل سنت (آیه ولایت، آیه تبلیغ و ...)، روایات نبوی (حدیث ثقلین، حدیث غدیر، حدیث منزلت و ...)، امامت امامان دوازده‌گانه در قرآن و روایات

ج) مهدویت

اصل مهدویت در ادیان، غیبت امام مهدی علیه السلام و راز و رمز آن، اوصاف مهدی در روایات، کارکردهای امامت در عصر غیبت، نشانه‌های ظهور، حکومت جهانی مهدی موعود علیه السلام در قرآن و روایات، ویژگی‌های دوران ظهور.

منابع

۱. نهج البلاغه،	امام علی علیه السلام ، گردآوری از سید رضی
۲. الارشاد (ج ۱ و ۲)،	شیخ مفید
۳. الالهیات (ج ۴)،	جعفر سبحانی
۴. السیرة النبویة،	ابن هشام
۵. الغدیر،	علامه امینی
۶. الکشاف،	زمخشری
۷. المراجعات،	سید اشرف الدین
۸. تفسیر ابی‌السعود (آیات مربوطه)،	ابی‌السعود
۹. تفسیر الدر المنثور (آیات مربوطه)،	جلال‌الدین سیوطی
۱۰. راهنما شناسی،	محمدتقی مصباح‌یزدی
۱۱. شیعه در اسلام،	سید محمد حسین طباطبایی
۱۲. کنز العمال،	علاء‌الدین الهمندی
۱۳. نهج الحق و کشف الصدق،	علامه حلی.

نظام سیاسی اسلام

نوع درس: اختصاصی اختیاری گرایش مبانی نظری اسلام

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: —

اهداف: آشنایی با ابعاد سیاسی اسلام و مسأله حکومت اسلامی و ولایت فقیه از دیدگاه

قرآن، عقل و روایات

سرفصل درس

مفاهیم و کلیات

حکومت، ولایت، انواع نظام سیاسی، انواع ولایت، رابطه دین و سیاست (بررسی و

نقد سکولاریزم)

الف) دین و سیاست

ولایت و خلافت (دیدگاه شیعه و اهل سنت)

ب) مشروعیت حکومت

انواع مشروعیت، ملاکهای مشروعیت (زور و غلبه، حق طبیعی و فطری، سنتی،

رضایت عمومی، کاریزمایی و ...)

ج) مشروعیت حکومت معصومان علیهم السلام

د) حکومت در زمان غیبت امام معصوم علیه السلام

ولایت فقیه (دلیل عقلی و نقلی)، ولایت یا نظارت، مرجعیت و رهبری، اختیارات ولی فقیه (ولایت مطلقه یا مقیده)، ویژگی‌های رهبر (اسلام‌شناسی، عدالت، مدیریت، بینش سیاسی، آگاهی از زمان، شجاعت، ایمان به هدف و...)

ه) ولایت فقیه و جمهوریت

جایگاه رأی مردم در حکومت اسلامی، مشروعیت و مقبولیت و رابطه آن دو، حقوق و آزادی‌های مردم در حکومت اسلامی (حق انتخاب حاکم، حق نظارت و انتقاد و ...) ولایت فقیه و مالکیت ملی

و) خبرگان و ولایت فقیه

خبرگان و انواع تخصص‌ها، شبهه دور و پاسخ آن، پارادوکس عزل

ز) ولایت فقیه و حاکمیت.

منابع

۱. اصول سیاست و حکومت، احمد جهان بزرگی
۲. امامت و رهبری، مرتضی مطهری
۳. تنبیه الامة و تنزیه الملة، نائینی
۴. حاکمیت در اسلام، موسوی خلخالی
۵. حکومت اسلامی، سروش محلاتی
۶. حکومت در اسلام، حیدرعلی قلمداران

۷. دراسات في الولاية الفقيهية، حسينعلی منتظری
۸. فقه سياسي، عباسعلی عميد زنجانی
۹. كتاب البيع (مبحث ولاية فقيه)، امام خميني
۱۰. مباني حكومت اسلامي، جعفر سبحانی
۱۱. ولاية، فقاہت و عدالت، عبدالله جوادى أملی
۱۲. ولاية فقيه، امام خميني
۱۳. مجله حكومت اسلامي، دبیرخانه مجلس خبرگان
۱۴. مجله علوم سياسي، دفتر تبليغات اسلامي.

حکمت عملی (۱) (علم اخلاق اسلامی)

نوع درس: اختصاصی الزامی گرایش اخلاق اسلامی

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: —

اهداف: آشنایی با مفاهیم، مسائل و مبانی اخلاق اسلامی.

سرفصل درس

- تعریف علم اخلاق و قلمرو آن، وظایف علم اخلاق
- تفاوت اخلاق نظری با اخلاق عملی و اخلاق تطبیقی، تفاوت علم اخلاق با عرفان عملی
- معیار فضیلت و رذیلت در نظر عالمان مسلمان
- مبانی و پایه‌های نظام اخلاقی اسلام (هدفمندی زندگی انسان، قرب به خدا، بعد متعالی انسان، آزادی و اختیار و ...)
- مؤلفه‌های علم اخلاق اسلامی (قابلیت تبیین عقلانی، شمول و گستردگی، توجه به حسن فاعلی و فعلی، مراتب داشتن ارزشها ...)

منابع

۱. اخلاق، سید عبدالله شبّر
۲. اخلاق در قرآن، محمد تقی مصباح یزدی
۳. تعلیم و تربیت در اسلام، مرتضی مطهری

۴. جامع السعادات، مولی مهدی نراقی

۵. شرح حدیث جنود عقل و جهل، امام خمینی

۶. علم اخلاق اسلامی (ترجمه جامع السعادات)، مولی مهدی نراقی، ترجمه

جلال الدین مجتبیوی

۷. مبادی اخلاق در قرآن، عبدالله جوادی آملی

۸. مراحل اخلاق در قرآن، عبدالله جوادی آملی

۹. مکارم الاخلاق، حسن بن فضل طبرسی

حکمت عملی (۲) (علم اخلاق اسلامی)

نوع درس: اختصاصی الزامی گرایش اخلاق اسلامی

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: حکمت عملی (۱) (علم اخلاق اسلامی)

اهداف: آشنایی با مسایل و مؤلفه‌های علم اخلاق اسلامی.

سرفصل درس

- فضائل اخلاقی (محبت به خدا و اولیای الهی، توکل، قناعت، یاد مرگ، تفکر، اخلاص، خوف و رجاء و...)
- ردائل اخلاقی (دنیا‌گرایی، پیروی از هوای نفس، غرور، خود فراموشی، ریا، آفات زبان و...)
- روشهای تربیت اخلاقی در اسلام (ایجاد محیط تربیتی مناسب، تأمین صحیح نیازها، پرورش نیروی عقلانی و ...).

منابع

۱. اخلاق، سید عبدالله شبّر
۲. اخلاق ناصری، خواجه نصیرالدین طوسی
۳. تربیت، روشها، اخلاق، علی فایضی
۴. تعلیم و تربیت اسلامی (مبانی، منابع و اصول)، سید علی اکبر حسینی
۵. تعلیم و تربیت در اسلام، مرتضی مطهری

مولى مهدى نراقى	۶. جامع السعادات،
امام خمينى	۷. چهل حديث،
امام خمينى	۸. شرح حديث جنود عقل و جهل،
ابن مسكويه رازى	۹. طهارة الاعراق،
دفتر همكارى حوزه و دانشگاه	۱۰. فلسفه تعليم و تربيت (ج ۱)،
فيض كاشانى	۱۱. محجة البيضاء فى تهذيب الأحياء،
مولى احمد نراقى	۱۲. معراج السعادة،
حسن بن فضل طبرسى	۱۳. مكارم الاخلاق،
محمد رضا مهدوى كنى.	۱۴. نکته‌هاى آغازين در اخلاق عملى،

اخلاق در قرآن

نوع درس: اختصاصی الزامی گرایش اخلاق اسلامی

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: —

اهداف: آشنایی با آیات و مفاهیم اخلاقی قرآن کریم.

سرفصل درس

استخراج آیات اخلاقی قرآن همراه با بیان تفسیر و شأن نزول آنها.

منابع

۱. اخلاق، سید عبدالله شبر، ترجمه محمدرضا جباران
۲. اخلاق در قرآن، محمد تقی مصباح یزدی
۳. اخلاق محتشمی، خواجه نصیرالدین طوسی
۴. المیزان فی تفسیر القرآن، سید محمد حسین طباطبایی
۵. ره توشه، (پندهای پیامبر به ابوذر) ج ۱ و ۲، محمد تقی مصباح یزدی
۶. علم اخلاق اسلامی (ترجمه جامع السادات) ج ۱ - ۳، جلال‌الدین مجتبوی
۷. کشف الأسرار و عذة الأبرار، احمد بن احمد ميبدي
۸. مبانی اخلاق و تربیت اسلامی، قادر فاضلی
۹. مبانی تعلیم و تربیت در قرآن و احادیث (بخش پنجم)، رضا فرهادیان
۱۰. مراحل اخلاق در قرآن، عبدالله جوادی آملی

فلسفه اخلاق

نوع درس: اختصاصی اختیاری گرایش اخلاق اسلامی

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: —

اهداف: توجیه باورهای اخلاقی و تقویت بنیانهای فکری فراگیران.

سرفصل درس

— کلیات

چیستی فلسفه اخلاق و تمایز آن با اخلاق، انواع پژوهشهای اخلاق (توصیفی،
هنجاری و فرااخلاق)، سیر فلسفه اخلاق در اندیشه اسلامی

۱. طراحان اصلی نظریه نسبیت در اخلاق و تاریخچه آن

انواع نسبیت‌گرایی اخلاقی، نقد دلایل نسبیت‌گرایان، مطلق‌گرایی اخلاقی،
مکاتب مطلق‌گرا

۲. واقع‌گرایی و غیرواقع‌گرایی اخلاقی

۳. اطلاق و نسبیت در اخلاق

۴. دین و اخلاق

سازگاری کلی دین و اخلاق، سازگاری جزئی، ناسازگای کلی، وابستگی دین و
اخلاق و ...

منابع

۱. اصول فلسفه و روش رئالیسم (ج ۲، مقاله ششم)، سید محمد حسین طباطبایی، پاورقی و تعلیقات مرتضی مطهری
۲. بصیرت اخلاقی، دیوید مک ناوتن، ترجمه محمود فتحعلی
۳. دروس فلسفه اخلاق، محمد تقی مصباح یزدی
۴. دین و اخلاق، ماریه سید قریشی
۵. فلسفه اخلاق، محمد تقی مصباح یزدی، تحقیق و نگارش احمد حسین شریفی
۶. فلسفه اخلاق، مرتضی مطهری
۷. فلسفه اخلاق، ویلیام کی. فرانکنا، ترجمه هادی صادقی
۸. فلسفه اخلاق در قرن بیستم، وارنوک، ترجمه ابوالقاسم فنایی
۹. مبادی اخلاق در قرآن، عبدالله جوادی آملی
۱۰. مجموعه آثار (ج ۱۳، مقاله جاودانگی)، مرتضی مطهری.

آشنایی با مبانی عرفان نظری

نوع درس: اختصاصی الزامی گرایش اخلاق اسلامی

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: —

اهداف: شناخت عرفان اسلامی، مسایل اساسی، تحولات و شخصیت‌های برجسته آن.

سرفصل درس

- کلیات (تعریف عرفان نظری و رابطه آن با عرفان عملی، ریشه‌های عرفان نظری در کتاب و سنت، رابطه عرفان نظری با فلسفه و حکمت متعالیه)
- وحدت وجود، مراتب عالم، ظهور و تجلی، قوس صعود و نزول، انسان کامل، عرفای بزرگ اسلامی (ابن عربی، نجم‌الدین رازی، عبدالرزاق کاشانی، سیدحیدر آملی، شیخ محمود شبستری، مولوی و...).

منابع

۱. الفتوحات المکیة، محی‌الدین ابن عربی
۲. تمهید القواعد، ابن تَزَکَہ، شرح جوادی آملی
۳. شرح فصوص الحکم، قیصری، مقدمه، تصحیح و تعلیق آشتیانی
۴. شرح مقدمه قیصری بر فصوص الحکم، سید جلال‌الدین آشتیانی

۵. عرفان نظری،

سید یحییٰ یثربی

۶. مصباح الانس،

محمد بن حمزہ فناری

۷. ممد الہمم فی شرح فصوص الحکم،

حسن حسن زادہ املی.

عرفان عملی

نوع درس: اختصاصی الزامی گرایش اخلاق اسلامی

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: —

اهداف: شناخت روش صحیح سیر و سلوک در عرفان اسلامی.

سرفصل درس

- عرفان عملی و تفاوت آن با علم اخلاق و عرفان نظری
- رابطه دین و عرفان (نقش دین در ارائه راه صحیح سیر و سلوک، شیوه صحیح سیر و سلوک در گفتار و کردار معصومان علیهم‌السلام)
- راههای سیر و سلوک عرفانی، معیار گزینش بهترین و مناسب‌ترین راه سیر و سلوک (مکاشفه‌های رحمانی و شیطانی)
- معیار تشخیص عرفان صحیح از عرفانهای ناصحیح (بررسی پلورالیسم عرفانی)
- اهداف سیر و سلوک (معرفت حق، عشق به حق، قرب به حق، رجعت به حق)
- مقامات عارفان (توبه، ورع، زهد، فقر، صبر، توکل، رضا)
- حالات عارفان (قرب و محبت، خوف و رجا و شوق، انس و اطمینان، مشاهده یقین).

منابع

محمد بن ابراهیم عطار

۱. تذکرة الأولیاء،

امام خمینی رحمته الله	۲. چهل حدیث،
منسوب به بحر العلوم	۳. رساله سیر و سلوک،
عبدالکریم قشیری	۴. رساله قشیریہ،
امام خمینی رحمته الله	۵. سرّ الصلوٰۃ،
ملا عبدالرزاق کاشانی	۶. شرح منازل السائرين،
محمد تقی جعفری	۷. عرفان اسلامی،
سید یحییٰ یثربی	۸. عرفان نظری،
علی ہجویری	۹. کشف المحجوب،
شیخ محمود شبستری	۱۰. گلشن راز،
نجم رازی، به اہتمام محمد امین ریاحی	۱۱. مرصاد العباد،
محمود بن علی عزالدین کاشانی	۱۲. مصباح الہدایۃ و مفتاح الکفایۃ،
حسین بن عبداللہ ابن سینا	۱۳. مقامات العارفين (نمط نهم)،
مہین پناہی.	۱۴. اخلاق عارفان،

زبان انگلیسی تخصصی

نوع درس: اختصاصی الزامی گرایش اخلاق اسلامی

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: زبان تخصصی جبرانی

اهداف: آشنایی با متون انگلیسی اخلاقی در حد استفاده از دایرةالمعارف فلسفه اخلاق لارنس بکر.

سرفصل درس

برگزیده‌ای از متون اخلاقی دایرةالمعارف فلسفه اخلاق لارنس بکر، دایرةالمعارف فلسفه پل ادواردز و نمونه‌های مشابه.

منابع

۱. دایرةالمعارف اسلام (ج ۵)،

۲. دایرةالمعارف فلسفه اخلاق، لارنس بکر

۳. دایرةالمعارف قرآن، لیدن

۳. منابع پیشنهادی و مصوب گروه.

متون اخلاقی و عرفانی

نوع درس: اختصاصی اختیاری گرایش اخلاق اسلامی

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: —

اهداف: آشنایی با منابع و متون اصیل اخلاقی و عرفانی.

سرفصل درس

- معرفی نخستین متون اخلاقی و عرفانی در اسلام
- متون اخلاقی (کیمیای سعادت، احیاء علوم‌الدین غزالی، اخلاق ناصری خواجه نصیرالدین طوسی، طهارة الاعراق ابوعلی ابن مسکویه رازی و ...)
- متون عرفانی (برگزیده‌ای از: کشف المحجوب هجویری، رساله قشیریه، مصباح الهدایة کاشانی، اللمع فی التصوف و ...)
- متون منظوم: (حدیقه ثنایی، مثنوی معنوی جلال‌الدین مولوی، منطق الطیر عطار نیشابوری، بوستان و گلستان سعدی و ...)

منابع

۱. خطبه‌های نهج‌البلاغه،
۲. احیاء علوم‌الدین، محمد بن محمد غزالی
۳. اخلاق، سید عبدالله شبیر
۴. اخلاق ناصری، خواجه نصیرالدین طوسی

امام بخاری	۵. الادب المفرد،
حارث بن اسد محاسبی	۶. الرعاية لحقوق الله،
ذکریای رازی	۷. الطب الروحانی،
احمد بن محمد برقی	۸. المحاسن،
خواجه نصیر طوسی	۹. اوصاف الاشراف،
ابن مسکویه رازی	۱۰. تهذیب الاخلاق و تطهیر الاعراق،
ابوسعید خرگوشی	۱۱. تهذیب الاسرار،
مولی مهدی نراقی	۱۲. جامع السعادات،
محمد مهدی بن مرتضی بحر العلوم	۱۳. رساله سیر و سلوک،
عبدالله ابن مبارک	۱۴. کتاب الزهد،
محمد بن علی بن بابویه شیخ صدوق	۱۵. مصادقة الاخوان،
خواجه عبدالله انصاری	۱۶. منازل السائرين،
فیض کاشانی.	۱۷. محجة البيضاء فی تهذیب الأحياء،

اخلاق اجتماعی اسلام

نوع درس: اختصاصی اختیاری گرایش اخلاق اسلامی

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: —

اهداف: آشنایی با معیارهای اخلاق اسلام درباره مهم‌ترین ابعاد زندگی روزمره به منظور ایجاد زمینه پذیرش موازین اخلاقی و اجتماعی اسلام.

سرفصل درس

- اصول و معیارهای کلی در اخلاق اجتماعی اسلام (اصل عدالت، احسان، تقدم مصالح معنوی، رعایت اولویت، رعایت حقوق دیگران و...)
- اخلاق کار و معیشت (شیوه‌های اخلاقی، کسب ثروت، انتخاب شغل و...)
- اخلاق معاشرت و اخلاق دوستی
- اخلاق جنسی، اخلاق خانواده و تشکیل زندگی (اهمیت و جایگاه غریزه جنسی در اخلاق، حدود ارتباط زن و مرد، فضائل اخلاقی مربوط به امور جنسی و...)
- اخلاق سیاست و گفتگو و نقد، و ... (وظایف اخلاقی دولتمردان در قبال مردم و مردم در قبال دولت، محوریت حق و حقیقت‌طلبی در گفتگو و نقد، و ...)
- اخلاق شهروندی (آداب تعامل انسان با قوانین، آداب و رسوم و افراد محیط زندگی)
- اخلاق در روابط بین‌الملل
- اخلاق علم‌آموزی و پژوهش.

محمد بن محمد غزالی
خواجه نصیرالدین طوسی
محمد تقی مصباح یزدی، تحقیق و
نگارش محمد حسین اسکندری
محمد رضا مهدوی کنی
عبدالله جوادی آملی
خواجه نصیرالدین طوسی
مولی مهدی نراقی
محمدی ری شهری، ترجمه
محمد علی سلطانی
فیض کاشانی
نجم رازی
شهید ثانی.

منابع

۱. احیاء علوم الدین،
۲. اخلاق،
۳. اخلاق در قرآن (ج ۳)،
۴. اخلاق عملی،
۵. اخلاق کارگزاران در حکومت اسلامی،
۶. اخلاق ناصری،
۷. جامع السعادات،
۸. گفتگوی تمدن‌ها در قرآن و حدیث،
۹. محجة البیضاء فی تهذیب الأحياء،
۱۰. مرصاد العباد،
۱۱. منیة المرید فی آداب المفید و المستفید،

آشنایی با مهم‌ترین مکاتب اخلاقی غرب

نوع درس: اختصاصی اختیاری گرایش اخلاق اسلامی

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: —

اهداف: آشنایی با مهم‌ترین مکاتب اخلاقی غرب.

سرفصل درس

الف) مکاتب اخلاقی غیر واقع‌گرا

۱. تعریف احساس‌گرایی، انواع احساس‌گرایی
۲. احساس‌گرایی (احساس‌گرایی مبتنی بر پوزیتیویسم منطقی، احساس‌گرایی مبتنی بر احساسی بودن و آزه‌های اخلاقی)
۳. شهود‌گرایی (تعریف شهود‌گرایی، انواع شهود‌گرایی، شهود‌گرایی تصویری، شهود‌گرایی تصدیقی، بررسی نظریه جی. ای. مور، دبلیو. دی. راس و پریچارد)
۴. قرارداد‌گرایی (تعریف قرارداد‌گرایی، مراد از قرارداد‌گرایی اخلاقی، پیشگامان این نظریه)
۴. نظریه امر الهی (امر‌گرایی و انواع آن، نظریه امر الهی، پیشگامان این نظریه، نظر اشاعره)

ب) مکاتب اخلاقی واقع‌گرا

۱. لذت‌گرایی (تعریف لذت‌گرایی، پیشینه بحث، انواع لذت‌گرایی)

۲. سودگرایی (تعریف و پیشگامان این نظریه، سودگروی عمل‌نگر، سودگروی
قاعده‌نگر و ...)

۳. قدرت‌گرایی (بررسی نظریه نیچه و ...).

منابع

۱. بصیرت اخلاقی، دیوید مک ناوتن، ترجمه محمود فتحعلی
۲. بنیاد اخلاق، مجتبی مصباح
۳. تبیین و نقد فلسفه اخلاق کانت، محمد محمدرضایی
۴. سلسله دروس اندیشه‌های بنیادین اسلامی، مجتبی مصباح
۵. فلسفه اخلاق، پل ادواردز
۶. فلسفه اخلاق، مجتبی مصباح
۷. فلسفه اخلاق، محمد تقی مصباح یزدی
۸. فلسفه اخلاق، ویلیام کی. فرانکنا، ترجمه هادی صادقی.
۹. فلسفه اخلاق در قرن بیستم، مری وارنوک، ترجمه ابوالقاسم فنایی
۱۰. ماجرای معنویت در دوران جدید، شهریار زمانی

اخلاق تطبیقی (بین‌الادیان)

نوع درس: اختصاصی اختیاری گرایش اخلاق اسلامی

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: —

اهداف: آشنایی با جایگاه اخلاق در ادیان هندوئیسم، بودیزم، یهودیت، مسیحیت، و اسلام.

سرفصل درس

- کلیات: تعریف اخلاق، جایگاه و اهمیت اخلاق در ادیان، هدف اخلاق در ادیان
- رویکردهای مختلف اخلاقی در ادیان
- منشأ ارزش اخلاقی در ادیان، منشأ الزامهای اخلاقی
- اصول اساسی اخلاقی (ارزشهای اخلاقی حاکم) در هر دین و تطبیق آن با ادیان دیگر
- منابع اخلاق در ادیان (کتاب، سنت، عقل و ...)
- میزان نقش عقل، کتاب، سنت و ... در احکام اخلاقی
- سعادت و نجات در ادیان (تعریف سعادت، راههای وصول به آن و موانع آن در ادیان)
- احکام اخلاقی مشترک در ادیان (محبت، ایثار، صدق، احترام به هم‌نوع، عدالت و ...)
- دنیا‌گرایی و آخرت‌گرایی در ادیان

- اهم فضايل و رذائل اخلاقي در اديان، (بحث تطبيقي در هر دين به طور جداگانه)
- تاثيرات رويکردهاي اخلاقي اديان در فرهنگ و تمدن.

منابع

۱. قرآن
۲. اديان و مکتبهاي فلسفي هند، داريوش شايگان
۳. تاريخ تمدن، ويل دورانت
۴. تاريخ جامع اديان، جان بي ناس
۵. دايرة المعارف، جودائیکا
۶. دايرة المعارف، ميرچا الياده
۷. دايرة المعارف، هستينگ
۸. دين شناسي تطبيقي، کدارنات تيواري، ترجمه مرضيه شنکائي
۹. کتاب مقدس
۱۰. مقارنۀ الاديان، احمد شبلي.

زبان انگلیسی تخصصی

نوع درس: اختصاصی الزامی گرایش تاریخ و تمدن اسلامی

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: زبان تخصصی جبرانی

اهداف: آشنایی با متون تاریخی، کلامی و فلسفی در حد استفاده از دایرةالمعارف پل ادواردز و دایرةالمعارف اسلام.

سرفصل درس

برگزیده‌ای از مدخلهای تاریخی و کلامی دایرةالمعارف پل ادواردز و مقالات مربوط به اسلام و تشیع در دایرةالمعارف اسلام، متناسب با استعداد و توانایی دانشجویان.

منابع

۱. دایرةالمعارف اسلام،
۲. دایرةالمعارف پل ادواردز،
۳. منابع پیشنهادی و مصوب گروه.

مکاتب تاریخ نگاری مسلمانان و منابع تاریخ اسلام

نوع درس: اختصاصی الزامی گرایش تاریخ و تمدن اسلامی

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: —

اهداف: مطالعه، شناخت و نقد و تحلیل منابع تاریخ اسلام و آشنایی با مکاتب تاریخ‌نگاری، شعب علم تاریخ و علوم کمکی به منظور یافتن زمینه‌های ذهنی دقیق برای پژوهش در تاریخ اسلام.

سرفصل درس

۱. معرفی منابع مخطوط و مطبوع اسلامی
۲. روشهای تاریخ‌نگاری
۳. مکاتب بزرگ تاریخ‌نگاری (از جمله مدینه و عراق) و مکاتب کوچک (همچون شام و ایران)
۴. انواع و شعب علم تاریخ (مانند سیره، مغازی، تراجم، طبقات، فتوح، خراج، انساب، تاریخ بلاد و مُدُن)
۵. علل اساسی اختلاف گزارشهای مکاتب مختلف (علل عقیدتی، سیاسی، قومی و ...)
۶. معرفی علوم کلی تاریخ و تاریخ‌نگاری (همچون درایه، رجال و انساب)
۷. بررسی نقش و کاربرد علوم کلی در تاریخ
۸. معرفی متون و منابع اصیل تاریخ از لحاظ نگارش حقایق تاریخی و سبک ادبی.

منابع

۱. احسن التواريخ، حسن بيك روملو، تصحيح عبدالحسين نوایی
۲. الكامل في التاريخ، ابن اثير
۳. بحار الانوار، محمد باقر مجلسي
۴. تاريخ الامم و الملوك، ابن جرير طبري
۵. تاريخ اليعقوبي، يعقوبي
۶. تاريخ بلعمي، بلعمي
۷. تاريخ بيهقي، بيهقي
۸. تاريخ جهان گشا، جويني
۹. حبيب السير، خواند امير، با مقدمه جلال الدين همایي
۱۰. خلاصة التواريخ، قاضي احمد بن شرف الدين الحسين الحسيني القمي، تصحيح احسان اشراقي
۱۱. راحة الصدور، راوندي
۱۲. روضة الصفا، ميرخواند محمد بن خاوند شاه،
۱۳. زين الاخبار، گرديزي
۱۴. ظفرنامه يزدی، شرف الدين علي يزدی، به اهتمام محمد عباسی
۱۵. مروج الذهب، مسعودی.

منابع

۱. احسن التواريخ، حسن بيك روملو، تصحيح عبدالحسين نوایی
۲. الكامل في التاريخ، ابن اثير
۳. بحار الانوار، محمد باقر مجلسی
۴. تاريخ الامم و الملوك، ابن جرير طبری
۵. تاريخ اليعقوبی، يعقوبی
۶. تاريخ بلعمی، بلعمی
۷. تاريخ بيهقي، بيهقي
۸. تاريخ جهان گشا، جوينی
۹. حبيب السیر، خواند امير، با مقدمه جلال الدين همایی
۱۰. خلاصة التواريخ، قاضي احمد بن شرف الدين الحسين الحسيني القمي، تصحيح احسان اشراقی
۱۱. راحة الصدور، راوندی
۱۲. روضة الصفا، ميرخواند محمد بن خاوند شاه،
۱۳. زين الاخبار، گردیزی
۱۴. ظفرنامه يزدی، شرف الدين علي يزدی، به اهتمام محمد عباسی
۱۵. مروج الذهب، مسعودی.

تاریخ تشیع (پیدایش و گسترش)

نوع درس: اختصاصی الزامی گرایش تاریخ و تمدن اسلامی

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: —

اهداف: آشنایی با تاریخ و چگونگی شکل‌گیری شیعه امامیه و اندیشمندان و اندیشه‌های آنان، سیر تکوین فرقه‌های تشیع و بررسی نقش شیعیان در تاریخ اسلام و سرزمینهای اسلامی

سرفصل درس

۱. نظریه‌های مختلف درباره پیدایش و تکوین تشیع
۲. شیعیان در عصر خلفای نخستین
۳. شیعیان در عصر امام علی علیه السلام و پیشوایان بعدی و تا قرن چهارم و پنجم
۴. شکل‌گیری کلام شیعه و مهم‌ترین مباحث آن
۵. متکلمان شیعه (یا بزرگترین متکلمان شیعه)
۶. وضعیت تشیع در قرون بعدی تا عصر صفویه
۷. تشیع از عصر صفوی تا عصر حاضر
۸. جغرافیای تشیع در گذشته و حال
۹. عوامل گسترش تشیع در سرزمینهای اسلامی
۱۰. فرقه‌های شیعی (اسماعیلیه، زیدیه و ...)
۱۱. نقش ائمه شیعه علیهم السلام در اعتلای فرهنگ و تمدن اسلامی.

منابع

۱. اصل الشيعة و اصولها، كاشف الغطاء
۲. الارشاد و ديگر كتب شيخ مفيد
۳. اسلام سياسي معاصر در كشاكش هويت و تجدد، رضوان السيد، ترجمه مجيد مرادي
۴. اعتقادات، محمد بن علي ابن بابويه شيخ صدوق
۵. اعيان الشيعة، محسن امين
۶. الغارات، ثقفى كوفى
۷. النزاع و التخاصم فى ما بين بنى امية و بنى هاشم، تبريزى
۸. اماميه و سياست در نخستين سده‌هاى غيبت، محمد كريمى زنجانى اصل
۹. اندیشه سياسى در اسلام معاصر، حميد عنايت
۱۰. اندیشه‌هاى اماميه، سيد ابوالحسن رفيعى قزوينى، ترجمه و تعليق محمدرضا بندرچى
۱۱. تشيع در مسير تاريخ، سيد حسن محمد جعفرى
۱۲. توحيد، محمد بن علي ابن بابويه شيخ صدوق
۱۳. «ذخيره»، «رسائل» و «شافى»، سيد مرتضى
۱۴. على و بنوه، طه حسين
۱۵. فرق الشيعة، نوبختى
۱۶. مقاتل الطالبين، ابوالفرج اصفهانى
۱۷. مقتل ابومخنف، ابومخنف.

تاریخ فرهنگ و تمدن ایران پس از اسلام (۱) (تا عصر صفویه)

نوع درس: اختصاصی الزامی گرایش تاریخ و تمدن اسلامی

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: —

اهداف: تاریخ فرهنگ و تمدن اسلامی و عوامل و زمینه‌های مؤثر در آن.

سرفصل درس

آراء و اندیشه‌های متفکران بزرگ درباره تمدن، جایگاه تمدنهای مشرق زمین در تمدن بشری، بنیادهای مفهومی و زمینه‌های تاریخی تمدن اسلامی، تمدن اسلامی و چگونگی پیدایش و رشد و شکوفایی آن، منابع داخلی و اصیل تمدن اسلامی، جایگاه علم و دانش در اسلام و تمدن اسلامی، جایگاه عقل، مدارا و... در پیدایش و گسترش تمدن اسلامی، سایر عناصر تعامل‌گرایانه اسلام و تمدن اسلامی، کانونهای خارجی تمدن اسلامی و تأثیر مؤسسات تمدنی قبل از اسلام در تمدن اسلامی، نمادها و سمبلهای تمدن اسلامی همچون هنر اسلامی، ویژگی‌های هنر در تمدن اسلامی با توجه به سنتهای جوامع اسلامی، بررسی و معرفی نمونه‌های عمده آثار هنری صدر اسلام در حوزه‌های مختلف با شاخه‌های مختلف هنر اسلامی (معماری، سفال‌سازی و...)، تأثیر هنر اسلامی در پیشبرد

اهداف دینی و علوم اسلامی، تأثیر و تعامل تمدن اسلامی با دیگر تمدن‌ها، ارزیابی، مقایسه و نقد تمدن اسلامی و تمدن غرب از نظر غربیان و متفکران ایرانی و عرب، علل و عوامل رکود و انحطاط داخلی و خارجی تمدن اسلامی، زمینه‌های فکری، معنوی، سیاسی و اجتماعی مجدد تمدن اسلامی.

منابع

۱. قرآن کریم
۲. البیان المغرب فی اخبار الاندلس و المغرب، ابن عذارى و ابوالعباس احمد
۳. الحضارة العربية الاسلامية فی الاندلس، د. سلمی الخضراء الحیوسی
۴. العبر و دیوان المبتدأ و الخبر فی ایام العرب و العجم و البربر، ابن خلدون
۵. الفهرست، ابن ندیم
۶. پویائی فرهنگ و تمدن اسلام و ایران، علی اکبر ولایتی
۷. تاریخ آموزش در اسلام، احمد شلبی، ترجمه محمد حسین ساکت
۸. تاریخ تمدن، ویل دورانت
۹. تاریخ تمدن، هنری لوکاس، ترجمه عبدالحسین آذرنگ
۱۰. تاریخ دانشگاه‌های بزرگ اسلامی، عبدالرحیم غنیمه
۱۱. تاریخ علوم عقلی در تمدن اسلامی، ذبیح‌الله صفا
۱۲. تحقیق ما للهند، ابوریحان بیرونی
۱۳. تمدن اسلام و عرب، گوستاوبون
۱۴. تمدن اسلامی در قرن چهارم هجری، آدام متز
۱۵. جنگ‌های صلیبی، گروسه، رنه
۱۶. سنت‌های عقلانی در اسلام، فرهاد دفتری، ترجمه فریدون بدره‌ای
۱۷. سیر تاریخی و ارزیابی اندیشه شرق‌شناسی، محمود سوقی، ترجمه محمودرضا افتخارزاده

رالف لیتون، ترجمه پرویز مرزبان

۱۸. سیر تمدن،

محمد صادق سجادی

۱۹. طبقه‌بندی علوم در تمدن اسلامی،

صادق آئینه‌وند

۲۰. علم تاریخ در گستره تمدن اسلامی،

ابن ابی‌اصیبه

۲۱. عیون الابداء فی طبقات الاطباء،

بلاذری

۲۲. فتوح البلدان،

عبدالرحمن بدوی، ترجمه شکرالله خاکرند

۲۳. فرهنگ کامل خاورشناسان،

یعقوب جعفری

۲۴. مسلمانان در بستر تاریخ،

ابن خلدون

۲۵. مقدمه ابن خلدون،

میان محمد شریف.

۲۶. منابع فرهنگ اسلامی،

تاریخ فرهنگ و تمدن ایران پس از اسلام (۲) (پس از صفویه)

نوع درس: اختصاصی الزامی گرایش تاریخ و تمدن اسلامی

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: تاریخ فرهنگ و تمدن ایران پس از اسلام (۱) (تا عصر صفویه)

اهداف: آشنایی و ارزیابی منابع و موضوعات اصلی دوره صفویه، و آگاهی از فراز و فرودهای تمدن اسلامی.

سرفصل درس

۱. نقد و بررسی منابع اصلی تاریخ ایران از صفویه تا پهلوی
۲. بررسی تاریخ سیاسی - اجتماعی ایران از دوره صفویه تا عصر پهلوی
۳. بررسی روابط ایران با همسایگان و کشورهای اروپایی نظیر پرتغالی‌ها، اسپانیایی‌ها، فرانسوی‌ها، انگلیسی‌ها، هلندی‌ها، آلمانی‌ها و روس‌ها
۴. بررسی مهمترین مسائل فکری، فرهنگی، اداری و روابط دین و دولت در این دوره
۵. بررسی رسمیت یافتن تشیع و ساختار جامعه این دوره
۶. بررسی و مطالعه اقلیتهای مذهبی و رابطه آنها با حکومتهای این دوره
۷. بررسی انتقادی علل سقوط صفویان و برآمدن افشاریان
۸. بررسی نظام اجتماعی، اقتصادی ایران در دوره صفوی
۹. تاریخ سیاسی - اجتماعی ایران در دوره افشاریه، زندیه، قاجاریه و پهلوی

۱۰. وضعیت آموزش و پرورش، هنر، موسیقی و سایر مؤلفه‌های تمدنی این دوره
۱۱. علل و زمینه‌های حضور و نفوذ فرهنگ و تمدن غرب در ایران و چگونگی مواجهه ایرانیان با آن.

منابع

محمد رضا افتخارزاده	۱. قرآن کریم،
کلمان هوار، ترجمه حسن انوشه	۲. ایران، آیین فرهنگ،
ابوالفضل محمد بن حسین بیهقی	۳. ایران و تمدن ایرانی،
ایرام. لاپیدوس، ترجمه بختیاری‌زاده	۴. تاریخ بیهقی،
خواند امیر، مقدمه همایی	۵. تاریخ جوامع اسلامی،
اسماعیل حقی، ترجمه ایرج نوبخت	۶. تاریخ حبیب السیر،
حسین قراچانلو	۷. تاریخ عثمانی،
حمید نیرنوری	۸. جغرافیای تاریخی کشورهای اسلامی،
موسی نجفی	۹. سهم ایران در تمدن جهان،
محمد حسین جمشیدی	۱۰. فلسفه سیاست در تمدن اسلامی،
رسول جعفریان.	۱۱. مبانی و تاریخ اندیشه نظامی در ایران،
	۱۲. مقالات تاریخی،

تاریخ فرق و مذاهب اسلامی

نوع درس: اختصاصی الزامی گرایش تاریخ و تمدن اسلامی

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: —

اهداف: شناخت ملل و نحل اسلامی، زمینه‌های سیاسی و اجتماعی تکوین فرق اسلامی، مطالعه کلیات عقاید ملل و نحل و شناخت عمده‌ترین منابع فرق اسلامی.

سرفصل درس

۱. بررسی زمینه‌های اجتماعی و سیاسی پیدایش اولین فرقه‌ها در جهان اسلام،
۲. مطالعه عقاید کلامی شیعه، اهل سنت، خوارج، مرجئه، اشاعره و معتزله
۳. سیر و چگونگی شکل‌گیری علم کلام در عالم اسلام، معرفی اولین متکلمان عالم اسلام، تأثیر علم کلام در تحولات سیاسی - اجتماعی جامعه
۴. بررسی پیدایش فرقه‌های زیدیه، اسماعیلیه، غلاة و ...، مبانی کلامی عقاید آنها، مطالعه شاخه‌های مختلف اسماعیلیان و مبانی اساسی عقاید کلامی آنان، بررسی عقاید قرامطه و نزاریان ایران
۵. بررسی عوامل پیدایش مذاهب اربعة فقهی اهل سنت
۶. بررسی تاریخچه فرق و نحله‌های جدید مانند وهابیت و عوامل پیدایش آنها
۷. تعریف غلو، غلو در قرآن، روایات و ادیان پیشین

۸. غلو در مذاهب تشیع، خوارج، معتزله، مرجئه و اهل سنت

۹. ائمه شیعه و غلات، غلات و حلول، تناسخ، بداء، تشبیه، تأویل، اباحی‌گری و تحقیق

بی‌بندوباری

۱۰. فرق غالی: تناسخیه، حلولیه، تفویضیه، مخمسه، مشبهه، علویه، سحابیه،

نصیریّه، اهل حق، خطایه، مغیره و...

۱۱. اهداف غلات، نقش تخریبی غلات در مجموعه فرهنگ اسلامی.

منابع

۱. اسباب اختلاف الفقهاء، مصطفی زلمی
۲. اصول الاحکام، حمد کیسی
۳. الاشباه و النظائر، جلال الدین سیوطی
۴. الاعتصام، شاطبی
۵. السنة و مکانتها فی التشريع الاسلامی، مصطفی سباعی
۶. الشریعة الاسلامیة، عبدالحمید متولی
۷. تاریخ التشريع الاسلامی، محمد خضری بک
۸. فلسفه التشريع فی الاسلام، صبحی محصانی
۹. خوارج در تاریخ اسلام، یعقوب جعفری
۱۰. تاریخ عقاید و مذاهب شیعه (المقالات و الفرق)، اشعری قمی، تصحیح مشکور، ترجمه فضایی
۱۱. اوائل المقالات، شیخ مفید
۱۲. الاخبار الطوال، دینوری
۱۳. الفصل فی الملل و الاهواء و النحل، ابن حزم اندلسی
۱۴. شبهة الغلو عند الشیعة، عبدالرسول الغفار

١٥. ظاهرة الغلو في الدين، عبود بن علي بن درع
١٦. غالين، نعمت الله صفري
١٧. كتاب آراء ائمة الشيعة الامامية في الغلاة، خليل كمره‌اي
١٨. كتاب الملل و النحل، شهرستاني
١٩. المذاهب الاسلامية الخمسة، جمعي از نويسندگان
٢٠. المقالات و الفرق، سعد بن عبدالله
٢١. فرق الشيعة، نوبختي
٢٢. الفرق بين الفرق، بغدادى.
٢٣. مشكلة الغلو في الدين، عبدالرحمن بن معلا اللويحق.

تاریخ فرهنگ و تمدن اسلامی

نوع درس: اختصاصی الزامی گرایش تاریخ و تمدن اسلامی

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: تاریخ فرهنگ و تمدن اسلامی (کلیات)

اهداف: شناخت کیفیت و زمینه‌های شکل‌گیری و گسترش تمدن اسلامی در ایران، نقش متقابل اسلام و ایران در تمدن اسلامی، علل رکود تمدن اسلامی و راه تجدید حیات تمدن اسلامی.

سرفصل درس

۱. زمینه‌های شکل‌گیری تمدن اسلامی در ایران
۲. فتح ایران و علل و عوامل آن
۳. انتقال علوم و جذب دانشمندان، مراکز علمی در تمدن اسلامی و نهضت ترجمه، شکوفایی علوم در تمدن اسلامی
۴. طبقه‌بندی علوم:
 - علوم اوایل: ریاضیات، نجوم، فیزیک، مکانیک، طب، کیمیا، فلسفه، منطق، تاریخ و تاریخ‌نگاری، جغرافیا، ادبیات
 - علوم اواخر (اسلامی): قرائت، تفسیر، حدیث، فقه، اصول، کلام، تصوف، عرفان
۵. سازمانهای اداری و اجتماعی (دیوان، خراج و حسبه)، هنر (معماری، نقاشی، خطاطی، صنایع مستظرفه، موسیقی)
۶. تأثیر تمدن اسلامی در تمدن غربی، تأثیر علوم عقلی، طبیعی و طب اسلامی،

ریاضیات، ستاره‌شناسی و هنرهای اسلامی در تمدن غرب

۷. علل بیرونی و درونی رکود تمدن اسلامی، جنگهای صلیبی، حمله مغول و پیامدهای آن، سقوط اندلس، استبداد، دنیاگرایی، تحجر و دور شدن از اسلام راستین

۸. خیزش و اقتدار مجدد جهان اسلام (صفویان، عثمانیان، گورکانیان)

۹. علل متأخر رکود فرهنگ و تمدن اسلامی - ایرانی، استعمار کهنه و نو، بیداری اسلامی و تجدید حیات تمدن اسلامی، بیداری اسلامی در جهان عرب و ایران.

منابع

۱. آراء اهل مدینه فاضله، ابونصر فارابی
۲. الاخبار الطوال، ابی حنیفه احمد بن داود الدینوری
۳. الاسلام فی قفص الاتهام، شوقی ابوخلیل
۴. الاسلام و شبهات المستشرقین، الشیخ فواد کاظم المقدادی
۵. الکامل فی التاریخ، ابن اثیر
۶. المنتظم فی تاریخ الملوک و الامم، ابن جوزی
۷. بحران فرهنگ اسلامی، هشام جعیت، ترجمه غلامرضا تهامی
۸. پویائی فرهنگ و تمدن اسلام و ایران، علی اکبر ولایتی
۹. تاریخ تمدن اسلامی، میان محمد شریف، ترجمه خلیل خلیلیان
۱۰. تاریخ تمدن غرب و مبانی آن در شرق، کرین بریتون و دیگران، ترجمه پرویز داریوش
۱۱. تاریخ جهانگشا، جوینی
۱۲. تاریخ دانشگاههای بزرگ اسلامی، عبدالرحیم غنیمه، ترجمه نورالله کسای
۱۳. تاریخ طبرستان، محمد بن حسن ابن اسفندیار
۱۴. تاریخ الامم و الملوک، طبری
۱۵. تاریخ فرهنگ و تمدن اسلامی، زین العابدین قربانی

۱۶. تاریخ فلسفه در جهان اسلام،

حنا الفاخوری، خلیل الجر

۱۷. جامع التواریخ،

خواجه رشیدالدین فضل الله

۱۸. خدمات متقابل اسلام و ایران،

مرتضی مطهری

۱۹. دانش مسلمین،

محمد رضا حکیمی

۲۰. دایرة المعارف بزرگ اسلامی،

۲۱. دایرة المعارف تشیع،

۲۲. ریشه‌های ضعف و عقب‌افتادگی مسلمین،

سمیع عاطف الزین، ترجمه

محمود رجبی و محمدتقی کمالی نیا

۲۳. علم و تمدن در اسلام،

سید حسین نصر

۲۴. فرهنگ کامل خاورشناسان،

عبدالرحمن بدوی، ترجمه شکرالله خاگرد

۲۵. معالم العلماء،

ابن شهر آشوب.

تاریخ و ادوار امامت و تشیع

نوع درس: اختصاصی اختیاری گرایش تاریخ و تمدن اسلامی

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: —

اهداف: بررسی دوره‌های گوناگون تاریخ امامت، آشنایی با سیره امامان شیعه علیهم‌السلام در ابعاد فرهنگی، سیاسی، اجتماعی، اخلاقی و خانوادگی، جنبشهای شیعی و نقش تشیع و حکومت‌های آن در تمدن اسلامی.

سرفصل درس

۱. واژه‌شناسی امام، امامت، اهل بیت، صحابه، تابعین، باطنی و رافضی
۲. جانشینی پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم و بروز اختلاف‌های مذهبی
۳. دوره امامت امام علی و امام حسن علیهم‌السلام، تولد نهج‌البلاغه، صلح امام حسن و پیامدهای آن
۴. دوره تولد عاشورا و مواضع اقدامی امام سجاد علیه‌السلام، بررسی تئوریهای مختلف در تبیین انگیزه‌ها و علل قیام خونین کربلا با تأکید بر منابع اهل سنت، نقش امام سجاد علیه‌السلام در رهبری شیعه
۵. دوره دانشگاه جعفری، شخصیت امام باقر و امام صادق علیهم‌السلام در منابع شیعه و سنی، فعالیت‌های فرهنگی و علمی صادقین و آثار و نتایج آنها
۶. دوره تشکیلات سیاسی و تأثیر غیرمستقیم در قیامها، شخصیت موسی بن جعفر علیه‌السلام، وضعیت سیاسی و اجتماعی این دوره، امام رضا علیه‌السلام و مسأله ولایتعهدی،

انگیزه‌ها و پیامدها

۷. دوره شکل‌دهی سازمانی و ایجاد هسته‌های مقاومت فرهنگی و مالی، شخصیت امام جواد، امام هادی و امام عسکری علیهم‌السلام، سازمان وکالت، بایه‌های ائمه، اهداف و کارکردهای وکلا و ابواب

۸. دوران غیبت، شخصیت امام مهدی (عج) در منابع اهل سنت، زمینه‌های غیبت، تشیع در دوران غیبت، جنبش‌های شیعی در دوره امویان و عباسیان، کسب قدرت تدریجی شیعه، حکومت شیعیان در ایران به گونه منطقه‌ای (سربداران در سبزوار، خاندان سادات مرعشی در مازندران، سادات آل کیا در گیلان)، مناطق و مراکز شیعه‌نشین ایران: قم، قزوین، کاشان، ساوه، ری، طبرستان، خراسان و...، فعالیت‌های علمی شیعه در ایران، نقد منابع شرق شناسان درباره تشیع و نقش تمدنی آن، اهل بیت علیهم‌السلام در منابع اهل سنت، ابعاد سیره معصومان علیهم‌السلام (سیره تربیتی، خانوادگی، اجتماعی، اقتصادی، نظامی و سیاسی).

منابع

۱. نهج البلاغه، امام علی علیه‌السلام، گردآوری از سید رضی
۲. اعلام الهدایة (امام موسی بن جعفر)، المجمع العاملی لاهل‌البیت
۳. الائمة الاثنی عشر، عادل ادیب
۴. الائمة تنوع ادوار و وحدة هدف، سید محمد باقر صدر
۵. الاخبار الطوال، ابوحنیفه احمد بن داود دینوری
۶. الاسلام فی قفص الاتهام، شوقی ابوخلیل
۷. الاسلام و شبهات المستشرقین، الشیخ فواد کاظم المقدادی
۸. الامامة تلك الحقيقة القرآنية، زهیر بیطار
۹. الحیاة السیاسیه للامام الحسن علیه‌السلام، جعفر مرتضی‌العاملی
۱۰. الحیاة السیاسیه للامام الجواد علیه‌السلام، سید جعفر مرتضی‌العاملی
۱۱. الحیاة السیاسیه للامام الرضا علیه‌السلام، سید جعفر مرتضی‌العاملی

۱۲. الغارات، ثقفی کوفی
۱۳. امام علی بن ابی طالب علیه السلام، عبدالفتاح عبدالمقصود
۱۴. امام علی علیه السلام صدای عدالت اسلامی، جرج جرداق، ترجمه خسروشاهی
۱۵. تاریخ اساطیری ایران، ژاله آموزگار
۱۶. تاریخ الغیبة الكبرى، محمد الصدر
۱۷. تاریخ ایران از ظهور اسلام تا دیالمه، عزیز الله بیات
۱۸. تاریخ ایران از ورود مسلمانان تا پایان طاهریان، حسین مفتخری و حسین زمانی
۱۹. تاریخ ایران باستان (تاریخ سیاسی ساسانیان)، عبدالحسین زرین کوب و روزبه زرین کوب
۲۰. تاریخ تحولات سیاسی - اجتماعی ایران در دوره‌های افشاریه و زندیه، رضا شعبانی
۲۱. تاریخ خلافت عباسی از آغاز تا پایان آل بویه، سید احمد رضا خضری
۲۲. تاریخ عقاید و مذاهب شیعه (المقالات و الفرق)، سعد بن عبدالله ابی خلف اشعری قمی، تصحیح محمد جواد مشکور، ترجمه یوسف فضایی
۲۳. تاریخ خوارزمشاهیان، اللهیار خلعتبری و محبوبه شرفی
۲۴. حياة الامام الحسن العسكري علیه السلام، باقر شریف القرشی
۲۵. حياة الامام الحسن بن علی علیه السلام، باقر شریف القرشی
۲۶. حياة الامام الهادی علیه السلام، باقر شریف القرشی
۲۷. مقالات تاریخی، رسول جعفریان
۲۸. وقعه صفین، نصر بن مزاحم منقری.

تاریخ انبیاء

نوع درس: اختصاصی اختیاری گرایش تاریخ و تمدن اسلامی

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: —

اهداف: آشنایی دانشجویان با زندگی پیامبران علیهم‌السلام و تحقیق در سیره و روش آنان و اهداف مشترک آنها در دعوت به خدای یکتا.

سرفصل درس

حضرت آدم، شیث، ادريس، نوح، هود، صالح، ابراهيم، اسماعيل، لوط، يعقوب، يوسف، موسى، يوشع بن نون، شعيب، يونس، ايوب، داوود، سليمان، زكريا، يحيى، ذوالقرنين، لقمان، خضر، الياس، يسع، عزيز، عيسى، محمد صلوات الله عليهم اجمعين در قرآن و مقایسه آن با زندگی پیامبران در عهدین.

منابع

۱. قرآن کریم
۲. المیزان فی تفسیر القرآن، سید محمد حسین طباطبایی
۳. بحار الأنوار، ملا محمد باقر مجلسی
۴. تاریخ انبیاء، برهان المحققین شیخ عبدالحسین بن نصرالله

۵. تاریخ پیامبران اولوالعزم، سید عبدالحجۃ بلاغی

۶. تفسیر طبری، طبری

۷. عہدین،

۸. قصص الانبیاء، ابواسحاق نیشابوری

۹. قصص قرآن، ابوبکر عتیق نیشابوری.

جغرافیای تاریخی سرزمینهای اسلامی

نوع درس: اختصاصی اختیاری گرایش تاریخ و تمدن اسلامی

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: —

اهداف: آشنایی دانشجویان با جغرافیای تاریخی جهان اسلامی، روند پیشرفت و گسترش اسلام و تقسیمات سرزمینهای اسلامی.

سرفصل درس

۱. واژه و مفهوم‌شناسی جغرافیا
۲. زمینه‌ها و عوامل مؤثر در پیدایش و رشد دانش جغرافیا
۳. تقسیمات جغرافیایی جهان
۴. مکاتب جغرافیایی در اسلام و چگونگی شکل‌گیری کتب جغرافیای عمومی، سفرنامه‌ها، نقشه‌نگاری و فرهنگ‌نامه‌های جغرافیایی
۵. جغرافیای تاریخی شهرها، جزیره‌العرب، عراق و آسیای صغیر
۶. امیرنشینان ترکمان آسیای صغیر، شامات، مصر، ماورای مصر و شمال حبشه، مغرب
۷. تقسیمات آفریقای شمالی، اندلس و ولایات پنجگانه آن
۸. جغرافیای جهان اسلام در دوره عثمانی
۹. تغییر در جغرافیای اسلامی در دوره استعمار (قرن ۱۹)، تحولات جغرافیایی در قرن بیستم تا دوره معاصر

۱۰. ایالات و ولایات در ایران پس از اسلام با ذکر مشخصات هر کدام، شهرسازی و تحولات مربوط به آن با توجه به بافت شهرها.

منابع

۱. احسن التقاسیم فی معرفة الاقالیم، مقدسی
۲. اسپانیای اسلامی، مونت گمری وات
۳. الاحاطة فی اخبار عرناطة، ابن خطیب
۴. العبر و دیوان المبتدأ و الخبر ...، ابن خلدون
۵. المسالك و الممالک، ابن خردادبه
۶. اندلس یا حکومت مسلمین در اروپا، محمد ابراهیم آیتی
۷. ایران باستان، حسن پیرنیا
۸. تاریخ الیعقوبی، یعقوبی
۹. تاریخ سیاسی اسلام، حسن ابراهیم حسن
۱۰. تاریخ سیسیل در دوره اسلامی، عزیزآمد، ترجمه نقی لطفی و یاحقی
۱۱. تاریخ عربستان و قوم عرب در اوان ظهور اسلام و قبل از آن، سید حسن تقی زاده
۱۲. جغرافیای تاریخی کشورهای اسلامی، حسین قراچانلو
۱۳. دانشنامه ایران و اسلام، زیر نظر یارشاطر
۱۴. دانشنامه جهان اسلام، زیر نظر حداد عادل
۱۵. سفرنامه، ابن بطوطه
۱۶. سفرنامه، ابن جبیر
۱۷. صورة الارض، ابن حوقل
۱۸. فتوح البلدان، بلاذری
۱۹. فتوح مصر و اخبارها، ابن عبدالحکم
۲۰. کتاب الجغرافیا، علی بن موسی مغربی
۲۱. مختصر کتاب البلدان، ابن فقیه

تاریخ فرهنگ و تمدن ایران قبل از اسلام

نوع درس: اختصاصی اختیاری گرایش تاریخ و تمدن اسلامی

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: —

اهداف: آشنایی دانش‌پژوهان با پیشینه تاریخی و تمدن ایران باستان، اشکانیان، ساسانیان و ...

سرفصل درس

۱. شکل جغرافیایی فلات ایران، حدود عیلام، نژاد، زبان، خط و تقسیم تاریخ عیلام، چگونگی شکل‌گیری و انقراض عیلام، اقوام بومی ایران قبل از ورود آریاها، مهاجرت آریاها به ایران، مذهب و اخلاق آریاها، خانواده، طبقات و شکل حکومت آریاها، تمدنهای کهن قبل از تأسیس دولت ماد
۲. چگونگی روی کار آمدن دولت هخامنشیان، طبقات اجتماعی، تشکیلات اداری، تشکیلات ایالات، مالیاتها، چگونگی ایجاد و ارتباط، درگیری‌های نظامی، ملل تابع، وضعیت سیاسی، اجتماعی و دینی سلسله هخامنشی و علل انقراض این سلسله
۳. علل قیام اسکندر و حمله به ایران، جانشینان اسکندر، تأسیس سلسله سلوکی در ایران (سلوکوس و جانشینانش)، بررسی آثار به‌دست آمده از این دوره و تأثیر آن در فرهنگ و هنر پارسی
۴. پارتها و تشکیل سلسله اشکانی، مبارزه آنان برای برانداختن سلسله سلوکی،

مبارزه با حکومت روم، بررسی تحلیلی نظامهای سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی ایران در این دوره، بررسی آثار پارتها و تأثیر هنر آنان (به ویژه معماری) در دوره‌های بعد (ساسانیان و اسلام)، و پیدایش خط ۵. روی کارآمدن ساسانیان و از بین رفتن دستگاه پانصد ساله اشکانی، هنر و معماری دوره ساسانیان، تشکیلات اداری و تقسیمات کشوری، مقامات حکومتی و طبقات اجتماعی، سازمان سپاه و جنگهای ایران با روم، مذاهب مختلف در عصر ساسانی، قوانین و قواعد، ادبیات و زبان، دین زرتشت و معابد، شیوه تولید اقتصادی، تشریفات و تجمعات سلطنتی و عوامل سقوط ساسانیان.

منابع

دینوری	۱. اخبار الطوال،
گیرشمن، ترجمه محمد معین	۲. ایران از آغاز تا اسلام،
کریستن سن، ترجمه رشید یاسمی	۳. ایران در زمان ساسانیان،
پیرنیا	۴. تاریخ ایران باستان،
حمزه اصفهانی، ترجمه شعار	۵. تاریخ پیامبران و شاهان،
لوکونین	۶. تاریخ ساسانی،
دوبواز، ترجمه علی اصغر حکمت	۷. تاریخ سیاسی پارت،
ابن جریر طبری	۸. تاریخ الامم و الملوک،
اومستد، ترجمه محمد مقدم	۹. تاریخ هخامنشی،
پروکوپیوس، ترجمه محمد سعیدی	۱۰. جنگ‌های ایران و روم،
ابن بلخی	۱۱. فارسنامه،
مسعودی	۱۲. مروج الذهب،
گیر شمن ترجمه فره‌وشی	۱۳. هنر پارتی و ساسانی،
	۱۴. کتیبه‌های عهد هخامنشی، اشکانی و ساسانی.

اندیشه اجتماعی و سیاسی متفکران مسلمان

نوع درس: اختصاصی اختیاری گرایش تاریخ و تمدن اسلامی

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: —

اهداف: مطالعه زمینه‌های تکوین اندیشه‌های سیاسی و اجتماعی در جهان اسلام، بررسی و شناخت تفکرات سیاسی در جهان اسلام، مطالعه اثرات اندیشه‌های سیاسی و اجتماعی در تحولات سیاسی و نظامی جهان اسلام.

سرفصل درس

۱. بررسی چگونگی پیدایی اولین آراء سیاسی در اسلام و اختلاف بر سر مسئله امامت و خلافت
۲. مطالعه نظریات سیاسی شیعه در باره امام، خصایص، وظایف، قلمرو و مبانی قدرت امام
۳. مطالعه نظریات سیاسی اهل سنت در خصوص خلیفه، مبانی انقضاء و عقد امامت، اجتماع، استخلاف، شورا و استیلا در اندیشه متکلمان و فیلسوفان و اندیشه‌گران سیاسی اهل سنت نظیر غزالی و خواجه نظام‌الملک ماوردی و ...
۴. مطالعه آراء سیاسی متفکران سیاسی معاصر در جهان اسلام نظیر سید جمال، محمد عبده، رشید رضا، کواکبی، حسن البناء، علامه نائینی و سایر فرزندان و اندیشه‌گران سیاسی عصر حاضر.

منابع

۱. آراء اهل مدینه فاضله، ابونصر فارابی
۲. آراء و نظریه‌ها در علوم انسانی، فروند ژولین، ترجمه علی محمد کاردان
۳. اخلاق ناصری، خواجه نصیرالدین طوسی
۴. بازشناسی هویت ایران اسلامی، علی شریفی
۵. بررسی آراء و نظریات اجتماعی ابوریحان بیرونی، تقی آزاد ارمکی
۶. تاریخ اجتماعی ایران، مرتضی راوندی
۷. تاریخ فلسفه در جهان اسلام، حنا الفاخوری، خلیل الجر
۸. خداوندان اندیشه سیاسی، فاستر مایکل، ترجمه شیخ‌الاسلامی
۹. خدمات متقابل اسلام و ایران، مرتضی مطهری
۱۰. دانش مسلمین، محمدرضا حکیمی
۱۱. رسائل، اخوان الصفا و خلدان الوفا
۱۲. روان‌شناسی اجتماع، استوتزل ژان، ترجمه علی محمد کاردان
۱۳. شناخت انواع اجتماعات از دیدگاه فارابی و ابن‌خلدون، غلامعلی خسرو
۱۴. علم و تمدن در اسلام، سید حسین نصر
۱۵. عینیت در پژوهش‌های اجتماعی، میردال کارل‌گونار، ترجمه مجید روشنگر
۱۶. معارف اسلام در جهان معاصر، سید حسین نصر.

تاریخ فرق منشعب از اسلام (دوره معاصر)

نوع درس: اختصاصی اختیاری گرایش تاریخ و تمدن اسلامی

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: —

اهداف: شناخت چگونگی شکل‌گیری فرق یاد شده و آشنایی با اندیشمندان و افکار آنها.

سرفصل درس

۱. آشنایی با زندگی، آثار و افکار شیخ احمد احسائی، سیدکاظم رشتی، محمد کریم خان کرمانی، محمدخان کرمانی، زین‌العابدین کرمانی، ابوالقاسم‌خان ابراهیمی
۲. تفاوت اندیشه‌های شیخیه با افکار شیعیان اثناعشری غیرشیخی
۳. زندگی و آثار سید علی محمد باب، تأثیر شیخیه و دیگر اندیشه‌ها بر سید علی محمد باب و چگونگی شکل‌گیری بابیه
۴. زندگی و افکار میرزا حسینعلی بهاء‌الله، شکل‌گیری بهائیت، شاخه‌های بهائیت، آئینها و باورهای بهائیان، تعارضهای بهائیت با اندیشه اسلامی، وضعیت بهائیان بعد از شوقی افندی تاکنون
۵. چگونگی شکل‌گیری قادیانیه، آشنایی با زندگی، آثار و اندیشه‌های غلام احمد قادیانی

۶. تأثیر غیرمسلمین بر هریک از سه گروه بابیه، بهائیه و قادیانیه، دیدگاه مسلمانان
درباره فرقه‌های یاد شده

۷. تاریخ پیدایش یزیدیه و اعتقاد به شیطان

۸. آشنایی با فرقه‌های شیخیه، بابیه، بهائیه، قادیانیه و شیطان پرستها.

منابع

۱. اثبات الهداة، شیخ حر عاملی
۲. الشیخیة، سید محمد حسن آل الطالقانی
۳. الفرق بین الفرق، بغدادی
۴. الکامل فی التاریخ، ابن اثیر
۵. المقالات و الفرق، سعد بن عبدالله
۶. المنتظم فی تاریخ الملوک و الامم، ابن جوزی
۷. الموسوعة المیسرة فی الادیان و المذاهب و الاحزاب المعاصرة
۸. تاریخ المذاهب الاسلامیة، محمد ابوزهره
۹. دایرة المعارف ایرانیکا،
۱۰. دایرة المعارف تشیع،
۱۱. دایرة المعارف جهان اسلام،
۱۲. دایرة المعارف جهان اسلامی جدید،
۱۳. دایرة المعارف، میرچا الیاده
۱۴. فرق الشیعة، نوبختی
۱۵. کتاب البیان، سید علی محمد باب
۱۶. کتابهای اقدس و ایقان، میرزا حسینعلی
۱۷. کتابهای حقیقة الوحی و اعجاز احمدی، احمد قادیانی

۱۸. کتابهای «رسائل الحکمة»، «العصمة»، «الرجعة» و «شرح الزيارة الجامعة».

شیخ احمد احسایی

۱۹. کتابهای «فصل الخطاب»، «ارشاد القلوب» و «طریق النجات».

محمد کریم خان کرمانی

ابن شهر آشوب

۲۰. معالم العلماء،

حسین مدرسی

۲۱. مکتب در فرایند تکامل،

هنری کربن

۲۲. مکتب شیخی از حکمت الهی شیعی،

شهرستانی.

۲۳. ملل و نحل،

جامعه‌شناسی سیاسی ایران (با تأکید بر مشروطه و انقلاب اسلامی)

نوع درس: اختصاصی الزامی گرایش انقلاب اسلامی

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: مبانی جامعه‌شناسی

اهداف: بررسی تحولات صد ساله و تأمل در سیر و فرایند تحولات و نقد و ارزیابی آن و شناخت عواقب این تحولات با تأکید بر مشروطه و انقلاب اسلامی.

سرفصل درس

۱. تغییرات ساختار سیاسی - اقتصادی ایران در صد سال گذشته در مواجهه با تجدد در حوزه‌های علم، تربیت، دین، اقتصاد و توسعه
۲. تحولات نظام اجتماعی و پیدایش طبقات و قشرهای جدید و نقش نخبگان و روشنفکران در تحولات فکری و سیاسی معاصر
۳. جنبشهای اجتماعی از مشروطه تا انقلاب اسلامی
۴. صف‌بندی نخبگان و احزاب سیاسی و تعارضات سیاسی و اعتقادی آنان از دهه ۲۰ تا مقطع انقلاب اسلامی
۵. جریانهای منتقد تجدد و مدرنیته (آل احمد، شریعتی و ... که عمدتاً پس از ۱۵ خرداد ۴۲ شکل گرفته و به انقلاب اسلامی منجر گردید)
۶. بررسی رابطه دین و دولت در ایران معاصر
۷. تغییرات در حوزه دین و مذهب در دوران معاصر و به طور اخص تحولات حوزه علمیه قم و نقش آن در تحولات ایران.

منابع

۱. اقتصاد سیاسی، محمد علی کاتوزیان
۲. ایران پس از انقلاب، آبراهامیان
۳. درآمدی بر جامعه شناسی سیاسی ایران، حسین بشیریه
۴. کندوکاو در ماهیت معمای ایران، جامعه‌شناسی سیاسی ایران، حسین کچوئیان
۵. مقاومت شکننده، جان فوران
۶. هفت نظریه درباره اصلاحات، حمید پارسانیا.
۷. منابع پیشنهادی و مصوب گروه.

اندیشه سیاسی اسلام (دوره معاصر)

نوع درس: اختصاصی الزامی گرایش انقلاب اسلامی

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: —

اهداف: آشنایی با سیر تحول اندیشه سیاسی متفکران مسلمان در ۱۵۰ ساله اخیر.

سرفصل درس

۱. اندیشه‌های سیاسی سید جمال‌الدین اسدآبادی
۲. اندیشه‌های سیاسی اهل سنت در کشورهای عربی و شمال آفریقا (شیخ محمد عبده، رشید رضا، کواکبی، اخوان المسلمین و ...)
۳. اندیشه‌های سیاسی در شبه قاره هند و پاکستان (سید احمد خان هندی، اقبال لاهوری، ابوالاعلی مودودی)
۴. اندیشه‌های سیاسی صاحب‌نظران شیعه (میرزای قمی، نراقی، میرزای نائینی، شیخ فضل‌الله نوری، امام خمینی ره، سید محمد باقر صدر و ...)
۵. اندیشه‌های اندیشمندان شیعی معاصر (سید محمد حسین طباطبایی، مرتضی مطهری، علی شریعتی و ...).

منابع

۱. احیاء فکر دینی در اسلام، محمد اقبال لاهوری، ترجمه احمد آرام
۲. الاسلام يقود الحياة، سید محمد باقر صدر

۳. اندیشه سیاسی در اسلام معاصر، حمید عنایت
۴. بنیان مرصوص، عبدالله جوادی آملی
۵. پیرامون انقلاب اسلامی، مرتضی مطهری
۶. پیرامون جمهوری اسلامی، مرتضی مطهری
۷. تئوری سیاسی اسلام، ابوالاعلی مودودی
۸. تفسیر المنار، سید محمد رشید رضا
۹. تنبیه الامة و تنزیه الملة، نائینی
۱۰. خدمات متقابل اسلام و ایران، مرتضی مطهری
۱۱. رسایل مشروطیت، غلامحسین زرگری نژاد
۱۲. سیری در اندیشه‌های سیاسی غرب، حمید عنایت
۱۳. طبیعت استبداد، عبدالرحمن کواکبی
۱۴. عروة الوثقی، سیدجمال‌الدین اسدآبادی
۱۵. گزیده آثار، سید جمال‌الدین اسدآبادی
۱۶. اندیشه‌های سیاسی اخوان المسلمین.

تحلیل تحولات اجتماعی - سیاسی ایران (از مشروطه تا انقلاب اسلامی)

نوع درس: اختصاصی الزامی گرایش انقلاب اسلامی

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: —

اهداف: شناخت عمده‌ترین تحولات و جریانات سیاسی - اجتماعی ایران در یکصد سال اخیر و ارتقاء قدرت تحلیل پدیده‌های اجتماعی و سیاسی معاصر.

سرفصل درس

الف) آشنایی با عمده‌ترین نهضت‌های سیاسی ایران در دوره معاصر (از عصر قاجار تا عصر پهلوی)

۱. بررسی مقدماتی جنبش تنباکو و تحلیل تاریخی قیام

۲. نهضت مشروطه

- مطالعه و شناخت زمینه‌های پیدایش و ریشه‌های قیام تاریخی نهضت مشروطیت ایران

- ابعاد مختلف و چگونگی گسترش مشروطیت و جریان‌شناسی آن

- نقش قدرتهای بزرگ در سیاست داخلی ایران در برهه نهضت مشروطیت

ب) مقدمات فکری و سیاسی پیدایش حکومت پهلوی و مسأله دین و دولت و تجدد

۱. زمینه‌های کودتای رضاخان و اقدامات او در دوران بیست‌ساله

۲. جریانات سیاسی پس از شهریور ۲۰ و شکل‌گیری نهضت ملی شدن صنعت

نفت ایران

ج) شکست نهضت ملی و زمینه‌های قیام تاریخی ۱۵ خرداد
د) تحولات سیاسی، اجتماعی و اقتصادی از قیام ۱۵ خرداد تا پیروزی انقلاب اسلامی
در ۲۲ بهمن ۱۳۵۷.

منابع

۱. بیست سال تکاپوی اسلام شیعی در ایران، روح‌الله حسینیان
۲. تاریخ تحولات سیاسی ایران، موسی نجفی و موسی حقانی فقیه
۳. تاریخ روابط خارجی ایران، عبدالرضا هوشنگ مهدوی
۴. تاریخ سیاسی معاصر، رسول جعفریان
۵. تاریخ سیاسی معاصر، سید جلال‌الدین مدنی
۶. تحولات سیاسی - اجتماعی ایران، ازغندی
۷. تحولات سیاسی - اجتماعی ایران، نجف لکزایی
۸. در خدمت و خیانت روشنفکران، جلال آل احمد
۹. فرهنگ سیاسی ایران، محمد سریع‌القلم
۱۰. معرکه جهان‌بینی‌ها، فرهنگ رجایی
۱۱. ناکارآمدی نخبگان ایران بین دو انقلاب، ازغندی
۱۲. نهضت امام خمینی علیه السلام، سید حمید روحانی.

تحلیل تحولات اجتماعی - سیاسی جمهوری اسلامی

نوع درس: اختصاصی الزامی گرایش انقلاب اسلامی

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: تحلیل تحولات اجتماعی - سیاسی ایران (از مشروطه تا انقلاب اسلامی)
اهداف: آشنایی با تحولات، دگرگونیها و شرایط سیاسی و اجتماعی ایران پس از انقلاب اسلامی و تقویت توان تحلیل دانشجویان.

سرفصل درس

۱. تحلیل کلی از وضعیت سیاسی، اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و بین‌المللی ایران قبل از انقلاب

۲. تحلیل وضعیت و تحولات سیاسی، اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و بین‌المللی ایران پس از انقلاب (نظام جمهوری اسلامی)

۳. تحولات مربوط به احزاب سیاسی، نظام تعلیم و تربیت، کتاب، مطبوعات و هنر، نظام قانون‌گذاری، مذهب در دانشگاه‌های ایران، تأثیرات جنگ بر تحولات داخلی، حوزه‌های علمیه و نقش مراجع تقلید در تحولات، نظام اقتصادی، طبقات و قشربندی اجتماعی، طیف و تیپ‌بندی جریانهای سیاسی فعال، قوه قضائیه، سیاست‌گذاری عمومی، امنیت، فرهنگ و هویت ملی، رفاه و ...

۴. دوره بحران و تثبیت (از سال ۵۷ تا ۶۰)، دوران فعالیت گروه‌های مختلف سیاسی و کودتاها (مختلف)

۱ - ۴. دوره حاکمیت لیبرالها (دولت موقت)، تحلیل فرآیند تصرف سفارت آمریکا،

اشغال لانه جاسوسی و پیامدهای آن و برکناری دولت موقت

۲ - ۴. دوره حاکمیت مشترک لیبرالها و مکتبی‌ها با برتری لیبرالها (شورای انقلاب)
۳ - ۴. دوره حاکمیت مشترک لیبرالها و مکتبی‌ها با برتری مکتبی‌ها (دوره ریاست
جمهوری بنی‌صدر: تحلیل علل عزل بنی‌صدر و اعلان جنگ مسلحانه از سوی
مناقین

۵. دوره حاکمیت نیروهای مکتبی (از عزل بنی‌صدر تا کنون)

۱ - ۵. از عزل بنی‌صدر تا رحلت امام خمینی (سالهای ۶۰ تا ۶۸): بررسی
چگونگی و علل اختلاف نظر میان نیروهای مکتبی و انشعاب آنها به دو جناح
موسوم به چپ و راست، تحلیل مسأله جنگ و علل طولانی شدن آن، پذیرش
قطعه‌نامه ۵۹۸، تحلیل علل عزل و استعفای آقای منتظری

۲ - ۵. از رحلت امام و رهبری آیت‌الله خامنه‌ای (مدظله‌العالی) تا دوم خرداد
(سالهای ۶۸ تا ۷۶): دوره سازندگی و توسعه اقتصادی، ارزیابی اقدامات و پیامدهای
توسعه اقتصادی در این دوره، تحلیل از تغییر ترکیب قدرت با توجه به بازنگری
قانون اساسی

۳ - ۵. از دوم خرداد ۷۶ تا خرداد ۸۴ (دوره توسعه سیاسی)

- از دوم خرداد ۷۶ تا اسفند ۷۸ (انتخابات مجلس ششم)

- از دوم اسفند ۷۸ تا اسفند ۸۱ (انتخابات شورای شهر)

- از دوم اسفند ۸۱ تا اسفند ۸۲ (انتخابات مجلس هفتم)

- از دوم اسفند ۸۲ تا اسفند ۸۴ (انتخابات ریاست جمهوری).

منابع

محمدباقر حشمت‌زاده	۱. آثار و نتایج انقلاب اسلامی،
حسن دادگستر و مجید سلیمی	۲. اقتصاد ایران قبل و بعد از انقلاب،
فرامرز رفیع‌پور	۳. تضاد و توسعه،
سید احمد زرهانی	۴. چالشهای امروز جامعه ما،

۵. خاطرات هاشمی رفسنجانی (پس از بحران)، به کوشش مهدی هاشمی
۶. خاطرات هاشمی رفسنجانی (عبور از بحران)، به کوشش مهدی هاشمی
۷. درآمدی بر کارنامه نظام جمهوری اسلامی ایران، محمدرضا مجیدی و محمدرضا مرندی
۸. کارنامه فرهنگی انقلاب اسلامی، علی عسکری
۹. کندوکاو در ماهیت معمای ایران، جامعه‌شناسی سیاسی ایران، حسین کچوئیان
۱۰. گفتمانهای حاکم بر دولتهای بعد از انقلاب در جمهوری اسلامی، اسناد انقلاب اسلامی
۱۱. ولایت فقیه، تجربه کارآمدی حکومت ولایتی، علی ذوعلم.

تحلیل اندیشه‌های سیاسی امام خمینی

نوع درس: اختصاصی الزامی گرایش انقلاب اسلامی

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: —

اهداف: آشنایی با مبانی و کلیات اندیشه سیاسی - اجتماعی امام خمینی.

سرفصل درس

الف) فلسفه سیاسی امام خمینی

۱. ضرورت حکومت اسلامی، مشروعیت حکومت اسلامی (مبانی مشروعیت در عصر غیبت، ولات جور و ...)
۲. ویژگیهای رهبری اسلامی
۳. نقش مردم در حکومت اسلامی
۴. قشربندی اجتماعی از منظر امام (مستضعفین، مستکبرین، توده‌های مردمی و...)
۵. علل و کارگزاران تحولات اجتماعی از دیدگاه امام
۶. ماهیت جامعه و قانونمندی‌های آن در اندیشه امام خمینی

ب) فقه سیاسی امام خمینی

۱. ولات جور، ولایت فقیه همراه با تطبیق و مقایسه با دیگر فقیهان و نواندیشان مسلمان معاصر

ج) مقایسه دیدگاه سیاسی امام خمینی با اندیشه سیاسی نواندیشان مسلمان در سده اخیر (شیعه و

سنی)

د) تعاملات اجتماعی اندیشه سیاسی امام خمینی، تأثیرات و تأثرات در تحولات اجتماعی ایران و

جهان.

منابع

۱. کتاب البیع، امام خمینی
۲. کشف الاسرار، امام خمینی
۳. ولایت فقیه، امام خمینی
۴. کتابها و مقالات مرتبط با اندیشه سیاسی و اجتماعی امام خمینی.
۵. منابع پیشنهادی و مصوب گروه.

زبان انگلیسی تخصصی

نوع درس: اختصاصی الزامی گرایش انقلاب اسلامی

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: زبان تخصصی جبرانی

اهداف: تسلط بر مکالمه، محاوره و آمادگی برای بهره‌برداری از متون تخصصی ناظر به مباحث سیاسی و اجتماعی و ...

سرفصل درس

مطابق نظر گروه مربوطه

منابع

۱. فرهنگ انگلیسی *Oxford*

۲. فرهنگ انگلیسی روابط بین الملل *Plano*

۳. منابع پیشنهادی و مصوب گروه.

تحلیل قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران

نوع درس: اختصاصی الزامی گرایش انقلاب اسلامی

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: آشنایی با قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران

اهداف:

۱. آشنایی عمیق با قانون اساسی و نظام حقوقی جمهوری اسلامی ایران و توان تحلیل و مقایسه با قوانین اساسی دیگر کشورها
۲. پاسخ ابهامات و شبهاتی که در مقایسه با دیگر نظامهای حقوقی در خصوص نظام حقوقی جمهوری اسلامی وجود دارد.

سرفصل درس

۱. منابع حقوق اساسی و مراجع قانونگذاری در تطبیق با دیگر نظامها
۲. ریشه‌های فقهی - نظری قانون اساسی جمهوری اسلامی
۳. ریشه‌های فرهنگی و اجتماعی قانون اساسی جمهوری اسلامی
۴. محورها و فصول اساسی قانون اساسی جمهوری اسلامی (اصول کلی، حقوق و آزادی‌های عمومی، رهبری، قوه قضائیه، مجریه، مقننه، سیاست خارجی و...)
۵. نظام انتخاباتی ایران در تطبیق با دیگر نظامها
۶. اختیارات رؤسای کشور (حکومت) در قوانین اساسی
۷. جایگاه قانونی نهادهایی چون رهبری، شورای نگهبان، مجمع تشخیص مصلحت نظام در مقایسه با سایر کشورها

۸. بازنگری در قانون اساسی دیگر کشورها در مقایسه آن با ایران.

منابع

۱. اختیارات رهبر در نظام جمهوری اسلامی در مقایسه با سایر نظامها،

سید محسن شیخ الاسلامی

جلال الدین مدنی

محمدرضا مرندی و جمعی

از نویسندگان

محمد هاشمی

عباسعلی عمید زنجانی

۲. حقوق اساسی تطبیقی،

۳. حقوق اساسی جمهوری اسلامی ایران،

۴. حقوق اساسی جمهوری اسلامی ایران،

۵. فقه سیاسی،

جریانها و جنبشهای اسلامی معاصر

نوع درس: اختصاصی اختیاری گرایش انقلاب اسلامی

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: اندیشه سیاسی اسلام (دوره معاصر)

اهداف: آشنایی با تحولات و جنبشهای اجتماعی مسلمین در یکصد سال اخیر.

سرفصل درس

الف) جریانها و جنبشهای داخلی

۱. نهضت تنباکو و مشروطیت
۲. نهضت جنگل
۳. حرکت فدائیان اسلام
۴. جریانهای متأثر از مارکسیسم (مجاهدین خلق، فرقان و ...)
۵. نهضت امام خمینی علیه السلام

ب) جریانها و جنبشهای جهان اسلام

۱. نهضت اسلامی فلسطین
۲. نهضت اسلامی در ترکیه و کشورهای آسیای میانه
۳. حرکت‌های اسلام‌خواهی در اروپا و کشورهای غربی
۴. اسلام‌خواهی در شبه قاره هند و آسیای جنوب شرقی

۵. نهضت‌های اسلامی در کشورهای عربی خاورمیانه (عراق، سوریه و...)

۶. نگاهی به نهضت‌ها و جنبش‌های اسلامی در کلیت و وحدت آنها

۷. نهضت اسلامی شمال آفریقا، مصر، الجزایر و... .

منابع

۱. جنبش‌های اسلامی معاصر، سید احمد موثقی

۲. جنبش‌های اسلامی معاصر، هرایر دکم‌جیان

۳. رهیافتی بر مبانی مکتب‌ها و جنبش‌های سیاسی شیعه در یکصد سال اخیر،

مظفر نامدار

۴. هراس بنیادین، بابی سعید، ترجمه غلامرضا جمشیدیها.

سنت، مدرنیته و پست مدرنیته

نوع درس: اختصاصی اختیاری گرایش انقلاب اسلامی

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: —

اهداف: آشنایی دانشجویان با عناصر مثبت و منفی مؤلفه‌های سنت، مدرنیته و پست مدرنیته.

سرفصل درس

۱. آشنایی با تعاریف: سنت، تجدد، مدرنیته، مدرنیسم، پست مدرنیته و پست مدرنیسم، فراروایت و ...
۲. مدرنیته و مدرنیزاسیون در چشم‌انداز شریعت و دین، و رابطه دین با مدرنیته
۳. رابطه مذهب با سنت
۴. هویت ملی ایرانی و مدرنیته
۵. طرح تجدد ایرانی و غرب‌شناسی ایرانیان (تقلید، اقتباس و نقد)
۶. نقد اصول تمدنی سکولار و مدنیت غرب
۷. گذر از مدرنیته و چشم‌انداز آینده جوامع

منابع

۱. اندیشه ترقی، سیدنی پولار، ترجمه اسدپور
۲. غرب‌زدگی، جلال آل‌احمد

۳. فلسفه تجدد در ایران،

موسی نجفی

۴. نخستین رویارویی اندیشه‌گران غرب با دو رویه تمدن بورژوازی غرب،

عبدالهادی حائری.

۵. منابع پیشنهادی و مصوب گروه.

اندیشه‌های سیاسی قرن بیستم

نوع درس: اختصاصی اختیاری گرایش انقلاب اسلامی

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: —

اهداف: آشنایی با مکاتب و اندیشه‌های سیاسی قرن بیستم.

سرفصل درس

آнарشیسم، لیبرالیسم، کثرت‌گرایی سیاسی، دموکراسی، محافظه‌گرایی، سوسیالیسم، مارکسیسم، مکتب فرانکفورت، فمینیسم، توتالیتاریانیسم و پست مدرنیسم.

منابع

۱. اندیشه‌های سیاسی در قرن بیستم، حاتم قادری
۲. تاریخ اندیشه‌های سیاسی در قرن بیستم، حسین بشیریه
۳. کتابها و مقالات متعدد در رابطه با اندیشه‌های سیاسی - اجتماعی امام علیه السلام
- بنیان مرصوص، عبدالله جوادی آملی
- ولایت فقیه، کاظم قاضی‌زاده
۴. منابع پیشنهادی و مصوب گروه.

سمینار افکار سیاسی در ایران و اسلام

نوع درس: اختصاصی اختیاری گرایش انقلاب اسلامی

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: —

اهداف: آشنایی دانشجویان با حوزه اندیشه سیاسی اسلام و ایران، و تقویت قدرت تحلیل و پژوهش در دانشجویان.

سرفصل درس

۱. تأسیس فلسفه سیاسی در جهان اسلام و تفاوت آن با فلسفه یونانی
۲. مدنی بالطبع بودن و قرارداد اجتماعی
۳. آموزه‌های کلامی - سیاسی تسنن
۴. نظام سیاسی مبتنی بر خلافت و مشروعیت‌دهی به سلاطین
۵. آموزه‌های کلامی سیاسی - تشیع (امامت، سلطنت اسلامی و...)
۶. سقوط خلافت و شروع عصر ملیت و نظام کشور - ملت
۷. فرایند سیاستنامه و اندرزنامه‌نویسی در ایران و اسلام
۸. ریشه‌یابی اندیشه‌های سیاسی آزادی‌خواهانه در مشروطیت (شیخ فضل‌الله نوری، نائینی و ...)
۹. زمینه‌یابی اندیشه‌های سیاسی - مارکسیستی (سوسیالیسم اسلامی) (جلال آل‌احمد، شریعتی و ...)

۱۰. اسلام سیاسی و اسلام عدالتخواهانه امام (باز تفسیر اندیشه‌های سیاسی تشیع)

۱۱. نظریه سیاسی ولایت فقیه (نظارت، وکالت، ولایت).

منابع

۱. احیاء تفکر سیاسی در اسلام، (سلسله مقالات در حوزه اندیشه سیاسی اسلام)،

به اهتمام موسی نجفی

۲. اندیشه سیاسی در اسلام، سید احمد موثقی

۳. اندیشه سیاسی در اسلام معاصر، حمید عنایت

۴. اندیشه سیاسی در اسلام و ایران، حاتم قادری

۵. تجدید حیات سیاسی اسلام از سید جمال تا اخوان المسلمین،

مجید خدوری، ترجمه حمید احمدی

۶. خدمات متقابل اسلام و ایران، مرتضی مطهری

۷. قدرت دانش و مشروعیت در اسلام، داود فیرحی

۸. مبانی اندیشه سیاسی اهل سنت (مقاله)، داود فیرحی

۹. مبانی مشروعیت حکومت اسلامی، محمدرضا مرندی

۱۰. معارف اسلامی در جهان معاصر، سید حسین نصر.

سمینار مسایل سیاسی روز

نوع درس: اختصاصی اختیاری گرایش انقلاب اسلامی

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: —

اهداف: به دست آوردن قدرت تحلیل نسبت به مسائل جاری کشور و نظام بین‌الملل و آشنایی با مهمترین مسائل داخلی و خارجی روز به منظور کسب و تقویت بینش و بصیرت سیاسی.

سرفصل درس

الف) مسائل و سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران

۱. تهدیدات و فرصتهای جمهوری اسلامی در منطقه و جهان
۲. هویت ملی و جهانی شدن
۳. نظریه برخورد تمدنها و گفتگوی تمدنها
۴. مبارزه با استکبار و صهیونیسم و مسأله فلسطین
۵. بنیادگرایی
۶. تروریسم و مقابله با آن
۷. انرژی هسته‌ای و عضویت ایران در *NPT*
۸. حضور نظامی آمریکا در منطقه
۹. سیاست محاصره اقتصادی، نظامی و ... ایران

ب) سیاستها و مسائل داخلی جمهوری اسلامی ایران

۱. جوانگرایی در انقلاب اسلامی (واگرایی و همگرایی در بین جوانان)
 ۲. مباحث رشد و توسعه، عدالت اجتماعی و توسعه سیاسی، اقتصادی و فرهنگی
 ۳. شکافهای اجتماعی و چگونگی حل آنها (شکافهای مختلف سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی)
 ۴. دستاوردهای انقلاب اسلامی
- ۱ - ۴. دستاوردهای سیاسی: استقلال سیاسی، توسعه سیاسی، اصلاحات و آینده آن در ایران
 - ۲ - ۴. دستاوردهای اقتصادی: خودکفایی اقتصادی، نفت و تحولات آن، بیکاری، اشتغال و ...
 - ۳ - ۴. دستاوردهای فرهنگی: تحولات نظام آموزش عالی، تهاجم فرهنگی و ...
 - ۴ - ۴. دستاوردهای نظامی: جنگ تحمیلی هشت ساله، دفاع مقدس و ...

منابع

- منابع زیاد و متعددی از کتب و مقالات در رابطه با هر یک از موضوعات یاد شده وجود دارد. همچنین منابعی چون:
۱. ایستگاههای ماهواره‌ای
 ۲. روزنامه‌های داخلی و خارجی
 ۳. سایتهای اینترنتی
 ۴. مجلات داخلی و خارجی
 ۵. منابع پیشنهادی و مصوب گروه.

تفسیر موضوعی قرآن کریم (۱)

نوع درس: اختصاصی الزامی گرایش آشنایی با منابع اسلامی

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: —

اهداف: آشنایی با موضوعات و روش تحلیل و تجزیه موضوعی قرآن.

سرفصل درس

کلیات: تعریف تفسیر موضوعی، فواید، ویژگی‌ها و روش آن

۱. توحید و شرک و مسأله شفاعت در قرآن

۲. نبوت و پیامبری در قرآن، (اهداف، اوصاف، معجزات شرایع)

۳. پیامبر اکرم ﷺ در قرآن (آیات تکریم و عتاب و ...)

۴. پیامبران اولوالعزم در قرآن

۵. امامت و عترت در قرآن

۶. معاد و قیامت در قرآن.

منابع

۱. التفسیر الموضوعی بین النظرية و التطبيق، صلاح عبدالفتاح الخالدی

۲. پیام قرآن (ج ۳)، ناصر مکارم شیرازی

۳. تفسیر المنار، سید محمد رشید رضا

۴. تفسیر کبیر، فخر رازی

عبدالله جوادی آملی

ملکی تبریزی

مصطفی سلیم

۸. مجموعه آثار شهید صدر (مقاله التفسیر التوحیدی و التجزئی)،

سید محمد باقر صدر

جعفر سبحانی

ناصر مکارم شیرازی.

۵. تفسیر موضوعی قرآن کریم،

۶. توحید الامامیه،

۷. مباحث فی تفسیر الموضوعی،

۹. مفاهیم القرآن (ج ۱)،

۱۰. مقدمه پیام قرآن (ج ۱)،

تفسیر موضوعی قرآن کریم (۲)

نوع درس: اختصاصی الزامی گرایش آشنایی با منابع اسلامی

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری - عملی

پیش‌نیاز: تفسیر موضوعی قرآن کریم (۱)

اهداف: آشنایی با موضوعات و روش تحلیل و تجزیه موضوعی قرآن.

سرفصل درس

حقوق زن و مرد در قرآن (ارث، دیه، شهادت و گواهی و ...)، احکام خانواده در قرآن، طلاق، احکام جزایی در قرآن، جنگ و صلح و شیوه برخورد با مخالفان در قرآن، احسان و انفاق در قرآن، تزکیه و رشد معنوی در قرآن، اخلاق معاشرت در قرآن، حکومت و سیاست در قرآن.

منابع

۱. تفاسیر شیعه و سنی به ویژه نمونه، المیزان فی تفسیر القرآن، فی ظلال القرآن و من وحی القرآن.
۲. زبدة البیان فی احکام القرآن، احمد بن محمد اردبیلی.
۳. منابع پیشنهادی و مصوب گروه.

قرآن و شبهات مستشرقان

نوع درس: اختصاصی الزامی گرایش آشنایی با منابع اسلامی

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: —

اهداف: آشنایی با پدیده استشراق و نقد و بررسی مهمترین شبهات مستشرقان
پیرامون قرآن.

سرفصل درس

کلیات

۱. تعریف و تاریخچه پیدایش استشراق و ضرورت بحث از آن
۲. مکاتب و دوره‌های استشراق، اهداف و رویکرد آنها
۳. شیوه‌های شرق‌شناسی و ترفندهای مستشرقین
۴. آشنایی با مشهورترین مستشرقان اسلام‌شناس و کتب مهم آنان
۵. آسیب‌شناسی استشراق (استعمار و ...) و اشاره‌ای به خدمات آنها
۶. خطوط اساسی فعالیت‌های مستشرقان در عصر حاضر

بررسی آراء مهم مستشرقان درباره قرآن

۱. مصادر ادعایی قرآن و تأثیرپذیری قرآن از عهدین
۲. تاریخ قرآن و شبهات مستشرقان در مورد کتابت، تدوین، اختلاف مصاحف و

قرائات

۳. ادبیات و ساختار قرآن
۴. حروف و واژگان مقطعه
۵. واژگان دخیل از دیدگاه مستشرقان
۶. معارف و محتوای قرآن و ادعای تناقض در آنها
۷. گزارشات تاریخی قرآن
۸. آیات جهاد و آیات مربوط به زنان.

منابع

۱. الاسلام و شبهات المستشرقین، فؤاد کاظم مقدادی
۲. المستشرقون و شبهاتهم حول القرآن، سید محمد باقر حکیم
۳. سیر تاریخی و ارزیابی اندیشه شرق شناسی، محمد دسوقی، ترجمه محمود افتخارزاده
۴. شبهات و ردود، محمدهادی معرفت
۵. شرق شناسی، ادوارد سعید
۶. قرآن و مستشرقین، محمد حسن زمانی.

روشها و گرایشهای تفسیر قرآن

نوع درس: اختصاصی الزامی گرایش آشنایی با منابع اسلامی

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: —

اهداف: شناخت روشها و گرایشهای تفسیری و بررسی آنها.

سرفصل درس

کلیات

تعریفها، تاریخچه، عوامل پیدایش روشها و گرایشها و بررسی تقسیمات آنها (روش تفسیر نقلی، اجتهادی و...).

الف) روشهای تفسیر قرآن

۱. روش تفسیر قرآن به قرآن

۲. روش تفسیر روائی

۳. روش تفسیر عقلی

۴. روش تفسیر اجتهادی

۵. روش تفسیر علمی

۶. روش تفسیر اشاری (باطنی و صوفی)

۷. روش تفسیر به رأی (به عنوان الحاقی)

۸. روش تفسیر جامع

ب) گرایشهای تفسیر قرآن

۱. گرایش فقهی
۲. گرایش کلامی
۳. گرایش فلسفی
۴. گرایش اجتماعی
۵. گرایش ادبی و لغوی

ج) اشاره به مباحث زبانی قرآن و هرمنوتیک و رابطه آنها.

منابع

۱. اصول التفسیر و قواعد،	شیخ خالد عبدالرحمن العک
۲. التفسیر و المفسرون،	محمد حسین ذهبی
۳. التفسیر و المفسرون فی ثوبه القشیب،	محمد هادی معرفت
۴. المنهج الاثری فی تفسیر القرآن،	محمد ابوطبره
۵. درسنامه روشها و گرایشهای تفسیر قرآن،	محمدعلی رضائی اصفهانی
۶. روشها و گرایشهای تفسیری،	حسین علوی مهر
۷. روشهای تفسیر قرآن،	سیدرضا مؤدب
۸. مبانی و روشهای تفسیر قرآن،	عباسعلی عمید زنجانی
۹. مناهج فی التفسیر،	مصطفی صاوی جوینی

تاریخ و منابع حدیث (نهج البلاغه و جوامع حدیثی)

نوع درس: اختصاصی الزامی گرایش آشنایی با منابع اسلامی

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: —

اهداف: آشنایی با تاریخ حدیث و شناخت مهمترین منابع فریقین و نهج البلاغه و بررسی اعتبار آنها.

سرفصل درس

الف) حدیث در دوران پیامبر ﷺ

ب) تاریخ حدیث شیعه

۱. اهل بیت علیهم السلام و کتابت حدیث

۲. عصر شکل‌گیری میراث روایی (کتاب امام علی علیه السلام، مصحف فاطمه زهراء علیها السلام، اصول اربعه‌مأة و ...)

۳. عصر تدوین جوامع روایی کهن (کافی، من لایحضره الفقیه، تهذیبین)

۴. عصر تکمیل و تنظیم حدیث (جوامع ثانویه: بحار الانوار، وافی و ...)

ج) تاریخ حدیث اهل سنت

۱. ممانعت از کتابت و تدوین حدیث

۲. عصر تدوین (موطأ مالک و ...)

۳. عصر شکل‌گیری مسانید (مسند احمد و ...)

۴. عصر فراهم آمدن صحاح سته (بخاری، مسلم و ...)

۵. عصر تکمیل و تنظیم حدیث (مستدرک حاکم و ...)

د) نهج البلاغه

۱. زندگی نامه سید رضی و انگیزه او در گردآوری نهج البلاغه

۲. مصادر و اسناد نهج البلاغه

۳. معرفی تکمله‌ها، نسخه‌ها، اهم شروح، معاجم و ترجمه‌های آن

۴. معرفی کلی نهج البلاغه (خطبه‌ها، نامه‌ها و کلمات قصار).

منابع

۱. آشنایی با متون حدیث و نهج البلاغه،	مهدی مهریزی
۲. اضواء علی السنّة المحمّدیّة،	محمود ابوریّه
۳. المدخل الی علوم الحدیث،	ستامونی
۴. تاریخ الحدیث و المحدثین،	سالم عبیدان
۵. تاریخ حدیث،	کاظم مدیر شانه‌چی (سمت)
۶. تاریخ عمومی حدیث،	مجید معارف
۷. تدوین السنّة الشریفة،	محمد رضا حسینی جلالی
۸. تدوین السنّة النبویّة،	زهرانی
۹. دانشنامه امام علی (ج ۱۲)،	پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی
۱۰. درسنامه علوم حدیث،	علی نصیری
۱۱. سیری در نهج البلاغه،	مرتضی مطهری
۱۲. علم الحدیث،	زین العابدین قربانی
۱۳. مقدمه‌ها و شرح کتب اربعه و صحاح سته.	

تفسیر موضوعی نهج البلاغه (۱) (با توجه به شباهت) (۱)

نوع درس: اختصاصی الزامی گرایش آشنایی با منابع اسلامی

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: —

اهداف: شناخت موضوعی مباحث انسان شناسی، اخلاقی، تربیتی و سیاسی در نهج البلاغه و بررسی شباهت موجود.

سرفصل درس

کلیات

یادآوری مصادر و اسناد نهج البلاغه، شروح، معاجم، ترجمه‌ها و تقسیم‌بندی کلی نهج البلاغه و اشاره‌ای به روش تحقیق در نهج البلاغه

الف) شباهت

۱. بررسی ادعای تأخر برخی مباحث نهج البلاغه از زمان علی علیه السلام همچون وصی و وصایت، دسته‌بندی‌های خاص و...
۲. بررسی ادعای ناسازگاری برخی مطالب با شخصیت و سلوک امام علی علیه السلام همچون برخورداری از علم غیب، تعرض به خلفاء و ...

۱. تدریس این درس باید به گونه‌ای باشد که روش تجزیه و تحلیل موضوعات نهج البلاغه را آموزش دهد.

۳. بررسی اشکالات در باره اسناد کتاب نهج البلاغه و نیز برخی خطبه‌ها نظیر خطبه ۳، ۸۰ و ۲۲۸

۴. بررسی دیدگاه نهج البلاغه در مورد زن و پاسخهای داده شده در مورد نواقص العقول و مانند آن

ب) انسان شناسی

خلقت انسان و هدف از آن، انسان کامل، انسان و اندیشه، انسان و عمل، انسان و گرایشها، طبقات انسانها

ج) جامعه و حکومت (مباحث سیاسی)

ماهیت و ارکان حکومت اسلامی، شیوه زمامداری امام علی علیه السلام، بررسی مسأله فتنه و ریشه‌های آن و ...

د) اخلاق

فلسفه و مبانی علم اخلاق، اخلاق فردی (عوامل سازنده شخصیت)، اخلاق اجتماعی و اخلاق خانواده

ه) تعلیم و تربیت: (مبانی، دیدگاهها، شیوه‌ها و ...).

منابع

۱. حکمت اصول سیاسی در اسلام، محمدتقی جعفری
۲. دانشنامه امام علی علیه السلام، پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی
۳. شرح نهج البلاغه، ابن ابی الحدید
۴. شرح نهج البلاغه، ابن میثم
۵. شرح نهج البلاغه، محمدتقی جعفری

۶. عبقریة الامام، عباس محمود العقاد
۷. فجر الاسلام، احمد امين
۸. مجموعه آثار (ترجمه نهج البلاغه و ...)، محمد دشتی
۹. مصادر نهج البلاغه و اسانیده، سيد عبدالزهرا حسینی خطیب
۱۰. موسوعة الامام علی بن ابی طالب علیه السلام، محمد محمدی ری شهری
۱۱. نظرات سیاسی در نهج البلاغه، محمد حسین مشایخ فریدنی
۱۲. نهج البلاغه و گردآورنده آن (مجموعه مقالات)، بنیاد نهج البلاغه.

زبان انگلیسی تخصصی

نوع درس: اختصاصی الزامی گرایش آشنایی با منابع اسلامی

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: زبان تخصصی جبرانی

اهداف: آشنایی با متون انگلیسی ناظر به مباحث قرآنی و حدیثی در حد استفاده از دایرةالمعارف اسلام.

سرفصل درس

برگزیده‌ای از مقالات قرآن، ساختار قرآن، سوره‌ها و اسامی آیات، حروف مقطعه، زبان قرآن، واژگان بیگانه در حد استفاده از دایرةالمعارف اسلام، جلد پنجم، مقالات نسخ و تفسیر دایرةالمعارف قرآن لیدن.

منابع

۱. دایرةالمعارف اسلام (ج ۵)،
۲. دایرةالمعارف قرآن لیدن،
۳. منابع پیشنهادی و مصوب گروه.

تفسیر مقارن

نوع درس: اختصاصی اختیاری گرایش آشنایی با منابع اسلامی

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: روشها و گرایشهای تفسیر قرآن

اهداف: شناخت دیدگاه تفسیری فریقین در آیات اعتقادی مورد اختلاف.

سرفصل درس

الف) بررسی مبانی تفسیری فریقین

۱. مبانی مشترک (با ذکر نمونه‌ها از تفسیرهای فریقین)

- مصونیت قرآن از تحریف

- وجود سطحها و ساختهای قرآن (ظاهر و باطن)

- امکان فهم قرآن

- حرمت تفسیر به رأی

- استفاده از سنت در تبیین آیات

۲. مبانی اختصاصی هر یک (با ذکر نمونه‌ها از تفسیرهای فریقین)

- حجیت قول اهل بیت علیهم‌السلام در تفسیر آیات (نزد شیعه)

- حجیت عقل در فهم و تفسیر آیات (نزد شیعه و معتزله)

- حجیت قول صحابه و تابعین در تفسیر آیات (نزد اهل سنت)

- تفاوت مکتب تفسیری معتزله و اشاعره (جبر و تفویض و ...)

ب) آیات منتخب پیوست.

منابع

جعفر سبحانی

محمد هادی معرفت

سید محمد حسین طباطبایی

سید محمد رشید رضا

فتح الله نجارزادگان

فخر رازی.

۱. آیین و هابیت،

۲. التفسیر و المفسرون فی ثوبه القشيب،

۳. الميزان فی تفسیر القرآن،

۴. تفسیر المنار،

۵. تفسیر تطبیقی،

۶. تفسیر کبیر،

پیوست تفسیر متارون

آیات (خیر فتنی) اختلافی بین فریقین از جهت تفسیر (منتشایرات القرآن)

ردیف	متن آیات	سوره	آیه	محل اختلاف
۱	اطيعوا الله و اطيعوا الرسول و اولی الامر منكم	نساء	۵۹	مراد از اولی الامر
۲	اليوم اكملت لكم دينكم و اتممت عليكم نعمتي و رضيت لكم الاسلام ديناً	مائده	۳	زمان نزول آیه و ارتباط با غدیر خم
۳	انما وليكم الله و رسوله و الذين آمنوا الذين يقيمون الصلوة و يؤتون الزكاة و هم راكعون	مائده	۵۵	شان نزول آیه و قضیه انگشتر دادن علی <small>علیه السلام</small> به فقیر در حال رکوع
۴	يا ايها الرسول بلغ ما انزل اليك من ربك	مائده	۶۷	شان نزول آن در جریان غدیر خم
۵	و اذ قال ابراهيم لابيہ آزر	انعام	۷۴	مراد از اب و طهارت ابناء انبياء از شرک
۶	ولو كنت اعلم الغيب لاستكثرت من الخير	اعراف	۱۸۸	علم غیب
۷	ثانی اثنین اذ هما فی الغار اذ يقول لصاحبه لا تحزن ان الله معنا...	توبه	۴۰	مدح ابی بکر
۸	و السابقون الاولون من المهاجرين و الانصار	توبه	۱۰۰	عدالت جمعی از صحابه
۹	قالوا يا ابانا استغفر لنا	یوسف	۹۷	استغاثه به غیر خدا
۱۰	قال الذين غلبوا علی امرهم	کهف	۲۱	ساختن مسجد در کنار قبور صالحان
۱۱	قال الذي عنده علم من الكتاب انا آتيك به قبل ان يرتد اليك ... (ولایت تکوینی)	نمل	۴۰	قدرت خارق العاده در غیر انبياء
۱۲	و نريد ان نمّن علی الذين استضعفوا فی الارض و نجعلهم ائمة و نجعلهم الوارثين	قصص	۵	بحث مهدویت

۱۳	النَّبِيُّ اَوْلَىٰ بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ اَنْفُسِهِمْ وَاَزْوَاجُهُ اُمَّهَاتُهُمْ	احزاب	۶	معنا و مراد از ام المؤمنین بودن همسران پیامبر
۱۴	اِنَّمَا يَرِيْدُ اللهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ اَهْلَ الْبَيْتِ وَ يَطَهِّرَكُم تَطْهِيراً	احزاب	۳۳	عصمت اهل بیت و مصادیق آن
۱۵	مَا نَعْبُدُهُمْ اِلَّا لِيُقَرِّبُوْنَا اِلَى اللهِ زُلْفَىٰ	زمر	۳	تشابه شرک مشرکان با اعتقاد به وساطت معصومین
۱۶	لَقَدْ رَضِيَ اللهُ عَنِ الْمُؤْمِنِيْنَ اِذْ يَبَايَعُوْنَكَ تَحْتَ الشَّجَرَةِ	فتح	۱۸	مرضی بودن اصحاب بیعه الشجرة (بیعه الرضوان)
۱۷	وَبَدَا بَيْنَنَا وَ بَيْنَكُمْ الْعَدَاوَةُ وَ الْبَغْضَاءُ	ممتحنه	۴	اظهار و اعلام برائت از مشرکان
۱۸	وَ اِذْ اَسْرَ النَّبِيُّ اِلَىٰ بَعْضِ اَزْوَاجِهِ حَدِيْثًا	تحریم	۳	تهدیدات قرآنی نسبت به همسر پیامبر ﷺ راجع به افشای سر آن حضرت و مصادیق سر

قرآن و عهدین

نوع درس: اختصاصی اختیاری گرایش آشنایی با منابع اسلامی

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: —

اهداف: آشنایی با اسفار خمسه، اناجیل اربعه و ملحقات آنها (کتاب مقدس) و مقایسه آنها با قرآن.

سرفصل درس

۱. آشنایی اجمالی با عهد عتیق و عهد جدید
۲. آشنایی با تاریخچه اجمالی تثلیث و تصویرها و توجیهاات آن و قضاوت قرآن درباره آن.
۳. معرفی چند شرح و تفسیر کتاب مقدس (معرفی تلمود و مقایسه آن با منابع شریعت اسلامی)
۴. مقایسه داستانهای قرآن و عهدین (آدم، حوا، لوط، موسی، عروج عیسی، داود، سلیمان و ...)
۵. جایگاه تورات و انجیل از منظر قرآن
۶. مباحث کلامی مشترک در قرآن و عهدین.

منابع

۱. آلاء الرحمن، محمد جواد بلاغی

۲. الانجیل فی القرآن، حداد
۳. القرآن و المسيحية فی الميزان، احمد عمران
۴. الكتاب المقدس فی الميزان، شيخ محمد علی بروالعاملی
۵. الميزان فی تفسير القرآن (مباحث مرتبط)، سيد محمد حسين طباطبایي
۶. انجيل برنابا، ترجمه سردار کابلی
۷. تاريخ تمدن، ويل دورانت
۸. تورات، انجيل، قرآن و علم، موريس بوكای
۹. دايرة المعارف، ميرچا الياده
۱۰. دايرة المعارف اديان (انگليسي)، ميرچا الياده
۱۱. دايرة المعارف اديان (انگليسي)، هستينگ
۱۲. دايرة المعارف جودائیکا (انگليسي)،
۱۳. سير تاريخی انجيل برنابا، حسين توفيقی
۱۴. سيری در تلمود،
۱۵. قاموس کتاب مقدس، جيمز هاکس
۱۶. کتاب مقدس (تورات، انجيل و ملحقات)
۱۷. گنجينه‌ای از تلمود،
۱۸. موجز الاديان فی القرآن، عبدالکريم زيدان
۱۹. نگاهي به اديان زنده جهان، حسين توفيقی.

مبانی و قواعد تفسیر

نوع درس: اختصاصی اختیاری گرایش آشنایی با منابع اسلامی

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: —

اهداف: آگاهی از مبانی و ضوابط تفسیر صحیح قرآن کریم.

سرفصل درس

کلیات

تعریف، پیشینه، کتاب‌شناسی تفاسیر شیعه و سنی و ...

ه) مبانی تفسیر

نیاز به تفسیر قرآن، امکان فهم قرآن، جواز تفسیر قرآن، منابع و مصادر تفسیر و حجیت آنها (قرآن، سنت، عقل و...)، شرایط مفسر، ظاهر و باطن قرآن

ب) اصول و قواعد تفسیر

سیاق، جری و تطبیق، حرمت کاربرد غیر علم در تفسیر قرآن، حرمت کاربرد اسرائیلیات در تفسیر قرآن، نسخ کتاب، استعمال لفظ در بیشتر از یک معنا، حجیت ظواهر قرآن.

منابع

۱. اصول التفسیر و قواعد، عبدالرحمن العک

عباسعلی عمید زنجانی	۲. اصول و مبانی تفسیر قرآن،
جلال الدین سیوطی	۳. الاتقان،
بدرالدین محمد بن عبدالله زرکشی	۴. البرهان،
محمد حسین ذهبی	۵. التفسیر و المفسرون،
محمد هادی معرفت	۶. التمهید،
شاطبی	۷. الموافقات،
جمعی از محققان دفتر همکاری حوزه و دانشگاه	۸. روش شناسی تفسیر،
خالد عثمان السبت	۹. قواعد التفسیر،
زرقانی	۱۰. مناهل العرفان،
	۱۱. جزوه استاد.

تفسیر موضوعی نهج البلاغه (۲) (۱)

نوع درس: اختصاصی اختیاری گرایش آشنایی با منابع اسلامی

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: تفسیر موضوعی نهج البلاغه (۱)

اهداف: آشنایی با موضوعات و روش تفسیر و تحلیل موضوعی نهج البلاغه و شناخت موضوعی مباحث جهان‌شناختی و عقیدتی در نهج البلاغه.

سرفصل دروس

الف) توحید و صفات خدا در نهج البلاغه

ب) نبوت عامه و خاصه در نهج البلاغه

ج) امامت عامه و خاصه در نهج البلاغه

د) معاد در نهج البلاغه

ه) جهان‌شناسی

۱. آفرینش (مباحثی چون هدف آفرینش، مراتب آفرینش، آغاز آفرینش)

۲. ماوراء حس (فرشته‌شناسی، عرش، کرسی، شیطان‌شناسی)

۳. حوادث تاریخی صدر اسلام در نهج البلاغه و ...

۱. تدریس این درس باید به گونه‌ای باشد که روش تجزیه و تحلیل موضوعات نهج البلاغه را آموزش دهد.

منابع

۱. دانشنامه امام علی علیه السلام، پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی

۲. شرح نهج البلاغه، ابن ابی الحدید

۳. شرح نهج البلاغه، ابن میثم

۴. شرح نهج البلاغه، محمد تقی جعفری

۵. ترجمه بخشهای تاریخ شرح ابن ابی الحدید، مهدوی دامغانی

۶. موسوعة الامام علی بن ابی طالب علیه السلام، محمد محمدی ری شهری.

رجال و درایه

نوع درس: اختصاصی اختیاری گرایش آشنایی با منابع اسلامی

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: —

اهداف: آشنایی با علم حدیث و اصطلاحات آن و مهمترین مباحث علم رجال و منابع رجالی فریقین.

سرفصل درس

مقدمه‌ای در مورد علوم حدیث و تقسیمات، ضرورت و اهمیت آن.

الف) علم درایه

کلیات: تعریف علم درایه، پیشینه تاریخی و معرفی مهمترین منابع

۱. مباحث درون حدیثی

- اقسام خبر، خبر واحد و شرایط اعتبار آن، اقسام خبر واحد، خبر متواتر (تعریف و

شرایط اعتبار)

- اصطلاحات مشترک (مسند، متصل و ...)

- اصطلاحات مختص حدیث ضعیف (ضعیف، موقوف، مقطوع و ...)

۲. مباحث برون حدیثی (تحمل حدیث و شرایط آن: سماع، قرائت و ...)

۳. شرایط قبول روایت (اسلام، عقل، بلوغ، ایمان، عدالت و ...)

۴. آداب نقل حدیث، ترجمه، نقل به معنا و تقطیع حدیث

ب) علم رجال

کلیات: تعریف علم رجال، موضوع و مسائل آن، تاریخچه و معرفی مهمترین منابع

درسی رجال

۱. الفاظ دال بر توثیق، مدح و ذم، جرح و تعدیل

۲. توثیقات خاص، توثیقات عام (اصحاب اجماع)

۳. آشنایی با اهم منابع رجالی شیعه و سنی

۴. چگونگی بررسی سند و شیوه مراجعه به منابع رجالی (با ذکر چند مثال)

۵. بررسی منابع اصلی حدیث شیعه و سنی به لحاظ میزان اعتبار اسناد آنها.

منابع

۱. اصول الحدیث و احکامه فی علم الدراية، جعفر سبحانی

۲. اصول علم الرجال، عبدالهادی فضلی

۳. البداية فی علم الدراية، شهید ثانی

۴. الفوائد الرجالية، حسینی صدر

۵. الموجز فی علم الرجال، علی مشکینی

۶. الوجیزه فی علم الدراية، شیخ بهائی

۷. علم الحدیث، پژوهشی در مصطلح الحدیث یا علم الدراية، سید رضا مؤدب

۸. علم الحدیث و درایة الحدیث، کاظم مدیر شانه‌چی

۹. علوم الحدیث، صبحی صالح

۱۰. کلیات علم رجال، جعفر سبحانی

۱۱. معجم رجال الحدیث، سید ابوالقاسم خویی

۱۲. مقیاس الهدایة فی علم الدراية، عبدالله مامقانی.

الف) اعضای کمیته برنامه‌ریزی معارف اسلامی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

۱. جناب آقای حمید پارسانیا
۲. جناب آقای ابراهیم کلانتری
۳. جناب آقای سید علیرضا صدر
۴. جناب آقای حسن خالقی
۵. جناب آقای سعدان زکایی
۶. جناب آقای علی مهدیزاده
۷. جناب آقای قاسم کاکایی
۸. جناب آقای محمدعلی صدیقی گیلانی
۹. جناب آقای سیدمحمد کاظم نائینی.

ب) اعضای کمیته بازنگری نهایی

۱. جناب آقای حمید پارسانیا
۲. جناب آقای سید علیرضا صدر
۳. جناب آقای ابراهیم کلانتری
۴. جناب آقای علی مهدیزاده.

کارشناسان گرایشها

۱. گرایش مبانی نظری اسلام

۱. جناب آقای عبدالله نصری
۲. جناب آقای غلامحسین گرامی
۳. جناب آقای محسن جوادی

۲. گرایش اخلاق اسلامی

۱. جناب آقای احمد حسین شریفی
۲. جناب آقای علی شیروانی
۳. جناب آقای محمد علی شمالی
۴. جناب آقای علی پاک‌پور
۵. جناب آقای محمود فتحعلی

۳. گرایش تاریخ و تمدن اسلامی

۱. جناب آقای سید جعفر شهیدی
۲. جناب آقای صادق آئینه‌وند
۳. جناب آقای محسن رنجبر
۴. جناب آقای محمد رضا جباری
۵. جناب آقای محمد نصیری
۶. جناب آقای مهدی پیشوایی
۷. سرکار خانم فاطمه جان احمدی

۴. گرایش انقلاب اسلامی

۱. جناب آقای محمد رضا مجیدی
۲. جناب آقای محمد رضا مرندی
۳. جناب آقای محمد علی فتح‌اللهی
۴. جناب آقای منوچهر محمدی
۵. جناب آقای محمد علی حسین‌زاده
۶. جناب آقای موسی نجفی
۷. جناب آقای نجف لکزایی

۵. گرایش آشنایی با منابع اسلامی

۱. جناب آقای ابراهیم کلانتری
۲. جناب آقای سید رضا مودب
۳. جناب آقای عبدالکریم بهجت‌پور
۴. جناب آقای علی نصیری
۵. جناب آقای محمد علی رضایی اصفهانی
۶. جناب آقای محمد علی مجد فقیهی
۷. جناب آقای علیرضا کمالی
۸. جناب آقای محمد فاکر
۹. جناب آقای مصطفی دلشاد تهرانی

جمهوری اسلامی ایران
دائرة فرهنگ و آموزش عالی

بیت عالی

تاریخ ۱۳۷۳/۱۱/۲۵

شماره ۱۱۳/۲۶۶۳

دستورالعمل اجرایی موضوع کاهش سقف واحدهای درسی
دوره‌های کاردانی، کارشناسی و کارشناسی ارشد
مصوب جلسه ۲۹۳ شورای عالی برنامه ریزی مورخ ۱۳۷۳/۱۱/۲۳

- ۱- گروه‌های برنامه ریزی موظفند حداکثر ظرف مدت ۶ ماه برنامه‌های مصوب مربوط به خود را بازنگری کرده و سقف واحدها را تا حد مجاز کاهش دهند.
- ۲- برنامه‌های اصلاح شده از تاریخ ابلاغ، برای دانشجویانی که از این تاریخ به بعد وارد دانشگاه می‌شوند لازم الاجرا است.
- ۳- دانشجویان شاغل به تحصیل می‌توانند بر اساس سقف تعیین شده در برنامه جدید، به تشخیص گروه آموزشی، سسه ذی ربط و با رعایت شرایط زیر فارغ التحصیل شوند:
 - ۳-۱: واحدهای درسی الزامی دوره را اعم از عمومی، پایه، اصلی و تخصصی تا سقف مجاز در برنامه جدید، گذرانده باشند.
 - ۳-۲: برای رشته‌هایی که هنوز برنامه جدید آنها ابلاغ نشده است، سقف واحدهای دوره کارشناسی برای رشته‌های فنی و مهندسی ۱۴۰ واحد و برای سایر رشته‌ها ۱۲۵ واحد و برای دوره کارشناسی ارشد ۲۲ واحد است.
 - ۳-۳: آن دسته از دانشجویانی که در جدول بند ۳-۱ قرار نمی‌گیرند یعنی تعداد واحدهای گذرانده شده آنها کمتر از حد مجاز است، می‌توانند از نیمسال تحصیلی بعد کمبود واحدهای درسی خود را تا سقف تعیین شده برابر برنامه جدید بگذرانند، در این صورت:
 - الف: کلیه واحدهای گذرانده شده قبلی دانشجوی، حتی اگر در برنامه جدید حذف شده باشد، پذیرفته می‌شود.
 - ب: در سبب‌هایی که در برنامه جدید با تعداد واحد کمتر یا بیشتر عرضه شده‌اند و دانشجویان در سبب‌ها قبلاً گذرانده است، بر اساس همان تعداد واحد گذرانده شده از وی پذیرفته می‌شود و نیازی به گذراندن واحدهای اضافی برای آن نروس را ندارد.
 - ج: گذراندن در سبب‌هایی از برنامه قدیم که در برنامه جدید حذف شده است، برای دانشجویانی که آن درس را نگذرانده‌اند الزامی نیست.
 - د: برای فراغت از تحصیل در دوره‌های کاردانی، کارشناسی، کارشناسی ناپیوسته و کارشناسی ارشد پیوسته گذراندن کلیه دروس عمومی (مصوب جلسه ۲۸۲ مورخ ۱۳۷۳/۶/۲۰ شورای عالی برنامه ریزی) الزامی است.

مقرر جلسه ۲۹۳ شورای عالی برنامه ریزی، مورخ ۱۳۷۳/۱۱/۲۳ در مورد دستورالعمل اجرایی کاهش سقف واحدهای درسی دوره‌های کاردانی، کارشناسی و کارشناسی ارشد صحیح است جهت اجرا ابلاغ شود.

دکتر سید محمد رضا جاشمی کلپایگانی

وزیر فرهنگ و آموزش عالی

رونوشت: معاونت محترم وزارت فرهنگ و آموزش عالی و

معاونت محترم آموزشی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و
رئیس محترم دانشگاه آزاد اسلامی

خواهشمند است دستور فرمائید به واحدهای مجری ابلاغ نماید.

سید محمد کاظم نائینی

دائرة برنامه ریزی

جمهوری اسلامی ایران
ارت فرهنگ آموزش عالی

بسم الله

تاریخ ۱۳۷۳/۱۱/۲۳

شماره ۲۳/۲۶۴۹

پیوست

حداقل و حداکثر واحدهای درسی در مقاطع مختلف آموزش عالی
(مصوبات جلسات ۲۹۱ و ۲۹۲ مورخ ۱۳۷۳/۱۰/۲۵ و ۱۳۷۳/۱۱/۹)
شورای عالی برنامه ریزی

شورای عالی برنامه ریزی به پیشنهاد گروههای برنامه ریزی و براساس بازنگری روی برنامههای آموزشی، حذف دروس ناموفق و واحدهای غیر ضروری و ادغام شاخهها در بعضی از رشتههای تحصیلی، حداقل و حداکثر واحدهای درسی مقاطع مختلف آموزش عالی را به شرح زیر تصویب کرد. این مصوبات از تاریخ تصویب قابل اجرا است و به موجب آن مصوبات قبلی لغو میگردند.

۱- دورههای کارشناسی حداقل ۶۷ و حداکثر ۷۲ واحد
۲- دورههای کارشناسی حداقل ۱۳۰ واحد و حداکثر ۱۳۵ واحد (برای رشتههای مختلف فنی و مهندسی حداکثر ۱۴۰ واحد)
۳- دورههای کارشناسی ناپیوسته حداقل ۶۵ و حداکثر ۷۰ واحد
۴- دورههای کارشناسی ارشد ناپیوسته حداقل ۲۸ و حداکثر ۳۲ واحد (که از این تعداد ۴ تا ۱۰ واحد اختصاص به پایان نامه دارد).
۵- دورههای کارشناسی ارشد پیوسته حداقل ۱۷۲ و حداکثر ۱۸۲ واحد
۶- دورههای دکتری Ph. D. حداقل ۴۲ و حداکثر ۵۰ واحد (که از این تعداد ۱۶ تا ۲۰ واحد می تواند اختصاص به رساله داشته باشد.
در این صورت:

الف: گروههای برنامه ریزی موظف اند کلیه برنامههای مصوب رشتههای مربوط به خود را بررسی کرده و با حذف واحدهای غیر ضروری، سقف واحدها را در مقاطع مختلف تحصیلی به سطح تعیین شده فوق کاهش دهند.

ب: این تقلیل واحدها و برنامههای جدید برای دانشجویان ورودی سالهای تحصیلی ۱۳۷۳-۷۴ و بعد از آن قابل اجرا است.

ج: دانشجویان ورودی قبل از ۱۳۷۳ نیز میتوانند وضعیت تحصیلی خود را با برنامه جدید تطبیق دهند. در این صورت تطبیق واحدها و دروس با برنامههای جدید حسب مورد بر عهده شورای آموزشی گروه یا کمیته تحمیلات تکمیلی مؤسسه ذیربط است.

رای صادره جلسات ۲۹۱ و ۲۹۲ شورای عالی برنامه ریزی در خصوص تقلیل واحدهای درسی در مقاطع مختلف تحصیلی صحیح است به مرحله اجرا گذارده شود.

دکتر سید محمد رضا هاشمی کلپایگانی

وزیر فرهنگ و آموزش عالی

رونوشت: معاونت محترم آموزشی وزارت فرهنگ و آموزش عالی
معاونت محترم وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
رئیس محترم دانشگاه آزاد اسلامی
خواهشمند است به واحدهای مجری ابلاغ فرمائید.

سید محمد کاظم نائینی

دبیر شورای عالی برنامه ریزی

۲۱۹